

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV BOHEMISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VÝVOJ RODNÝCH JMEN V HRADCI KRÁLOVÉ

Vedoucí práce: doc. PhDr. Marie Janečková, CSc.

Autor práce: Bc. Zuzana Neugebauerová

Studijní obor: Učitelství českého jazyka a literatury – učitelství francouzského jazyka
pro střední školy

Ročník: 3.

2018

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu své kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Hradci Králové dne

Bc. Zuzana Neugebauerová

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala doc. PhDr. Marii Janečkové za pomoc při psaní práce, její cenné rady, odborné vedení a vřelý přístup. Velké díky patří i mé rodině, která mě při psaní podporovala a stála při mně, když jsem to chtěla vzdát. Chtěla bych zejména poděkovat svému bratrově za odborné rady při práci s programem Excel a své kamarádce Janě Pozlerové za pomoc s formátováním a korekturou.

Anotace

Diplomová práce se zaměřuje na onomastiku obyvatel Hradce Králové. Předmětem zkoumání jsou křestní jména dětí, narozených v královéhradecké porodnici mezi lety 1980 a 2017. Klasifikace a rozbor materiálu jsou vypracovány na základě odborné literatury a tradičních klasifikačních postupů. Cílem práce je postihnout vývoj křestních jmen a pomoci tak budoucím rodičům při výběru rodného jména pro jejich potomky.

Annotation

This thesis focuses on the onomastics of the citizens of the city Hradec Králové. The analysis focuses on the first names of children born between 1980 and 2017. The classification and analysis of the subject is based on specialist literature and traditional classification methods. The objective of the thesis is to capture the development of the first names of children born in the Hradec Králové hospital and to help future parents to choose a name for their children.

Obsah

Úvod.....	8
Metodologie.....	9
I. Teoretická část.....	13
1. Hradec Králové.....	13
2. Onomastika.....	15
2.1. Historie české onomastiky.....	15
2.2. Dělení onomastiky podle Šrámka.....	17
2.3. Antroponomastika.....	19
3. Vlastní jména.....	21
3.1. Status rodných jmen.....	21
3.2. Funkce rodného jména.....	22
3.3. Fungování jmen v naší společnosti.....	23
4. Vývoj rodných jmen.....	28
4.1. Období do r. 1300.....	28
4.2. Období 1300–1750.....	29
4.3. Období 1750–1860.....	30
4.4. Období 1860–1945.....	31
4.5. Období od r. 1945.....	31
5. Rozdělení jmen podle původu.....	32
5.1. Jména slovanského původu.....	32
5.2. Jména neslovanského původu.....	33
6. Co ovlivňuje volbu jména.....	36
6.1. Rodinné zvyklosti.....	36
6.2. Místní zvyklosti.....	37
6.3. Vliv sociálního postavení, vzdělání.....	38
6.4. Náboženské vlivy.....	38
6.5. Vliv zájmů, profese, přátel.....	39
6.6. Vliv dobové společenské obliby jmen.....	39
6.7. Obliba populárních osobností.....	39
6.8. Snaha o ožívování neužívaných jmen.....	40
II. Výzkumná část.....	41
7. Období 1980–1985.....	41
8. Období 1990–1995.....	46

9.	Období 2000–2005	52
10.	Období 2006–2011	58
11.	Období 2012–2017	64
12.	Vývoj jednotlivých jmen	70
12.1.	Dívčí jména	70
12.2.	Chlapecká jména	84
	Závěr	93
	Seznam použité literatury	100

Úvod

Pro diplomovou práci jsem si zvolila téma *Rodná jména křestní v Hradci Králové* spadající pod obor onomastiky, konkrétně do její dílčí disciplíny – antroponomastiky.

Město Hradec Králové jsem si vybrala z osobních důvodů – je to mé rodné město, v němž mám rodinu a přátele. Především to mě motivovalo ke zkoumání rodných jmen, která se na Hradecku dávala a dávají novorozeným dětem. A předpokládám, že by má práce mohla alespoň dílčím způsobem přispět k obohacení antroponomastiky, zejména s přihlédnutím k aktuální frekvenci rodných jmen v této oblasti. Zpracované statistiky četnosti rodných jmen by mohly budoucím rodičům posloužit k orientaci ve jména pro jejich potomka. Vycházela jsem ze seznamů rodných jmen, která byla dána novorozencům v Hradci Králové na přelomu 20. a 21. století. Všímám si zejména oblíbenosti a frekvence jednotlivých jmen, a to jak mužských, tak ženských, a jejich vývoje v jednotlivých dekadách. Zvolila jsem pět období: léta 1980–1985, 1990–1995, 2000–2005, 2006–2011, 2012–2017. První období by mělo ukázat, jaká jména byla oblíbená v době socialismu; druhé, jak listopadová revoluce změnila frekvenci některých jmen; poslední úseky pak předestírají současné tendence ve výběru rodných jmen.

V teoretické části je ve stručnosti představeno město Hradec Králové. Dále seznamuji čtenáře s onomastikou jako lingvistickou disciplínou a s její tradicí na našem území. Na závěr jsem shrnula problematiku rodných jmen, jejich vývoj, dělení podle původu a ve stručnosti jsem nastínila, co nejčastěji ovlivňuje volbu jmen. Potřebné znalosti a základní poučení jsem získala z prací našich předních onomastiků, jako jsou Miloslava Knappová, František Kopečný, Jana Pleskalová, Jan Svoboda a Rudolf Šrámek.

Ve výzkumné části jsem se zaměřila na frekvenci a oblíbenost rodných jmen. Snažila jsem se sestavit statistiku četnosti jmen v jednotlivých obdobích, zaznamenat posun konkrétních jmen a postihnout celkový vývoj struktury rodných jmen na území Hradce Králové. Také jsem si dala za cíl zjistit, jaká je motivace rodičů k výběru konkrétního jména pro své potomky.

Metodologie

Diplomovou práci jsem rozdělila na dvě stěžejní části. První se zaměřuje na kompilaci a syntézu teoretických poznatků. Představuje onomastiku jako lingvistickou disciplínu, seznamuje čtenáře s její historií a připomíná základní dělení onomastiky podle Rudolfa Šrámka (1999). Na závěr se věnuje problematice rodného jména – vysvětluje tento pojem, představuje význam a fungování jména v naší společnosti, přináší krátký přehled historického vývoje a původu jmen na našem území.

Druhá část se zaměřuje na výzkum vývoje rodných jmen v Hradci Králové. Zvolila jsem pět časových úseků – první v polovině let osmdesátých: 1980–1985; druhý v letech devadesátých: 1990–1995; a tři v novém tisíciletí: 2000–2005, 2006–2011, 2012–2017.

Pro výzkum bylo nezbytné získat seznam křestních jmen všech narozených dětí v tomto městě ve sledovaných letech. Jednalo se o seznamy získané na Magistrátu města Hradec Králové pomocí speciálního programu, do kterého matrikářky zapisují veškeré informace stejně jako do matričních knih. Program je schopný vytisknout seznam obsahující pouze rodná jména a počet jejich výskytu u novorozenců podle požadovaného roku, nedošlo tedy k porušení ochrany osobních údajů občanů města.

Hradec Králové je krajské město s velkou fakultní nemocnicí. Její porodnice je určená nejen pro obyvatele města, ale také pro celý Královéhradecký kraj. Díky tomu jsem měla k dispozici rozsáhlý materiál celkového počtu 60 561 jmen. Z toho bylo 31 095 chlapeckých a 29 466 dívčích. Vysoký nárůst jak novorozenců, tak počtu různých jmen lze sledovat zejména v posledních třech obdobích, kdy došlo z nejrůznějších důvodů postupně k uzavření téměř všech menších porodnic v nejbližším okolí. Královéhradecká porodnice se tak stala hlavní volbou budoucích maminek v Královéhradeckém kraji k přivedení jejich potomka na svět.

Získaný materiál bylo potřeba roztrždit podle pohlaví, neboť v seznamech byla jména obou pohlaví společně. Zejména u RJ (dále jen RJ) v posledních třech obdobích se objevil problém s určením pohlaví dítěte pouze podle napsaného jména. Sledujeme zde totiž vzestup jmen s cizojazyčným zněním, zejména vietnamským, která jsou pro nás neznámá. Zde jsem využila možností, které přináší sociální sítě. Každé mnou neurčené jméno jsem zadala do vyhledávače sítě Facebook, kde jsem z fotografií už poznala, zda se jedná o jméno mužské nebo ženské, a mohla ho správně zařadit.

Jména jsem rozdělila do pěti období po šesti letech. První úsek zahrnuje osmdesátá léta minulého století. Představuje období, v němž předpokládám výskyt RJ slovanského původu jako *Vladimír* či *Bohumila* a na našem území dlouhodobě oblíbených jmen křesťanských (*Jakub*, *Zuzana*). Další úsek začíná v roce 1990, tedy krátce po listopadové revoluci 1989, kdy by se v repertoáru RJ měla projevit větší volnost ve výběru, tedy větší rozmanitost a vliv cizokrajných nebo neobvyklých jmen, nárůst RJ neslovanského původu. Zbývající tři období se zaměřují na počátek nového tisíciletí a zachycují aktuální trendy ve volbě pojmenování novorozenců.

Zkoumaná období jsou následující:

1. 1980–1985
2. 1990–1995
3. 2000–2005
4. 2006–2011
5. 2012–2017

Ke každému časovému úseku bylo nutné provést výzkum v jednotlivých letech. Vznikly tak tabulky s frekvencí jmen v každém zmiňovaném roce, ty bylo poté potřeba sjednotit v jednu výslednou. Všechna jména jsem tedy zadala do tabulky v programu Excel a jejich součtem jsem získala údaje za celé sledované období. Všimla jsem si hlavně frekvence jednotlivých jmen a jejího vývoje napříč jednotlivými časovými úseky, která jména byla nejoblíbenější, jak se jejich obliba postupem času měnila a jakého původu tato jména jsou.

Vzhledem k obrovskému rozsahu zkoumaného materiálu jsem se rozhodla ve výzkumu zaměřit zejména na prvních deset nejoblíbenějších RJ – dívčích a chlapeckých zvlášť. Všimám si ale také užití jmen složených z více částí (*František Josef*). Nejčastěji se vyskytují jména dvoučlenná umožňující české zákony. U některých dětí, jejichž národnost není česká, se však objevují i jména vícečlenná. Sleduji počet těchto vícečlenných jmen a jejich postupný vývoj.

Frekvence jména je častost jeho výskytu v celém repertoáru. Pro její určení bylo nutné pracovat nejen s počtem užitých jmen, ale také s celkovým počtem narozených dětí i s počty chlapců a dívek zvlášť. Děním je podle Vladimíra Šmilauera na čtyři druhy:

1. oblíbená – nad 10 %
2. běžná – v rozmezí 3–10 %
3. užívaná – v rozmezí 1–2 %
4. vzácná – do 1 %

V každém období určuji, jaká jména měla podle frekvence největší zastoupení, a sleduji, jestli a jak se mění. S tím mi opět pomohly tabulky v programu Excel, který spočítal procentuální zastoupení každého jména vzhledem k celkovému počtu a byl po zadání příkazu schopný podle výsledného procenta u každého jména napsat, zda se jedná o jméno oblíbené, běžné, užívané či vzácné. Nepodařilo se mi zjistit, jakým příkazem by také zvládl spočítat jednotlivé zastoupení těchto jmen, jména v kategoriích jsem tedy sečetla mechanicky a zadala je do nové tabulky, s níž jsem byla schopná opět pomocí tohoto programu dále pracovat. Spočítala jsem také, jaké je jejich procentuální zastoupení vzhledem k celkovému počtu zjištěných RJ, a to jak celku, tak chlapeckých a dívčích zvlášť. V další tabulce jsem pak určila počet dětí, které spadají do jednotlivých kategorií, a to opět v celkovém počtu u chlapců a dívek zvlášť. I zde jsem uvedla procentuální zastoupení vzhledem k počtu všech narozených dětí ve zkoumaných obdobích.

Pro každé sledované období jsem si sestavila několik tabulek. Jedna ukazuje počet všech dívčích a chlapeckých jmen v jednotlivých letech daného období, další je tabulka s celkovou frekvencí za sledovaný čas. V práci pak zveřejňuji menší a přehlednější tabulky, jež pracují vždy s prvními deseti nejčastějšími jmény. Některé tabulky jsou doplněné grafem, který umožňuje lepší znázornění zjištěných dat. V závěrečném shrnutí jsem sestavila graf postupného vývoje všech jmen, která se objevují v tabulkách prvních deseti nejčastějších jmen ve všech sledovaných obdobích.

Na závěr jsem se zaměřila na zodpovězení otázky, čím je ovlivňována volba jmen. K tomu jsem zvolila dotazníkovou metodu. Ptala jsem se na věk rodičů, jejich dosažené vzdělání a motivaci k výběru jména. Vyčlenila jsem v dotazníku sedm základních možností výběru.

1. Rodinná tradice, kde zjišťuji, zda je dítě pojmenované po některém ze členů rodiny – rodičích, prarodičích či jiném členu rodiny.
2. Náboženská tradice, tedy inspirace jmény svatých či jiných významných osobností nejen křesťanské víry.
3. Inspirace jménem známé či významné osobnosti ať už historické, či současné.
4. Inspirace oblíbenou literární či filmovou postavou.
5. Význam jména, který u mnohých rodičů může volbu ovlivnit.
6. Jazykové vlivy, tedy zda se líbila zejména jeho zvuková či grafická stránka.
7. Originalita – zda se rodiče snažili vybrat jméno neobvyklé, u něhož je nízký počet nositelů.

8. Jiný důvod, pokud rodiče vedlo k vybrání jména něco jiného než uvedené možnosti.

Rozdala jsem zhruba 250 dotazníků mezi své známé, ve školách a na dětském oddělení městské knihovny. Vrátilo se mi celkem 153 vyplněných dotazníků. Následně jsem výsledky roztrídila do skupin podle nejvyššího dosaženého vzdělání rodičů. V jednotlivých skupinách mě pak zajímal i věk rodičů. Snažila jsem se tak vyčlenit různé sociální skupiny a zjistit důvody, které u nich vedou k volbě konkrétních RJ.

V diplomové práci využívám citační normu ČSN ISO 690, užívanou v jazykovědném časopise *Naše řeč*.

I. Teoretická část

1. Hradec Králové

Statutární město Hradec Králové, označované také jako Salon republiky, je se svými téměř sty tisíci obyvatel největším městem ve východních Čechách. Leží asi sto kilometrů východně od Prahy na soutoku Labe s Orlicí v nadmořské výšce zhruba 235 m n. m. a tvoří metropoli Královéhradeckého kraje.

Území Hradce Králové bylo osidlováno už od pravěku. Jednalo se o významný uzel, kde se protínaly obchodní stezky ze západu na východ a ze severu k jihu. Výhodou pro osidlování tohoto území byly obě zde protékající řeky.

Český královský rod Přemyslovců využíval hradiště na území dnešního Hradce jako důležitou správní jednotku a strategicky výhodné místo k obraně či soustředění vojenských sil k případným výbojům do Polska. Ve druhé polovině 12. století toto hradiště postupně nabývalo na důležitosti, což pravděpodobně zapříčinilo také nárůst obyvatelstva a formování města. Hradec tak představuje město vzniklé přímo v areálu přemyslovského hradiště s rozsáhlou sídlištní aglomerací. Nejvýznamnější listinou rozrůstajícího se hradiště se v roce 1225 stává darovací listina Přemysla Otakara I., v níž král daroval obyvatelům blízkou obec a tím umožnil jeho další rozvoj. Tato listina je zároveň považována za první písemnou zmínku o Hradci. Tím vrcholí proměna sídlištní aglomerace ve vrcholně středověké město (Bláha, 2017, s. 46–47).

V roce 1287 král Václav II. zamýšlel pojistit věno své manželky Guty Habsburské věnováním Hradce Králové. Zemřela ale dříve než král, nebylo tedy třeba jí zajistit důstojné vdovské věno. To dostává až Václavova druhá manželka – královna Eliška Rejčka.

Podruhé bylo město přislíbeno královně Anně Svídnické, třetí manželce Karla IV. Ta ovšem také skonala dříve než její manžel. Nakonec byl Hradec věnován královně čtvrté manželce Elišce Pomořanské, čímž započala tradice Hradce Králové jako města věnného. V listině datované 15. září 1363 měšťané slíbili zachovat oddanost panujícímu českému královskému páru a pomáhat proti jejich nepřátelům (Bláha, 2017, s. 57–61).

Výhodná pozice Hradce Králové se později ukázala i za prusko-rakouské války v roce 1866. V hradecké pevnosti se soustřeďovali zranění z různých bojišť na východě Čech. Nakonec právě u něj došlo k rozhodující bitvě 3. července 1866, v níž byla rakouská vojska definitivně poražena (Bláha, 2017, s. 393–397).

Moderní podobu dostal Hradec Králové v první polovině 20. století. Vděčí za to zejména dvěma světově proslulým architektům – Josefu Gočárovi a Janu Kotěrovi. Za jejich působení zde vzniklo mnoho secesních památek, jakými jsou například Muzeum východních Čech, Okresní dům, Gočárovo schodiště či budova školy – dnes Gymnázium J. K. Tyla. Nedocenitelným projektem je také Gočárův okruh – souvislá okružní silnice vedená po obvodu města, která spojuje jednotlivá předměstí. Do centra jsou vedeny tzv. radikální silnice. Tento projekt byl realizován až dlouho po smrti autora v letech 1965–1980 (<http://www.ptejteseknihovny.cz/dotazy/gocaruv-okruh-v-hradci-kralove>, 13. 4. 2018).

2. Onomastika

Onomastika je nauka zabývající se vlastními jmény. V českém prostředí je považována za samostatnou disciplínu lingvistiky, která má výrazné přesahy do ostatních disciplín. Zkoumá vznik, fungování a strukturaci sféry vlastních jmen. Jedná se o nauku nejen o pojmenovacích soustavách a jejich realizaci v konkrétních podmínkách, ale také o konkrétních prvcích těchto soustav (Pleskalová, NESČ online).

V minulosti bývala onomastika pouze pomocnou naukou zejména historie, geografie a sociologie. V 50.– 60. letech se ovšem začala intenzivněji rozvíjet, což mělo za následek její přesun do lingvistických věd. Na vývoji obecné onomastické teorie se výrazně podílí právě česká onomastika (Šrámek, 1999, s. 11).

2.1. Historie české onomastiky

Osobní a místní jména jsou na našem území poprvé zmíněna už v období humanismu u starých slovníkářů a gramatiků jako např.: Veleslavína, Optáta, Blahoslava a Komenského. U Matouše Philonoma Benešovského pak můžeme pozorovat zajímavou tendenci – nahrazovat všechna jména cizí, křesťanská a německá jmény staročeskými.

Za první skutečně vědecké studium vlastních jmen jsou však podle Jana Svobody považovány studie Josefa Dobrovského. Dobrovský shromáždil a studoval hojný materiál z českých pramenů, v nichž objevil zásadu krácení složených osobních jmen, usiloval o objasnění obecných zákonitostí vlastních jmen, definoval ztrátu lexikálního významu u slov, která se stala vlastními jmény, a stanovil zásady přetrvávající až dodnes. I přes jeho velký zájem o onomastiku nebyl chystaný slovník osobních slovanských jmen *Onomasticon slavicum* nakonec dokončen, a to zejména pro jeho kritickou rozvahu a přísnost a také kvůli práci na jiných rozsáhlých dílech (Svoboda, 1964, s. 14–15).

Na výzkum J. Dobrovského navázal František Palacký. Své poznatky shrnul v práci *Popis staročeských osobních a křestních jmen*. Zde je popsána základní zásoba staročeských osobních jmen, jejich starobylost a lexikální a morfologická stránka. Zařazena jsou i jména z novočeských padělků Rukopisů královédvorského a zelenohorského, čímž je dílo částečně znehodnoceno, neboť se jedná o jména umělá a pouze domněle staročeská.

Autorem významné sbírky staročeských jmen 19. století je Jan Kollár. Ve své práci *Jmenoslov čili slovník osobních jmen rozličných kmenů a nářečí národu*

slovenského... (1828) se pokouší nejen nahradit cizí osvojená jména hebrejská, řecká, latinská a německá jmény slovanskými, ale také s jejich pomocí objasnit starodávný život našich předků a dát rodičům příležitost k volbě jmen domácích, národních. Všímá si zejména, jaké představy jsou v těchto jménech obsaženy – sláva, síla, boj, krása, láska... Rozboru a výkladu jmen pak věnuje *Rozpravy o jménech, počátkách i starožitnostech národu slavského a jeho kmenů* (1830). V této publikaci však neuplatňuje své zásady uvedené v úvodních všeobecných úvahách (Svoboda 1964, s. 15–16).

Další rozvoj české onomastiky lze zaznamenat ve druhé polovině 19. století a počátkem 20. století. Výrazněji ji ovlivnili historikové a toponomastikové. Velký význam mělo vydání svazku *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae* Karla Jaromíra Erbena, který obsahoval rejstřík s interpretací jmen z nejstarších listin. Významným českým toponomastikem té doby byl Hermenegild Jireček, který se mimo jiné zabýval i osobními jmény v *Kosmově kronice*. Nebyla opomenuta ani příjmení, o jejich původu a proměnách psali např.: Jan Hulákovský, František Teplý nebo Antonín Kotík, který vydal jedinou knižní publikaci s touto tematikou – *Naše příjmení: studie ku poznání příjmení českoslovanských, s ukázkami jejich hojnosti, rozmanitosti a namnoze zvláštního rázu a s pokusem o vysvětlení jejich původu a smyslu*. Z historiků té doby zabývajících se onomastikou stojí za zmínku Václav Vladivoj Tomek, Zikmund Winter či Josef Vítězslav Šimák (Svoboda, 1964, s. 19).

Následující období vývoje onomastiky je označováno jako gebauerovské, podle jeho nejvýznamnějšího představitele Jana Gebauera. Pojednání o jménech zařadil jak do své *Historické mluvnice*, tak do *Slovníku staročeského*. Zájem o onomastiku vzbudil i ve svých žácích Františku Černém, Janu Černém či Františku Bergmannovi. Z významných pokračovatelů musíme uvést Františka Trávníčka. V *Mluvnici spisovné češtiny* podal soustavný výklad a třídění jmen nejen osobních, ale i místních (Svoboda, 1964, s. 20).

V polovině 20. století je rozvoj onomastiky spojován se jménem Vladimíra Šmilauera, který je považován za zakladatele moderní onomastiky. Tomuto odvětví dal v 50. a 60. letech 20. století pevné základy – nové pojetí onomastiky jako samostatné vědní disciplíny, úsilí o soustavnost a hledání nových metod využití onomastického materiálu. Jeho zaměření bylo na toponomastiku, ale v některých pracích pojednává i o jménech osobních a zdůrazňuje neoddělitelnost obou hlavních odvětví onomastiky. Dalšími antroponomastiky byli Václav Polák, František Cuřín, Josef Beneš a Jan Svoboda (Svoboda, 1964, s. 21).

V současné době se vlastními jmény osob zabývá zejména Miloslava Knappová, několikeré vydání knihy *Jak se bude vaše dítě jmenovat* (1992 a mnoho jiných) je toho důkazem. Předkládá v ní soupis jazykově ověřených jmen zapsatelných do matriky v souladu s jazykovým, společenským a legislativním vývojem. Kniha slouží jednak široké veřejnosti zajímavící se o výběr, zápis či všestranné užívání vlastních jmen, tak jako základní příručka pro úřední matriční praxi (Knappová, 2010, s. 9). Významnými onomastiky věnujícími pozornost jménům osob jsou také Jana Pleskalová, Dobrava Moldanová a Rudolf Šrámek.

2.2. Dělení onomastiky podle Šrámka (1999, s. 163–165)

Podle druhové povahy onymických objektů se vytvářejí tři velké plány:

1. *geonymický* – zahrnuje všechny třídy toponym – jména objektů na povrchu země a geomorfologických útvarů pod ním – a kosmonym – jména nebeských těles a útvarů na nich;
2. *bionymický* – zahrnuje antroponyma, pseudonyma a zoonyma – jména živých objektů, tedy bytostí;
3. *chrématonymický* – zahrnuje vlastní jména pro objekty, jevy a vztahy vzniklé lidskou činností – společenskou, kulturní, ekonomickou apod.

Tomu odpovídají také tři základní třídy jmen vlastních – *geonyma*, *bionyma* a *chrématonyma* – a odtud třídění onomastiky na *geonomastiku*, *bionomastiku* a *chrématonomastiku*.

2.2.1. Geonyma

Geonyma jsou vlastní jména (dále VJ) pro objekty ležící v krajině, která jsou možná kartograficky fixovat v mapových dílech. Dělí se na:

- *toponyma*

- a) *oikonyma* = VJ pro osídlené objekty – jména domů, skupin domů, sídlišť, obcí a jejich částí, hradů, zámků...
- b) *anoikonyma* = VJ pro neosídlené objekty
 - o *hydronyma* = VJ pro mokřady, bažiny, prameny, potoky, jezera, moře, vodopády...

- *oronyma* = VJ pro vertikální členění zemského povrchu – hůrky, kopce, skály, vrcholy, srázy, sedla, průsmyky, jámy, jeskyně...
- *agronyma* = VJ pro ekonomicky využitelné plochy – pole, lány, louky, lesy, vinice, chmelnice...
- *hodonyma* = VJ pro komunikační spoje – stezky, polní cesty, silnice, poutní cesty, mosty, lávky, železnice, letiště...
- *choronyma* = VJ pro části zemského povrchu, které nejsou pojmenovány anoikonymicky. Části vzniklé jak přirozeně – pouště, světadíly, tak lidskou činností – země, státy, okresy...

Některá VJ nelze zařadit jednoznačně jako např.: *Suezský průplav* – může být jak hydronymum (vodní objekt), tak hodonymum (dopravní tepna);

- *kosmonyma (astronyma)*
 - A. VJ galaxií, planet, hvězd...
 - B. VJ geonymických objektů na planetách, hvězdách a jiných nebeských tělesech;
 - C. VJ umělých kosmických těles – *Sputnik, Challenger, Mir...*

2.2.2. Bionyma

Bionyma jsou VJ pro živé objekty, jsou fixována v sociálních a společenských vztazích.

- *antroponyma* = pojmenování osob, rodné jméno na oficiální i neoficiální úrovni, příjmení, přezdívky, posměšná vlastní jména osob, pseudonyma; jména obyvatelská (*Pražan, Jihočeš*), etnonyma (*Slovan, Čech, Finové*), rodinná a rodová jména (*Novákovi, Dočkalovi, Přemyslovci*);
- *nepravá antroponyma* = VJ mytologických, pohádkových, alegorických postav, hraček;
- *theonyma* = VJ bohů – *Alláh, Diana, Perun*;
- *zoonyma* = pravá – VJ pro existující zvíře (pes *Sultán*, kráva *Stračena*); nepravá – VJ pro mytologická zvířata a zvířata z pohádek (kůň *Šemík, Pegas*).

2.2.3. Chrématonyma

Chrématonyma jsou VJ propriálních objektů, které jsou výsledky lidské činnosti. Nejsou zakotvena v přírodě, ale v ekonomických, politických a kulturních vztazích. Hranice mezi jednotlivými skupinami můžou být plynulé. Patří k nim:

- *jména výrobků* – jednotlivého výrobku (zvon *Václav*); výrobku produkovaného v sérii (cigarety *Marlboro*, krém *Nivea*);
- *VJ společenských institucí, organizací, zařízení* – Masarykova univerzita, Národní divadlo v Praze;
- *VJ společenského jevu* – Den matek, Velká francouzská revoluce;
- *jiné druhy chrématonym* – jména vyznamenání, historických dokumentů...
- *ochranné známky, reklama*...
- *jiné druhy* – např. využití toponym ve jménech turistických agentur – *Rhodos*, *Modrý Jadran*...

2.3. Antroponomastika

Věda o vlastních jménech lidí, jimiž se práce zabývá, se nazývá antroponomastika. Toto odvětví onomastiky se také označuje jako onomastika v užším smyslu, antroponymie či antroponymika. Podle terminologie doporučené Československou akademií věd v roce 1959 je vlastní jméno označováno jako antroponym; souhrn antroponym určitého národa či jazyka pak antroponymie. Z toho vyplývá, že antroponymie by měla být předmětem antroponomastiky.

Antroponyma poté dělíme následovně:

- a. *etnonymy* = jména příslušníků národností, národů, kmenů (*Čech*, *Francouz*);
- b. *jména obyvatelská* = jména obyvatelů měst, vesnic, místních částí (*Hradečan*, *Pražan*);
- c. *osobní jména (antroponymy v užším smyslu)* = jména jednotlivců (*Adam*, *Eva*) (Svoboda, 1964, s. 12–13).

Nový encyklopedický slovník češtiny definuje antroponymum jako vlastní jméno jednotlivého člověka nebo skupiny lidí; je součástí třídy bionym. Z hlediska slovních druhů tvoří antroponyma vždy substantiva, i když jejich forma někdy ukazuje na jiný původ – *Stojespál*, *Přinesdomů*. Jejich hlavní funkcí je pojmenovací/nominační, tedy funkce označovat jedince a odlišit ho od ostatních. První antroponyma vznikla na základě

apelativ umožňujících charakterizovat a identifikovat nositele. Vznikla buď přímo – *bradáč* > *Bradáč*, nebo přeneseně metaforou – *Medvěd* – je mohutný a silný jako medvěd; či metonymií – *Medvěd* – skolil nebezpečného medvěda.

Dělení antroponym podle NESČ:

- a. *vlastní jména osobní* – sem patří: rodné/křestní jméno, příjmení, příjímí, otčestvo, přezdívka, hypokristikum, pseudonym...
- b. *skupinová antroponyma* – vlastní jména lidí, tvořících společenství. Patří sem: obyvatelská jména (*Pražan*), etnonyma (*Němci*), rodinná jména (*Novákovi*), rodová jména (*Rožmberkové*);
- c. *nepravá jména* – vlastní jména bytostí, které si člověk představuje jako podobné lidem. Jména mytologických postav (*Daidalos*), pohádková jména (*Sněhurka*), alegorická (*Hoře*)... Patří sem také vlastní jména bohů a bohyň, která označujeme *theonyma* (*Athena, Poseidon*) (Pleskalová, NESČ online).

3. Vlastní jména

Rodné nebo také křestní jméno se uděluje každému lidskému jedinci brzy po narození a zapisuje se do matriky. Rodná jména se dávají neustále a jejich obnovování má za důsledek odrážení společenských poměrů doby, kulturních proudů a náboženského cítění. V rodině se užívají jako jména jediná, proto jsou často silně citově zabarvená a vytvářejí nejrůznější expresivní podoby.

Pojem *jméno* není v češtině zcela ustálen. *Jméno* je úředním termínem na matrice a v úředních formulářích, ale jako pojem jednoznačný funguje pouze ve spojení se slovem *příjmení*, jinak se jedná o synonymum k výrazu „pojmenování, název“. V křesťanské církvi se používá výraz *křestní jméno*, tj. jméno obdržené při křtu. Tuto platnost lze ale jen s obtížemi rozšířit na osoby nekřtěné. Ani termín *osobní jméno* (OJ) není jednoznačný, onomastika jím označuje všechny druhy jmen, které nosí jedinec, tedy nejen RJ, ale i příjmení či přezdívký. Proto se nakonec zavádí pojem *rodné jméno* podle poměru termínů „křestní“ a „rodný“ list (Kopečný, 1991, s. 9–10).

3.1. Status rodných jmen

Rodná jména jsou vlastní jména jednotlivých lidí, nedědičná, připojovaná k dědičnému jménu rodiny, tedy příjmení. Mít vlastní jméno a příjmení je v naší společnosti právo a povinnost, vyplývající z historického a společenského vývoje (v jistých dobách bylo jméno společenským privilegiem). Je prostředkem sociální a právní legalizace osobnosti a zároveň potvrzením osobní identity; stává se symbolem pojmenované osoby.

Z hlediska lingvistiky je RJ pouze arbitrárním znakem osoby, to znamená, že ji označuje a rozlišuje, ale necharakterizuje. S denotátem je pojeno konvenčně bez významu jeho původního apelativního základu. Označované osobě přiděluje osobitý příznak, jako například pohlaví, čímž přispívá k vytváření jeho „teoretické“ identity a stává se atributem osoby. Tato identita se v průběhu života nemění a lze ji zrušit jen výjimečně (změnou jména) (Knappová, 1989, s. 6–7).

3.2. Funkce rodného jména (Knappová, 1989, s. 10–12)

Sémiotickou funkcí RJ je pouhá nominace. Mluvíme zde o sémantice propriální, nikoli o sémantice v lexikálním slova smyslu. Propriální sémantika je zde brána jako výsledek pojmenovacího aktu a identifikačního prostředku ve společenské komunikaci. Její součástí jsou různé jazykové a mimojazykové informace, které v souhrnu tvoří podstatnou funkci RJ. Tyto funkce můžeme rozdělit na *aktivní* a *pasivní*.

3.2.1. Aktivní funkce RJ

Jedná se o funkce, které RJ plní v řeči.

Identifikační – její podstatou je identifikace jedince v rámci ostatních téhož druhu.

Komunikativní – zpravidla je uskutečňována na základě spojení s denotátem, známým účastníkům komunikace.

Sociální – slouží jako prostředek zařazení do určité sociální třídy.

Deskriptivní – typická pro přezdívky. U RJ je omezena hlavně na literární oblast – například pohádkové postavy *Dlouhý*, *Široký* a *Bystrozraký*.

Ideologická – volba jmen odkazuje na známé osobnosti na základě komemorativní funkce – *Fidel*.

Expresivní – subjektivní hodnocení vyplývající např. ze sufixů (*Hanička*). Tato hodnota však může být jiná pro různé společnosti či skupiny téže společnosti.

3.2.2. Pasivní funkce RJ

Řečová informace – poukazuje na spojení jména s objektem a vztah mluvčího k objektu. Předpokládá, že objekt je již znám. Např. oslovení *Věruško* se obrací už ke konkrétní, mluvčímu známé ženě.

Mimolingvistická informace – komplex znalostí o objektu vystupujícím v určité společnosti a pojmenovaném vlastním jménem. Záleží na obecné znalosti denotátu (*Platón*, *Napoleon*).

Jazyková informace – uvnitř jazyka; udává především, že jde o RJ; vyplývají z ní jazykové údaje ve vlastním smyslu (rod, číslo, pád, vzor, etymologie...) (Knappová, 1989, s. 10–12).

3.3. Fungování jmen v naší společnosti

Rodiče mají představu, že mohou pojmenovat své dítě, jak se jim zachce. Často si u toho neuvědomují, že dítě bude nositelem tohoto jména po celý život, a zatímco u malého miminka může být jméno *Světluška* roztomilé, u dospělé zralé ženy může působit zvláště. Stejně tak by rodiče měli myslet na budoucí spolužáky svých potomků a vysokou pravděpodobnost posměchu a nepochopení u jmen jako *Babatunde* či *Mabrouka*. I proto musí rodiče při pojmenování dítěte respektovat určité zásady života naší společnosti a příslušné zákonné směrnice týkající se volby a zápisu jména.

Usměrňování volby jména není ničím novým. V katolickém prostředí byl již od 16. století znám tzv. *Katechismus romanus*, který křesťanům nařizoval dávat jména svatých, blahoslavených apod.; *Rituale Romanum* zase v 17. století varoval před jmény bájeslovnými, pohanskými, směšnými či neslušnými. V roce 1826 vzešel z této tradice *Dekret dvorské kanceláře* platný v celém tehdejší Rakousku-Uhersku. V roce 1949 pak sestavil Ústav pro jazyk český ČSAV *Seznam jmen vhodných k zápisu do matriky*. Obsahoval 440 mužských a 390 ženských jmen (Knappová, 2010, s. 40).

3.3.1. Právní stránka RJ

Každá fyzická osoba má v České republice právo na jméno. Volba jmen je dnes usměrňována zákonem č. 301/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů. V paragrafu 61 se píše: „Fyzická osoba, které byl matričním úřadem vydán matriční doklad, má právo užívat při jednání před orgány veřejné moci, Českou národní bankou, Veřejným ochráncem práv, Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových, státními fondy a zdravotními pojišťovnami (dále jen „úřední styk“) jméno, popř. jména, která jsou uvedena v tomto matričním dokladu.“ Fyzickou osobou se zde míní jak občan ČR, tak i cizinec. Z tohoto ustanovení vyplývá, že do matriky lze občanovi zapsat jmen více. Zápis však není libovolný a je omezen počtem dvě.

Paragraf 62 charakterizuje jména, která nejsou pro zápis do matriky vhodná. Nelze zapsat jména zkomolená, zdobnělá či domácká. Český zákon nedefinuje pojem *jméno*, ale jiné evropské zákony konstatují, že musí jít o jméno svojí podstatou. Z toho vyplývá, že se zapisují pouze základní spisovné podoby pravopisně doložených, existujících jmen, musí existovat jako jméno. Nelze tudíž zapsat jména obecná – neosobní – jako jména dnů (*pátek*) či věcí (*lavice*). Stejně tak se nezapisují cizojazyčné výrazy, pokud se v dané zemi jako jména nepoužívají. Ve funkci RJ se nově nezapisují ani příjmení, která se dosud

užívala pouze jako příjmení. Stejně tak pokud je cizí příjmení v daném jazyce používáno také jenom jako příjmení, nelze zapsat. Jinak je tomu u jmen jako *Lincoln* nebo *Kennedy*, která jsou v USA běžně používána i jako RJ. Jméno se tedy volí ze systému již existujících doložených jmen a nelze vymyslet jméno zcela nové. Podobné směrnice existují i v zákonech jiných evropských států (Knappová, 2010, s. 40–42).

Podle paragrafu 18 stejného zákona lze občanu ČR do matriky zapsat dvě jména, ovšem nesmí být stejná. Dítěti, které není českým občanem a jehož rodiče nemají státní občanství ČR, lze zapsat jmen více. O připsání druhého jména může občan ČR požádat i v dospělosti, stejně tak rodiče v pozdějším věku svého nezletilého potomka. Pokud se dítě narodí v zahraničí a tamní úřady mu zapíší jména tři, rodný list vydaný v ČR se bude vždy řídit českými zákony a jména budou zapsána pouze dvě. Pro výběr druhého jména platí stejná zákonná omezení jako pro zápis jednoho.

Jak už jsme zmínili výše, zvolená jména nesmí být stejná, a to ani v případě, že by se jednalo o překlad. Nelze tedy do matriky zapsat např. jméno *Elizabeth Alžběta*, protože se jedná o dvě podoby téhož hebrejského jména *Elišébah*. Při volbě druhého jména se proto doporučuje zvolit jméno pocházející z jiného základu – není tudíž vhodná ani volba jmen *Milena Milada* či *Jaroslav Jaromír* (Knappová, 2010, s. 58–59).

Dva sourozenci stejných rodičů nesmí být nositeli stejného jména, tzn. dva bratři se nemohou jmenovat např. *Jan Novák*. Zákon však u sourozenců nijak neomezuje volbu druhého jména, to může být stejné. Bratři se pak mohou jmenovat *Jakub Jan* a *Martin Jan*. Mohli bychom konstatovat, že první jméno je pro úřední identifikaci dvou sourozenců dostatečné. Není ani vyloučeno, aby první jméno jednoho dítěte nestálo na druhém místě jeho sourozence. Dvě sestry se tedy mohou jmenovat *Anna Marie* a *Anežka Anna* (Knappová, 2010, s. 60).

Pro některé jazyky jsou typická tzv. *zdvojená jména*. Často používaná jména světců se rozlišovala dalším jménem, které bylo připojené spojovníkem – *Jean-Paul*. Užívají se ve funkci jednoho jména a jsou typická pro některé germánské a románské jazyky. Platí pro ně však určitá jazyková pravidla – musí vycházet z jednoho jazykového systému (tvaroslovného, pravopisného, výslovnostního). Obě jména musí být také obvyklá pro toto území. Např. ve francouzštině se spojují vždy jména v tomto jazyce užívaná a běžná. Zpravidla se jedná o jméno světce doplněné nějakým dalším – *Antoine-Pierre*, *Jean-Marc*, *Marie-Dominique*. Právní řád ČR zápis těchto zdvojených jmen nevyklučuje. V češtině ani v dalších slovanských jazycích však nemají tato zdvojená jména tradici, proto se takto nová jména nevytvářejí, pouze se přejímají již existující z jiných

jazyků, a to v cizojazyčné podobě či jeho překladu (*Jean-Paul* -> *Jan-Pavel*) (Knappová, 2010, s. 66).

3.3.2. Obohacování seznamu užívaných RJ

Vlivem společenského vývoje se některá kritéria hodnocení jmen mění, čímž se obohacuje seznam oficiálně uznaných RJ. Dochází k tomu různými způsoby, které se navzájem prolínají.

1. *Přehodnocováním* = ‚zoficiálněním‘ některých původem domácích podob jmen, které již ztratily citové zabarvení.
2. *Oživováním* zastaralých a dříve hojně užívaných RJ.
3. *Přetvářením* nepoužívaných ženských podob jmen k mužským (*Kryštofa, Radima*).
4. *Přejímáním RJ z cizích jazyků*.

Přejímání RJ z cizích jazyků je ovlivněno zejména mimojazykovými faktory – často rodinnou situací danou tím, že rodiče pocházejí z jiného jazykového, etnického či civilizačního prostředí a jsou ovlivňováni rodinnými, náboženskými aj. tradicemi, což pak ovlivňuje volbu jména u narozeného dítěte. Z výše jmenovaného zákona vyplývá, že cizojazyčné jméno tedy může být zapsáno do matriky, a to i u jména, které má český ekvivalent. Lze tudíž zapsat jak *Jiří*, tak *George, Jurij, Georgios*... Za základní podobu cizojazyčného jména však český zákon nepovažuje jména odvozená od jména otce, modifikované příslušnými příponami, tzv. otčestva – např. *Igor Ivanovič* je *Igor*, syn otce *Ivana* (Knappová, 2010, s. 43–44).

Cizí jména na naše území pronikají už od počátků styků našich předků s ostatními národy. Jedná se o plynulý proces, který se odehrává ve všech civilizovaných zemích světa. Jména se tak stávají mezinárodní a konkrétní národy je pouze uzpůsobují svému jazykovému systému. Dříve se přejímaly celé skupiny RJ, jako např. jména křesťanská, dnes se jedná spíše o jednotlivá jména. Některá RJ byla do našeho jazyka přejata dokonce vícekrát z různých jazyků. Např. řecké jméno *Nikolaos* k nám nejprve přišlo s křesťanstvím jako *Mikuláš*, později z francouzštiny jako *Nikola(s)*.

Přejímání jmen je zcela přirozený proces a jeho odmítání je v dnešní době zcela nesmyslné. Původem cizí jména jsou dnes nedílnou součástí jmen u nás běžně užívaných, a pokud bychom je neuznávali, měli bychom k dispozici pouze několik málo původem českých jmen, která by byla pro naši populaci nedostačující (Knappová, 2010, s. 72–73).

3.3.3. Základní podoba jména

Z každého oficiálního jména lze vytvořit množství zdomácnělých podob a zdobnělin. Ty se užívají zejména při neoficiálním oslovení, zejména v rodině nebo nejbližším okolí jedince, a vyjadřují určitý vztah, který k němu mluvčí má nebo cítí. Např. místo jména *Jan* se častěji při oslovování používají zdomácnělé podoby jako *Honza*, *Honzík*, *Jenda*, *Janek*... Ne vždy je však oficiální podoba daného jména jednoznačná. Jména jako *Jindřiška*, *Eliška*, *František* působí jako jména zdobnělá, ale jedná se o základní podoby, které se do matrik běžně zapisují.

Pohled na tyto zdomácnělé podoby se v průběhu času a vývoje společnosti mění, čímž dochází k určitým změnám. Některé domácké podoby ztrácí svůj citově zabarvený příznak, čímž se osamostatňují jako základní spisovné podoby – běžně užívané jméno *Radek* vzniklo původně z domácké podoby jména *Radoslav*. K takovému zoficiálnění původně domácké podoby jména dochází většinou díky opakovaným žádostem k zápisu těchto jmen novorozenatům do matriky a rodného listu. Vlivem společenského a kulturního vývoje tedy některá jazyková měřítka hodnocení RJ ustupují do pozadí nebo se stírají. Na jejich místo se dostávají současné požadavky společnosti a tím dochází k aktualizacím seznamů RJ. Například jméno *Terezie* začalo rodičům připadat příliš archaické či rakouské, proto se od 70. let 20. století vedle něj používá jako oficiální podoba i jeho původní zdobnělina *Tereza*. Přehodnocování jednotlivých podob RJ se týká především jmen původem domácích, ale známe i příklady, kdy se přejala zdomácnělá podoba jména cizojazyčného – *Elena* je brána jako počestěný tvar jména *Ellen*, což je původem anglický domácí tvar jména *Eleonora*.

K přehodnocování nedochází u těch podob, u nichž je stále ještě patrné emocionální zabarvení – *Vašek*, *Honza*; stejně tak u domácích tvarů, které se používají pro několik jmen současně – *Míla* pro jména *Miloslav*, *Miloš*, *Milena*.

Podobné procesy probíhají i v jiných Evropských státech. Pokud je v daném jazyce domácí tvar již považován za oficiální, čeština se přizpůsobuje tomuto stanovisku a lze jej tedy zapsat do matriky i přes to, že může být v naší společnosti považován stále ještě za citově zabarvenou podobu – např. anglické jméno *Peggy*, dříve považované za domácí podobu jména *Margaret* (Knappová, 2010, s. 45–48).

3.3.4. Pravopisná stránka RJ

Pravopis jmen vychází vždy z pravopisného systému daného jazykového společenství a podléhá jeho kodifikaci. U nás se často setkáváme se dvěma pravopisně kodifikovanými variantami, kdy jedna odpovídá pravopisu jazyka, ze kterého bylo jméno přejato, a druhá je jeho počestěnou podobou, např.: *Theodor – Teodor, Carmen – Karmen*. Existují také různé tvaroslovné varianty – jedna ve výchozí podobě, druhá přizpůsobená morfologickému systému češtiny – např. zakončení ženských RJ sufixem *-a* jako *Dagmar – Dagmara, Astrid – Astrida*.

Není možné určit si pravopisnou podobu jména, musí být existující a doložená. Nelze tedy změnit jméno *Milada* na údajně staročeský pravopisný tvar *Mylada*. Pravopis nemůže být žadatelům upraven ani z numerologických důvodů (ze *Zdenka* na neexistující *Zdenka*) či tvar, jenž nebyl v žádném z existujících jazyků doložen (*Victorie*) (Knappová, 2010, s. 49–50).

3.3.5. Změna jména

Rodné jméno, které máme zapsané v matriční knize, je volbou našich rodičů. Někdy se stane, že je jedinec se svým jménem z různých důvodů nespokojen. Pokud jsou tyto důvody závažné, zákon umožňuje jeho změnu. A to jak u osob dospělých, tak u mladistvých pomocí zákonného zástupce. Pro změnu RJ platí stejná pravidla jako pro zápis jména novorozence. Nelze si tedy změnit jméno na jeho zkomolenou či zdrobnělou podobu, stejně tak muž nemůže zažádat o změnu na ženské jméno (Knappová, 2010, s. 82).

Výjimku tvoří jména transsexuálů, kterým je změna RJ na jméno druhého pohlaví umožněna na základě potvrzení zdravotnického zařízení, nicméně v době probíhající léčby pouze na tzv. oboupohlavní (neutrální) jména, např. *Alex, René* (Knappová, 2017, s. 88-92).

Daný jedinec musí zažádat o povolení změny jména. O kladném vyřízení rozhoduje matriční úřad ve správním obvodu jeho trvalého bydliště, který posoudí důvody žádosti. Na změnu jména není žádný právní nárok, nemusí být tedy úřadem povolena. Za závažný důvod je brána třeba výstřednost nebo směšnost jména, jazykové problémy a jiné zvláštní důvody, které jeho nositeli působí potíže (Knappová, 2010, s. 54).

4. Vývoj rodných jmen

František Kopečný dělí vývoj našich RJ na pět období, každému připojuje jednu charakteristiku (srovnej Kopečný, 1991, s. 11):

1. do roku 1300 – charakterizované jednojmenností;
2. 1300–1750 – církevní jména;
3. 1750–1860 – pronikání barokních jmen;
4. 1860–1945 – pronikání národních jmen;
5. od 1945 – jména moderní.

Oproti tomu současná lingvistka Jana Pleskalová dělí jména do čtyř období (srovnej Pleskalová, 2011):

1. období 1000–1300;
2. období 1300–1500;
3. období 1500–1786;
4. 1786–2010.

Pleskalová se ve své publikaci věnuje nejen RJ, ale také příjmením, přezdívkám, jednojmennosti a dvojjmennosti apod. Její dělení je podrobnější, pro naše potřeby však postačí přístup Františka Kopečného (1991, s. 12–27).

4.1. Období do r. 1300

Podle Kopečného je toto období charakterizováno jednojmenností s převahou jmen slovanských. Jména byla původně rozdělena podle stavů. Některá byla určena knížecím rodinám, některá poddaným. Toto rozdělení však bylo brzy porušováno.

Složená jména

Jsou tvořena spojením dvou významových základů (v češtině jich je 135). Nejčastěji se jedná o jména končící na: *-slav(a)*, *-mír*, *-bor(a)*, *-mysl*, *-mil(a)*, *-rad*, *-voj*, *-host...* a jména s předponou.

Krácená jména složená

Složená jména byla pro denní styk příliš dlouhá, proto docházelo k jejich krácení. Ke zkráceným podobám se pak někdy připojovaly další přípony.

Rostislav -> Rost

Radimír -> Radim

Sdeslav -> Sdeněk

Jednočlenná jména

Vznikla z apelativ a jejich odvozenin.

Baba, Bor, Rak, Dědoš;

Dobr, Chor, Bělec, Hlúpata.

Již od nejstarších dob k nám pronikají také jména německá, zejména skrze manželky Přemyslovců. Německá jména však dostávali při vysvěcení i čeští kněží – *Adalbert, Jindřich* (Kopečný, 1991, s. 12–13).

4.2. Období 1300–1750

S příchodem křesťanství se u nás začínají objevovat jména církevní. Nejprve se jejich užití omezuje na kláštery, duchovenstvo a některé šlechtice, ale už počátkem 16. století je doložen kuchař *Damián*. Převážně se jedná o jména starozákonní, apoštolská, řecká a latinská.

Německá městská kolonizace k nám přinesla kult svatých pocházející z Itálie a Francie. Mezi věřící a Boha s anděly se vložila vrstva světců, čímž se měla podpořit pobožnost lidí. Tito světcí zastávali funkci ochránců národů, patronů krajín, jednotlivých stavů, povolání a skupin. V této době vznikají také kalendáře a ujímá se datování podle svátků. Přijetím světcova jména si člověk zajišťoval jeho ochranu, což vysvětluje většinové užívání těchto jmen ve 14. století. Slovanská (pohanská) jména v této době zakázána ještě nebyla. Nejčastější mužská jména v té době byla *Jan, Petr, Mikuláš, Václav* a *Martin*; ženská *Anna, Kateřina, Markéta, Dorota* a *Alžběta*.

Humanismus a reformace neměly na vývoj jmen tak patrný vliv. Humanisté zavedli několik nových latinských jmen – *August, Julius, Lukrecie* – a několik řeckých – *Polyxena, Veronika*. Ta však (kromě *Veroniky*) mezi lid tolik nepronikla. Reformace zdůrazňovala jména starozákonní, jako odpor ke kultu svatých. V roce 1534 dokonce v Curychu vychází kalendář pouze starozákonních jmen. Tuto tradici později převzali puritáni v Anglii – *Abraham, Benjamin, Daniel, Isaac*. Na českém území jména starozákonních proroků užívala zejména českobratrská církev (Kopečný, 1991, s. 13–18).

4.3. Období 1750–1860

Období baroka přineslo velkou změnu ve skladbě RJ na našem území. Vychází především z kultu Panny Marie a sv. Josefa.

Ačkoli byl mariánský kult velmi silný už od dob rytířství, jméno Panny Marie nebylo běžným křestním jménem. Pravděpodobně to bylo způsobeno jistým ostychem, který neumožňoval ani dávat jméno Ježíše Krista. Jména jako *Mařka* a *Manka* byla tedy dávana spíše podle Máří Magdaleny. Právě v období baroka se *Marie* stává nejčastějším jménem. Např. ve Španělsku bylo toto RJ tak rozšířené, že se začalo rozlišovat různými přívlastky: *Karmen* – P. M. Karmelská, *Dolores* – P. M. bolestná, *Mercedes* – P. M. chránící vykupování otroků...

Josef se u nás objevuje již od 15. století, ale je považován za jméno židovské. Kult sv. Josefa přišel ze Španělska; od r. 1870 je Josef patronem římské církve. U nás se pak plně objevuje od druhé poloviny 18. století, tj. ještě před oblibou císaře Josefa II.

Významný vliv na strukturu RJ měla také kanonizace některých nových svatých a jejich protěžování církevními řády: Karel Bartolomějský, Ignác z Loyoly, Terezie, František Xaverský (též Fr. z Assisi; Saleský; Borgia), Jan Nepomucký a Antonín Paduánský. Objevují se tedy nová jména – *František*, *Karel*, *Antonín*. Neuchytila se jména jezuitská (*Ignác*, *Xaver*) ani jména neoblíbených panovníků (*Ferdinand*, *Leopold*).

Z ženských jmen se objevují nová, přechýlená – *Josefa/Josefína*, *Františka*, *Karla/Karolína*, *Antonie* a *Barbora*.

Od 16. století se zejména mezi šlechtou objevuje móda dvou a více křestních jmen, a to z nejrůznějších důvodů: náboženské – nositel tak získal více patronů; společenské – uctili více příbuzných najednou; praktické – vysoká koncentrace jmen zapříčinila potřebu rozlišovat druhým jménem. Tato móda se postupně rozšířila i mezi měšťany a poddané. U šlechtických a panovnických rodů se však tento jev rozšířil nejvýrazněji a přetrvává dodnes. Např. kníže Karel Schwarzenberg má 9 RJ – *Karel Jan Nepomuk Josef Norbert Bedřich Antonín Vratislav Menas*.

S vícejmenností přichází také móda tzv. vlasteneckých jmen, která se připojovala k církevnímu jménu jako projev vlastenectví. Jednalo se převážně o jména složená, některá přijatá z dřívější doby, některá nově vytvořená. Nejvíce jich bylo zakončeno na *-slav*, ale vznikala i jména originální – např. František *Lékoslav* pro lékaře. Postupně se tato jména přesouvají na první pozici.

S novými jmény se musela nějak vyrovnat církev. Podle tridentského koncilu se směla dávat pouze jména církevní. Kněží nařízení obešli tak, že jméno vlastenecké označili za překlad jména církevního (*Bohumír Josef Hynek Bilovský; Bohumír* za latinské *Godefrido*) (Kopečný, 1991, s. 18–23).

4.4. Období 1860–1945

V tomto období jsou stále v popředí jména barokní, vedle nichž se uplatňují jména národní. Četnost jmen byla v té době sledována v pražských adresářích. Dbalo se zejména na RJ ve spojení s typicky českými příjmeními. Nejčastější mužská jména byla: *Josef, Jan, František, Václav, Antonín*; ženská: *Anna, Marie, Barbora, Kateřina, Terezie* (Kopečný, 1991, s. 23–25).

4.5. Období od r. 1945

Po druhé světové válce dochází ke stírání stavovských rozdílů mezi městy a venkovem a církev ztrácí vliv, což se promítlo i do struktury RJ. Vznikají nejružnější matriční předpisy, které upravují volbu jmen. Na našem území dochází k oživení jmen jako *Martin, Michal, Tomáš, Jakub, Kateřina, Markéta, Zuzana*... Pronikají k nám i nová cizí jména, zejména z oblasti slovanské – *Igor, Vladimír, Naděžda, Soňa*, ale i západní – *Monika, Nikola, Patrik* a orientální – *Aram, Lejla* (Kopečný, 1991, s. 25–27).

5. Rozdělení jmen podle původu

Původ jmen užívaných v Čechách vychází z pojmenování obecných věcí – osob, zvířat a věcí, ale i z jevů abstraktních – vlastností, stavů... Většinou vznikla tehdy, když se začala objevovat potřeba pojmenovat jedince, individualizovat ho a nějak ho odlišit od ostatních. Jméno člověka nějak výstižně popisovalo a charakterizovalo jeho zařazení do společnosti. Často vystihovalo jeho vlastnosti, a to buď přímo, nebo nějakým přirovnáním ke zvířatům a přírodním jevům, anebo popisovalo jeho vztah k okolnímu světu. Zpočátku se tak pojmenovávali hlavně dospělí lidé, především z řad šlechty, vládců a vojevůdců (Knappová, 2010, s. 12).

5.1. Jména slovanského původu

Původ slovanských jmen sahá až do období dávnověku, kdy převládala zejména jednojmennost. Zpravidla se jednalo o jména složená, která byla vytvořena spojením dvou významových základů, podobně jako tomu bylo třeba u Řeků nebo Germánů. Jedná se o tradici starobylé indoevropské kultury. Tato jména jsou doložená nejen u nás, ale i v dalších slovanských jazycích jako v ruštině, polštině... Vyjadřují zejména vznešené představy, přání, výzvy, osudové věštby či touhu po kladných vlastnostech. Např. nositel jména *Vojtěch* byl „těžitelem voje, voják“ a *Vladimír* vzešel z „ať vládne mír,“ tj. mírumilovný vládce.

V současné době se ze slovanských jmen nejčastěji užívají složená, jejichž základem jsou:

bor – *Bořivoj*, *Dalibor*,
mil – *Miloslav(a)*, *Bohumil(a)*,
mír – *Miroslav(a)*, *Jaromír(a)*,
mysl – *Přemysl*, *Křesomysl*,
rad – *Radoslav(a)*, *Ctirad*,
slav(a) – *Slavomír*, *Stanislav(a)*,
vít – *Hostivít*,
voj – *Vojtěch*, *Bořivoj*.

Tato RJ byla pro běžné použití příliš dlouhá, proto se u nich časem vyvinuly a osamostatnily zkrácené domácké podoby. Vznikla tak jména jako *Radim* (*Radimír*), *Radek* (*Radoslav*), *Lubor* (*Lubomír*)... K tomuto oživení zásoby RJ došlo zejména

v období Národního obrození, kdy byla také podle těchto staroslovanských vzorů vytvořena nová jména jako *Krasloslav, Sudimír, Hvězdomila* a *Čistoslava*.

V omezené míře se dochovala i některá jména jednoduchá, která v praslovanské době používal zejména prostý lid. Nejčastěji označovala některé lidské vlastnosti. Jako příklad uvedeme jména *Dušan, Květa, Zlata, Milada* (Knappová, 2010, s. 12–13).

Někteří onomastikové vylučují tato jednoduchá jména ze starobylého systému a charakterizují je jako pouhé přezdívky. Tím se podle Svobody dopouštějí zásadní chyby – zkreslují vztahy mezi jednotlivými druhy nesprávnou terminologií. Přezdívka je totiž dodatečné pojmenování osoby, která už má své RJ. Vznikají v průběhu života jedince na základě jeho fyzických či psychických vlastností a rysů. Na rozdíl od jmen jednoduchých se jedná o pojmenování doplňková (Svoboda, 1964, s. 41).

Na území České republiky se používají RJ nejrůznějšího původu. Obecně je můžeme rozdělit na dvě hlavní skupiny – jména *slovanského původu* a jména *původu neslovanského*.

5.2. Jména neslovanského původu

Jména neslovanského původu tvoří velkou skupinu u nás běžně používaných jmen. Na naše území začala pronikat s rozvojem mezinárodních vztahů, mocenské politiky, cestování panovníků a prostřednictvím cizích kulturních vlivů. Tato jména byla velmi rychle přizpůsobována českému hláskovému systému a morfologii a přizpůsobovala se stejně jako jména domácí. Jejich původ je dnes často nečitelný – např. jméno *Jiří* pochází z původně řeckého *Georgios*. V současnosti se u nás nejčastěji užívají jména původu hebrejského, řeckého, latinského a německého. V menší míře se pak můžeme setkat s dalšími germánskými jmény, románskými, keltskými či orientálními. Stejně jako jména slovanská vznikla i ona vyjádřením nějaké vlastnosti, původu či postavení jedince.

Jména hebrejská

Hebrejská jména bývají nejčastěji původu křesťanského. U nás se ale vyskytují i jména světská. Z hlediska morfologického se jedná jak o jména složená, tak jednoduchá, objevují se i některá jména větná. Kromě náboženského významu vyjadřují také přírodní motivy či lidské vlastnosti. Jako příklady dnes oblíbených hebrejských jmen uvedeme:

Jakub = druhorozený;

Zuzana = lilie;

Josef = on, bůh;

Eliška = bůh je má přísaha.

Novohebrejská jména k nám dnes pronikají pouze velmi ojediněle.

Jména řecká

Řecká jména se u nás užívají jak složená, která nosili svobodní Řekové, tak jednoduchá patřící zejména otrokům. Nejčastěji označovala zaměstnání, postavení lidí či fyzické a psychické vlastnosti. Na naše území pronikala spolu s křesťanstvím.

Alexandr = obránce mužů;

Filip = milovník koní;

Kateřina = čistá, cudná;

Soňa = moudrá.

Z nové řečtiny k nám dnes pronikají jména spíše ojediněle.

Latinská jména

Latinská jména k nám začala pronikat s křesťanstvím jako jména církevní. Nejčastěji označují původ či různé fyzické a psychické vlastnosti. Ženská latinská jména pak často vznikají přechýlením jmen mužských (*Julie* z *Julius*). Prostřednictvím latiny se k nám dostávají i jména z jiných jazyků.

Marek = bojovník, bojovný;

Pavel = malý, skromný;

Magdaléna = z Magdaly;

Beatrice = přinášející štěstí.

Jména z románských jazyků

Jména z románských jazyků byla přejímána v mnohem menší míře než jména latinská. Jedná se zejména o jména ženská, přejatá až ve druhé polovině 20. století. U některých jmen se jedná o tzv. druhé přejetí jména – přejata byla již dříve a mají i starší užívanou českou podobu.

Ze španělštiny: *Manuela*, *Karmen*;

z italštiny: *Alois(ie)*, *František*;

z francouzštiny: *René*, *Nikol(a)*.

Germánská jména

Nejčastěji mluvíme o jménech německého původu pronikající k nám již v nejstarších dobách v podobě jmen manželek vládnoucích Přemyslovců, jmen různých mnichů a rytířů. Jedná se hlavně o jména složená, tvořená základy, které označují vládu, sílu, bohatství aj. stejně jako jména původem praslovanská.

Jindřich = pán domu;

Oldřich = vládce dědičným statkem;

Hedvika = vítězící v boji;

Rudolf = slavný vlk;

z angličtiny: *Alfréd* = nadpřirozeně moudrý;

ze severských jazyků: *Olaf, Dagmar*.

Jména jiného původu

Vliv jiných jazyků je v repertoáru našich jmen patrný v mnohem menší míře.

Keltská jména: *Oskar, Alan*;

maďarská jména: *Ilona, Tibor* (Knappová, 2010, s. 14–17).

Po roce 1989 došlo k rozšíření cestovatelských možností, zejména do zemí tzv. třetího světa. Tím se k nám dostávají jména orientální v širším smyslu slova, tj. jména africká a asijská. Počet jejich uživatelů u nás postupně stoupá. Jejich nositelé pocházejí často ze smíšených rodin, kdy jeden z rodičů – nejčastěji otec – pochází z některé oblasti Afriky či Asie. Celkem problematický je i jejich přepis do češtiny. Řada těchto zemí nepoužívá latinku, a pokud jsou jména do latinky přepsána, jedná se spíše o přepis anglický či francouzský. Jako příklady uvedeme jména: *Husajn* a *Chandra* (Knappová, 2010, s. 527–528).

6. Co ovlivňuje volbu jména

Volba jména, které dáme novorozenému dítěti, je velmi zodpovědná záležitost, neboť pokud bude správně zvolené, bude ho doprovázet celý život. Počet jmen, z nichž se dá vybírat, zpravidla několikanásobně převyšuje počet jmen skutečně používaných. Bylo zjištěno, že v dřívějších obdobích naší historie se dětem dávalo 100–700 různých jmen. V současnosti jejich počet stoupá; mezi občany ČR se tak vyskytuje několik tisíc jmen. Zhruba jejich polovina je tvořena jmény oblíbenými, běžnými, druhá polovina pak jmény méně obvyklými, která se často vyskytují jen velmi ojediněle a vzácně.

K volbě jména lze přistoupit z několika hledisek, zmíníme pouze ta, jež se podle Knappové v posledních dvou stoletích uplatňovala nejvíce (srov. Knappová, 2010, s. 26–39).

6.1. Rodinné zvyklosti

Rodinné zvyklosti hrají stále významnou roli při volbě RJ, a to v různých vrstvách obyvatelstva, i když už se neuplatňují tolik jako dřív. Existují rodiny, které v duchu tradice pojmenovávají svého prvního syna vždy *Jirí*, dceru pak *Marie*. Jedno tradiční jméno je tak předáváno z generace na generaci; případně se setkáváme s volbou jména velmi podobného, majícího stejný základ – otec *Radoslav*, syn *Radek*; babička *Marie*, vnučka *Marianna*. V některých rodinách bývá zvykem dávat jména tzv. „křížem“, což znamená, že syn dostává jméno po matce, dcera po otci – matka *Zdeňka*, syn *Zdeněk*; otec *Jan*, dcera *Jana*. V duchu těchto rodinných tradic u nás dochází k pojmenovávání dětí nějaký čas opomíjenými jmény jako je *Amálie* či *Matylda*.

Šlechtické rodiny své děti dokonce často pojmenovávaly podle následujícího pořádku: první dítě po prarodiči, druhé po kmotrovi, třetí po rodiči. Inspirací se tedy stávají i vzdálenější příbuzní, než je matka a otec. Děti se pojmenovávají zejména podle nějak významných či bohatých příbuzných, dříve zejména s vidinou nějakých výhod, které by z toho pro dítě mohly vzejít.

Častou volbou pro jméno je přání staršího sourozence, tím připravují příznivé podmínky pro přijetí nového člena do rodiny. Děti často vybírají jména podle svých oblíbených dětských postav – kamarád ze školky, sousedka...

Někteří rodiče se drží určitého repertoáru jmen, která se v rodině tradičně opakují, jiní se naopak snaží, aby jejich děti měly jméno zcela neobvyklé a originální.

U sourozenců se často dbá na charakterově podobná jména – např. známá z české historie: *Libuše, Vlasta, Přemysl...* nebo naopak jména velmi moderní: *Patrik, Jesika, Samanta*. Často jsou jména volena tak, aby sourozenci od stejných rodičů měli stejné iniciály – *Jan a Jiřina Kovalovi*; případně se drží abecedy – *Aleš, Barbora, Cyril Tůmovi*.

Vliv rodinných tradic je patrný zejména u smíšených párů, kdy jeden z rodičů není občanem ČR. Ten pak prosazuje jméno ze svého rodného jazyka a podle svých rodinných tradic. Právě pod vlivem rodinných tradic se u českých dětí dnes vyskytují tato cizí jména: *Nazareno, Kyriaki, Engracia, Noel, Srdjan a Arňom* (Knappová, 2010, s. 26–28).

6.2. Místní zvyklosti

V minulosti bývalo obvyklé, že se podle jména poznalo, odkud jeho nositel pochází, zda z města či z vesnice. Chlapci z vesnice bývali pojmenováni *Jan, Mikuláš, Václav, Jiří*; děvčata *Marie, Magdaléna, Ludmila, Dorota*. Toto rozlišení se přeneslo i do literatury, kdy s těmito dívčími jmény byla spojována děvčata zdravá, případně nevzdělaná až hrubá. Děvčata z vyšších společenských vrstev, žijících ve městech, byla nositelkami jmen jako *Filoména, Eleonora, Eufrozína* apod. V literatuře pak představovala dívky upejpavé, vzdělané, pohledné a křehké.

V současné době mají místní zvyklosti jen malý vliv na volbu jména, těžko bychom poznali, zda jeho nositel pochází z města nebo vesnice. Přesto výzkumy ukazují, že existují jména, jejichž volba převládá ve městech, odkud se pomalu šíří i na vesnice. Patří k nim zejména RJ, která jsou dnes znovu obnovována, jako *Matouš* či *Julie* a jména pronikající k nám z ciziny – *Noel, Naomi*. Na venkově naopak převládají jména, která jsou u nás tradičně užívaná, a to především slovanského původu – *Jaroslav, Bronislav, Libuše, Vlasta*.

V jednotlivých regionech nacházíme stejný repertoár jmen. Nesetkáváme se s početní převahou nějakého jména, které by do jiné české oblasti vůbec neproniklo. Rozdíly nacházíme pouze v pořadí oblíbenosti jednotlivých jmen, které se pak mohou lišit i oproti celkovému pořadí oblíbenosti ČR.

Nežřídká se stává, že v jedné městečku, ulici či domě najdeme více dětí se stejným jménem. Jeho první nositel se totiž stal inspirací pro ostatní rodiče, zvláště pokud šlo o váženou a oblíbenou rodinu. Podobně se stává, že se inspirují čekající maminky v porodnici jménem právě narozeného jiného dítěte (Knappová, 2010, s. 29–31).

6.3. Vliv sociálního postavení, vzdělání

V minulosti se podle jména dalo poznat i sociální zařazení jedince. Například u králů byla v 16. století oblíbená jména jako *Ferdinand*, *Maxmilian*, u kazatelů *Eliáš*, *Samuel* a u vojáků *Jiří*, *Alexandr*. V současné době tento fenomén nepozorujeme, přesto se najdou určitá jména charakteristická pro některé sociálně profesní skupiny – ve srovnání s ostatními skupinami jsou tato jména volena častěji. Např. rodiče pracující v zemědělství častěji volí jména typická pro venkovské prostředí 20. století jako *Růžena*, *Zdeňka*, *Josef*...

Do volby jména se promítá také dosažené vzdělání rodičů. Lidé se základním vzděláním či středním bez maturity dávají u svých dětí přednost jménům tradičním. *Jiří*, *Tomáš*, *Kateřina*, *Lucie*. Na druhou stranu mají tito rodiče vyšší tendenci podléhat módním trendům a vlivům – volí jména cizí, neobvyklá a často pravopisně komplikovaná. Středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaní rodiče vybírají jména již dříve užívaná a dnes ožívovaná, která mají tradici z minulosti – *Eliška*, *Kryštof* (Knappová, 2010, s. 31–32).

6.4. Náboženské vlivy

Výběr jména v minulosti výrazně ovlivňovaly náboženské zvyklosti. V 16. století církev vydává dokument, který nařizuje dávat jména svatých. Tyto předpisy platily i v jiných církvích. U evangelíků byla v oblibě jména *Pavel*, *Daniel*; u katolíků *František*, *Marie*; u židů *Ester*, *Erik*. Tyto tradice jsou dnes již na ústupu. Objevují se spíše u chlapců z katolických rodin, kteří jsou předurčení ke kněžské dráze. Upustilo se také od tradice pojmenovat potomka podle patrona kostela v místě bydliště. Naopak spatřujeme obrovský návrat biblických starozákonních jmen jako *Rút*, *Samuel*...

Zajímavým katolickým zvykem bylo pojmenovávání dětí RJ, které se nacházelo v církevním kalendáři v den svého narození nebo den mu nejbližší. Mělo se za to, že si dítě jméno přineslo s sebou na svět. Chlapec narozený 7. března tedy dostal jméno *Tomáš*. Vzhledem k tomu se u nás v minulosti objevovala i dost neobvyklá jména – *Eusebius*, *Sekundina*. S tímto jevem se dnes také nesetkáme.

Jiná situace je u smíšených rodin, kde jeden z rodičů je jiného než katolického vyznání. Zde je volba muslimského či jiného jména často nábožensky a rodinně závazná.

V posledních letech tak můžeme pozorovat i u českých občanů nárůst jmen *Almaz, Halíd, Pamuk, Dilara...* (Knappová, 2010, s. 33–34).

6.5. Vliv zájmů, profese, přátel

Rodiče často volí pro své děti jména podle svých přátel, nadřízených či jejich dětí, nehladě na zemi jejich původu. Jedna maminka pojmenovala svého syna, občana ČR, podle jihoamerického přítele *Darwin*. Motivem pro volbu jména bývají i různé cesty rodičů do zahraničí, kde se jim zalíbilo nějaké cizojazyčné jméno. Příjemně prožitá dovolená se tak může stát inspirací pro volbu jména jejich potomka. Setkáváme se tak se jmény *Jadranka, Jovana* nebo *Zoran*.

Někteří rodiče výběrem jména vyjadřují vztah ke své profesi či zájmům. Učitel angličtiny pojmenuje syna *Edgar*, herečka ochotnického divadla *Kajetán* (Knappová, s. 34–35).

6.6. Vliv dobové společenské obliby jmen

Jak už bylo zmíněno výše, tato tendence se dnes objevuje hlavně u rodičů s nižším vzděláním. Vliv módy na volbu jména je znám již z minulosti, ale ve 20. století se objevuje ve větší míře než dřív. Mnohé děti tak dostávaly jména podle různých panovníků či vojevůdců.

Společenskou oblibu jmen určují nejrůznější společenské a historické události. Za druhé světové války byla například v oblíbě vlastenecká jména *Přemysl, Libuše* a zcela byla opomíjena jména německého původu, zvláště jméno *Adolf*. Po roce 1945 je patrný vliv jmen ruských (*Oleg, Nataša*), od 60. let průnik jmen francouzských (*Denisa, Simona*). Po listopadu 1989 pak můžeme pozorovat velký nárůst cizojazyčných jmen z různých částí světa (Knappová, 2010, s. 35–36).

6.7. Obliba populárních osobností

V poslední době se nejen u nás, ale i v zahraničí, objevuje touha pojmenovávat potomky podle tuzemských i zahraničních známých osobností a celebrit, známých zejména z kulturního prostředí jako film, literatura, televize nebo hudba. Z takových jmen

zmíníme třeba *Arnold* (Schwarzenegger), *Antonio* (Banderas), *Dominik* (Hašek). Toto tvrzení nám dokládá například obliba jména *Aneta* po vítězství Anety Langerové v první řadě české pěvecké soutěže Superstar. Díky svému slavnému nositeli jméno dostává jakousi prestiž, která je pak u rodičů rozhodující.

Tento fenomén se nevztahuje pouze na slavné osobnosti současnosti, ale také na krále či knížata z dávné minulosti. Ti bývají motivem pro pojmenování potomků *Mojmír* nebo *Rostislav* podle někdejších českých knížat.

Zejména u jmen ženských vidíme, jak velký vliv má na volbu jména obdiv k filmové či románové postavě. Důkazem budiž jména televizních hrdinek *Alžběta* (Nemocnice na kraji města), *Esmeralda*, *Manuela* (zahraníční telenovely). Objevují se také inspirace z písňové tvorby – *Zuzana* (Písnička pro Zuzanu) (Knappová, 2010, s. 36–37).

6.8. Snaha o ožívání neužívaných jmen

Je zajímavé, že vedle obliby těchto „moderních“ jmen vidíme na druhé straně zároveň zcela opačnou snahu o obnovení některých již méně užívaných jmen, která byla v minulosti velmi populární. Patrně to souvisí s obnovením zájmu o starožitnost a lidovou tvořivost. Dochází zde k jistému paradoxu. Tato jména v sobě po obnovení nesou jistý nádech novosti a neotřelosti, ovšem často se z nich stanou jména oblíbená a takřikajíc moderní, čímž ztrácí na své originalitě.

Tyto módní vlny s sebou nesou jisté úskalí. Nezřídka se stane, že se ve škole ve stejné třídě sejde několik nositelů/nositelek téhož jména. RJ tím ztrácí svoji nejzákladnější funkci – rozlišovat a identifikovat jeho nositele. U těchto jedinců pak často dochází k volbě nejružnějších přezdivek, nebo jsou oslovováni příjmením, aby se od sebe lépe rozlišili (Knappová, 2010, s. 37–38).

II. Výzkumná část

7. Období 1980–1985

Repertoár

Repertoárem míníme počet jednotlivých oficiálních podob jmen v určitém období. V každém období je však počet narozených dětí různý, myslíme tím tedy poměr počtu užitých jmen k počtu všech novorozenců, a to chlapců a dívek zvlášť.

V prvním sledovaném období se v Hradci Králové narodilo celkem 10 296 dětí, z toho 4 988 dívek (48,4 %) a 5 308 (51,6 %) chlapců.

V tomto období se objevilo 187 dívčích jmen, tj. 3,7 % z celkového počtu dívek. Na každé ženské jméno tak připadá 26,6 dívek. Maminky narozených chlapců zvolily celkem 157 různých mužských jmen, která tvoří 3 % z celkového počtu. Na každé jméno tak v průměru připadá 33,8 narozených chlapců.

Z uvedených údajů vyplývá, že repertoár dívčích jmen je větší než repertoár jmen chlapeckých. Celkový rozdíl mezi počty chlapeckých a dívčích jmen je 30 (0,3 %), což není mnoho. Je však zřejmé, že rodiče použili více rozmanitých podob RJ pro dívky než pro chlapce.

RJ některých dětí byla tzv. vícejmenná, tedy bylo do matriky zapsáno více než jedno jméno. Ve sledovaném období se objevila čtyři jména dvojčlenná a dvě jména čtyřčlenná. Takováto dívčí jména byla celkem tři a tvořila 0,06 % z celkového počtu narozených dětí. Jednalo se ve všech případech o jména dvoučlenná – *Alicja Magda*, *Marianne Remember*, *Petra Krisztina*. Chlapecká vícečlenná jména byla také tři (0,06 %). Jednalo se o jedno jméno dvojčlenné – *Krzysztof Gabriel* – a dvě jména čtyřčlenná – *Amir Abdel Hamid Ibrahim* a *Nádr Abdfel Hamid Ibrahim*. Ve všech případech se jedná o jména dětí, které mají alespoň jednoho rodiče cizince.

Obliba

V této části uvedeme deset nejčastějších mužských a ženských jmen, které byly dětem dány v tomto sledovaném období.

Tab. 1 Přehled nejoblíbenějších jmen

Pořadí	Jméno	Počet	%	Jméno	Počet	%
1.	Jana	340	6,82 %	Jan	564	10,63 %
2.	Petra	313	6,28 %	Petr	408	7,69 %
3.	Kateřina	300	6,01 %	Martin	400	7,54 %
4.	Lucie	297	5,95 %	Tomáš	341	6,42 %
5.	Lenka	226	4,53 %	Michal	340	6,41 %
6.	Veronika	206	4,13 %	Lukáš	296	5,58 %
7.	Martina	202	4,05 %	Pavel	257	4,84 %
8.	Eva	147	2,95 %	Jiří	226	4,26 %
9.	Monika	142	2,85 %	Ondřej	175	3,30 %
10.	Zuzana	135	2,71 %	Jakub	169	3,18 %
Celkem		2308	46,27 %		3176	59,83 %

Z tabulky je patrné, že nejoblíbenějším dívčím jménem byla v té době *Jana*. Jedná se o mužskou podobou jména *Jan*, které se taktéž umístilo na prvním místě tabulky mezi mužskými jmény. Jsou to jména hebrejského původu a konkrétně mužská podoba *Jan* patří na našem území k nejoblíbenějším jménům již od příchodu křesťanství – představuje přímé ztělesnění křesťanství v Janu Křtiteli. Na druhém místě se objevila jména *Petr* a ženská varianta tohoto jména *Petra*. Jméno *Petr* se na našem území objevilo už v 11. století, kdy byla jména apoštolů ve veliké úctě a oblibě (Davídek, 1941, s. 51–52).

Jméno *Kateřina*, které se umístilo na třetím místě, je v českých zemích oblíbené od 14. století, *Veronika* a *Zuzana* od 15. století. Na předních místech se tedy i dnes objevují jména oblíbená již v naší historii. U všech tří jde o návrat starších jmen, protože od poloviny 20. století jejich obliba na určitý čas poklesla. Tento jev je vidět více u chlapeckých jmen, kde se na předních místech objevují jména, jež se k nám dostala (stejně jako Jan) již v 11. století spolu s křesťanstvím: *Pavel*, *Martin*, *Tomáš*, *Jakub* (Davídek, 1941, s. 52). Stoupla opět obliba jmen, která se na venkově dávala v předválečném období (do roku 1945), ale v poválečném období se kromě jména *Pavel*, jejich frekvence snížila a nahradila je jména slovanská. V 80. letech 20. století, jak dokládá tabulka, však tradiční jména opět zažívala rozkvět.

Frekvence

Frekvencí se myslí častost výskytu jména v celkovém repertoáru zjištěných RJ. Jak už jsem zmínila v metodologii, držím se dělení V. Šmilauera (srov. Kopečný, 1991), který RJ dělí na oblíbená, běžná, užívaná a vzácná.

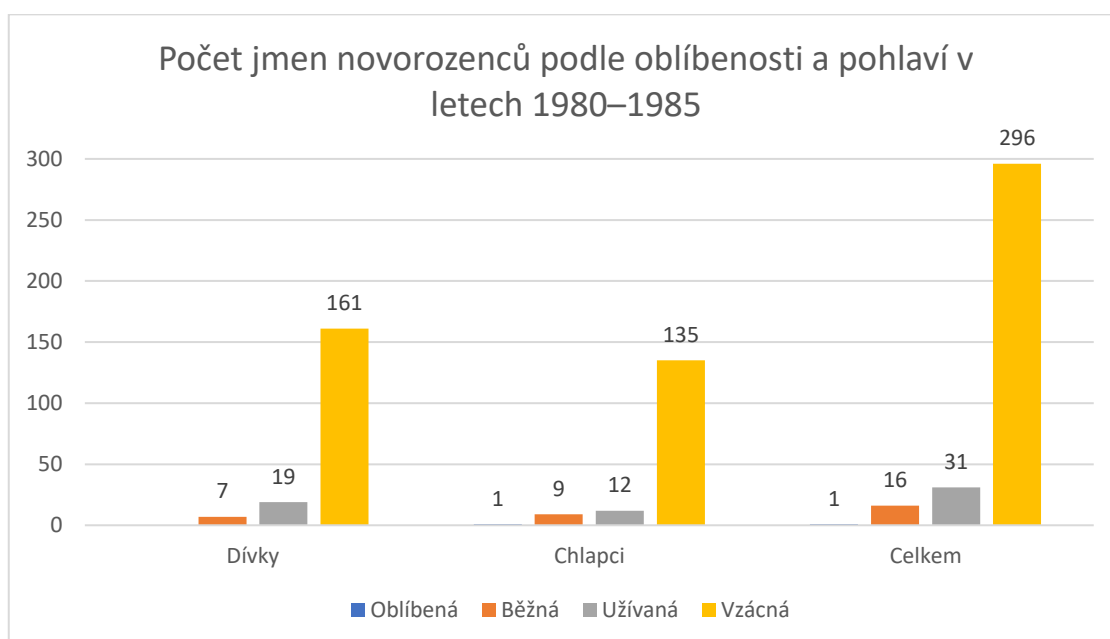
Jména jsou v každém období rozdělena do těchto frekvenčních skupin. V následující tabulce je uvedeno zastoupení jednotlivých druhů jmen v repertoáru a také podíly určité frekvenční skupiny v celkovém počtu jmen.

Tab. 2 *Frekvence jmen v repertoáru*

Oblíbenost	Dívky	%	Chlapci	%	Celkem	V%
Oblíbená	0	0,0 %	1	0,6 %	1	0,3 %
Běžná	7	3,7 %	9	5,7 %	16	4,7 %
Užívaná	19	10,2 %	12	7,6 %	31	9,0 %
Vzácná	161	86,1 %	135	86,0 %	296	86,0 %
Celkem	187	100,0 %	157	100,0 %	344	100,0 %

Pro lepší představu poměrů přikládám znázornění pomocí grafu.

Graf 1

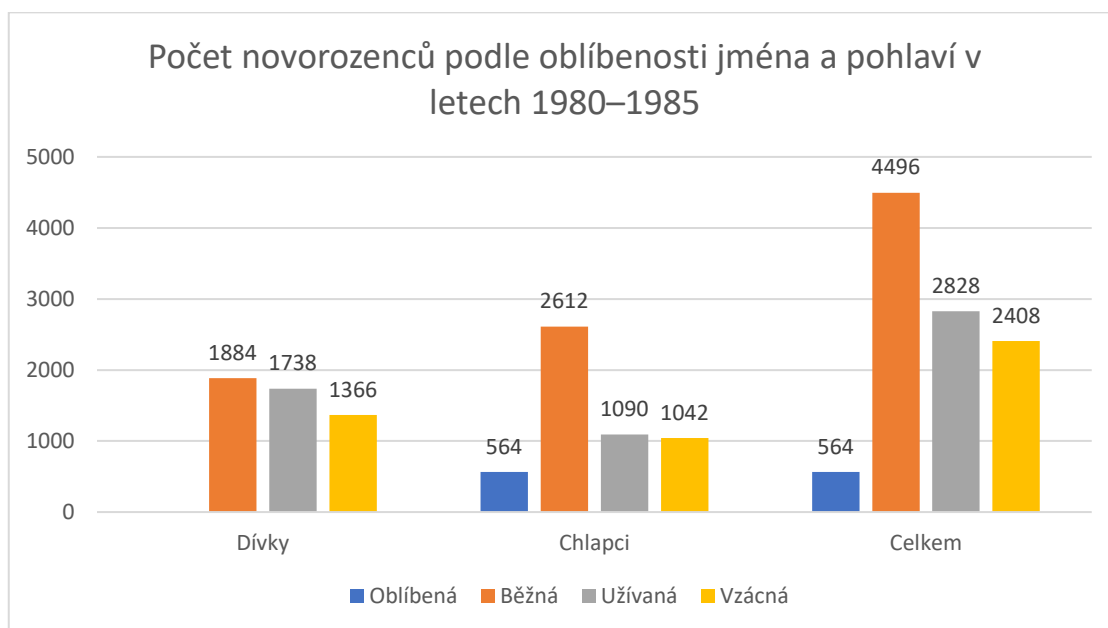


Z uvedených údajů vyplývá, že největší část tvoří jména vzácná (86,3 %). Patří mezi ně: *Adriana, Eliška, Drahomíra; Dušan, Svatopluk, Julius...* Podstatně méně je jmen užívaných (9 %), ze kterých zmíníme např. *Klára, Pavla, Markéta; Milan, Václav, Josef*. Běžná jména, která se v tomto období objevila, zabírají 4,7 % z celkového počtu a jsou to např. *Zuzana, Jana, Petra; Lukáš Pavel, Ondřej*. Za jméno oblíbené zde můžeme považovat pouze jedno – *Jan*, zde zastoupeno celkem 564krát. Tvořilo 0,3 % z celkového počtu jmen.

Tab. 3 Počty dětí ve skupinách podle oblíbenosti

Oblíbenost	Dívky	%	Chlapci	%	Celkem	%
Oblíbená	0	0,0 %	564	10,6 %	564	5,5 %
Běžná	1884	37,8 %	2612	49,2 %	4496	43,7 %
Užívaná	1738	34,8 %	1090	20,5 %	2828	27,5 %
Vzácná	1366	27,4 %	1042	19,6 %	2408	23,4 %
Celkem	4988	100,0 %	5308	100,0 %	10296	100,0 %

Graf 2



Největší počet dětí mají běžná jména, tvoří necelou polovinu všech novorozenců tohoto období. Větší procento oblíbených jmen najdeme u chlapců, naopak u dívek převažují jména vzácná a užívaná. Z toho vyplývá, že maminky dívek častěji volí jména neobvyklá, zatímco maminky chlapců spíše jména tradiční.

Koncentrace

V této části nás zajímá, jak velká je koncentrace jmen v každém období, tedy kolik procent z celkového počtu mužských a ženských jmen tvoří prvních deset nejoblíbenějších.

Nejoblíbenější chlapecká jména tvořila 59,8 % celkového počtu narozených chlapců, což je nadpoloviční většina. Nejoblíbenější dívčí jména tvořila 46,3 %.

Koncentrace chlapeckých jmen je zřetelně vyšší než koncentrace jmen dívčích. To je způsobeno jménem *Jan*, které je ze všech užitých RJ nejčastěji zastoupeno a výrazně převyšuje frekvenci ostatních jmen. Tvoří 10,6 % všech mužských jmen. Oproti tomu nejčastější dívčí jméno *Jana* zaujímá pouze 6,8 % z celkového počtu dívčích jmen.

Obecně lze říci, že je v tomto období koncentrace prvních deseti nejoblíbenějších jmen vysoká. Jak dívčí, tak chlapecká jména se pohybují kolem poloviny z celkového počtu narozených dětí

8. Období 1990–1995

Repertoár

Ve druhém období se v královéhradecké nemocnici narodilo 10 268 dětí, z toho 4 967 (48,4 %) dívek a 5 301 (51,6 %) chlapců. V devadesátých letech zatím nedošlo k rušení okresních nemocnic, můžeme tedy konstatovat, že porodnost je srovnatelná s osmdesátými lety.

U novorozených dívek bylo zaznamenáno 244 různých podob jmen. Zaujímají 4,9 % z celkového počtu dívek, na každé jméno tak v průměru připadá 20,4 dívek. Chlapeckých jmen je 197 (3,7 %), tj. průměrně 25,5 chlapců na jedno jméno.

Stejně jako v předchozím období je repertoár dívčích jmen širší než chlapeckých. Rozdíl mezi počty různých RJ obou pohlaví je 47, což je o 17 více než v předchozím období. Viditelně se zmenšil průměrný počet dětí na jedno jméno, a to jak dívčích, tak chlapeckých. Je proto zřejmé, že rodiče obecně volili pestřejší jména, než tomu bylo o deset let dříve.

Oproti prvnímu období stoupl počet vícečlenných jmen. Zatímco o deset let dříve byla celkem 4 jména dvojčlenná a pouze 2 jména vícečlenná, ve druhém období se objevilo 22 jmen dvojčlenných a 5 vícečlenných. Počet dvojčlenných jmen tedy stoupl 5,5krát, vícečlenných 2,5krát.

Dvoučlenná jména byla u obou pohlaví ve stejném počtu 11. U dívek to činí 4,5 % z celkového počtu použitých jmen, u chlapců 5,5 % (*Jana Maria, Karel Hubert*). Vícečlenná jména se objevila pouze u dívek a tvořila 2 % celkového počtu dívčích jmen v tomto období (*Thu ha Markéta*).

Obliba

Stejně jako v předchozím období uvádíme přehled deseti nejoblíbenějších jmen.

Tab. 4 Přehled nejoblíbenějších jmen

Pořadí	Jméno	Počet	%	Jméno	Počet	%
1.	Kateřina	269	5,42 %	Jan	496	9,36 %
2.	Lucie	269	5,42 %	Tomáš	377	7,11 %
3.	Michaela	248	4,99 %	Jakub	314	5,92 %
4.	Tereza	232	4,67 %	Martin	311	5,87 %
5.	Veronika	230	4,63 %	Michal	284	5,36 %
6.	Kristýna	183	3,68 %	Lukáš	278	5,24 %
7.	Barbora	161	3,24 %	Petr	249	4,70 %
8.	Nikola	160	3,22 %	David	226	4,26 %
9.	Jana	157	3,16 %	Jiří	199	3,75 %
10.	Aneta	140	2,82 %	Ondřej	188	3,55 %
Celkem		2049	41,25 %		2922	55,12 %

U dívčích jmen se situace v oblíbenosti jmen značně změnila. Z předchozího období zůstala na prvních deseti místech pouze 4 jména, což je méně než polovina. Z nejoblíbenějších jmen zcela zmizela jména *Petra*, *Lenka*, *Martina*, *Eva*, *Monika* a *Zuzana*.

Zůstala *Kateřina*, která se ze třetího místa dostala na první. Celkově ale kleslo procento takto pojmenovaných dívek z 6 % na 5,42 %. Podobně se *Lucie* přesunula v žebříčku oblíbenosti na druhé místo. I zde kleslo celkové procento pojmenovaných dívek z 6 % na 5,42 %. O jednu pozici vzhůru se posunula i *Veronika* – z 6. na 5. místo (4,1 % -> 4,63 %). Naopak nejoblíbenější jméno předchozího období – *Jana* – kleslo až

na 9. místo. Z celkových 6,8 % v minulém období klesl počet jeho nositelek na pouhých 3,16 %.

Mezi oblíbená jména se nově dostává jméno hebrejského původu *Michaela*, která byla v předchozím období na 11. místě. Na čtvrtém místě se objevuje *Tereza*, podoba jména *Terezie*, které bylo na našem území velmi oblíbené již od období baroka (Davídek, 1941, s. 59); na sedmém je *Barbora* známá z období renesance (Davídek, 1941, s. 57). Objevují se zde další nově oblíbená jména: *Kristýna*, *Aneta* a *Nikola*. Poslední jméno se vyskytuje i v jiných podobách (*Nikol*, *Nicol*, *Nicola*). Každá z podob jména je počítána zvlášť.

U chlapeckých jmen je situace srovnatelná s předchozím obdobím. Jména se zde, až na jednu výjimku, objevují stejná, pouze se u některých se mění pořadí oblíbenosti.

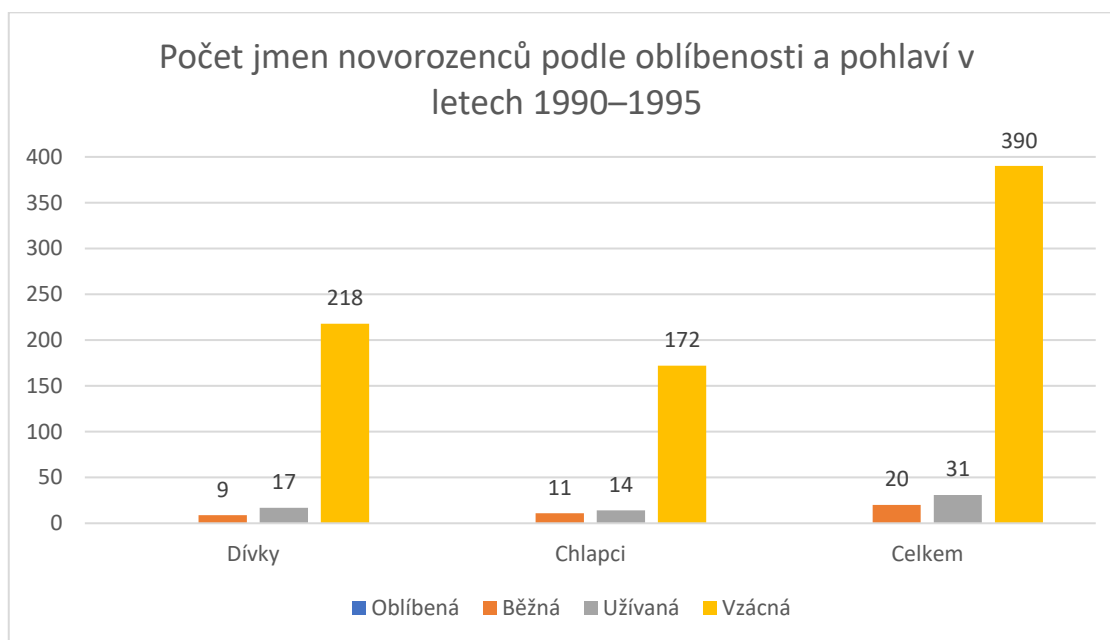
Na prvním místě zůstává *Jan* zastoupený 496krát, což je 9,36 %. Sledujeme zde tedy pokles proti původnímu počtu 564 chlapců a 10,6 %. K výraznému propadu došlo u jmen spojených s příchodem křesťanství *Petr* – z druhého místa na sedmé, a *Pavel*, který se posunul až na jedenácté místo. Nově se mezi nejoblíbenějšími jmény objevuje *David*, oblíbený v 18. století zejména u židovského obyvatelstva (Pleskalová, 2011, s. 141).

Frekvence

Tab. 5 Frekvence jmen v repertoáru

Oblíbenost	Dívky	%	Chlapci	%	Celkem	%
Oblíbená	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Běžná	9	3,7 %	11	5,6 %	20	4,5 %
Užívaná	17	7,0 %	14	7,1 %	31	7,0 %
Vzácná	218	89,3 %	172	87,3 %	390	88,4 %

Graf 3

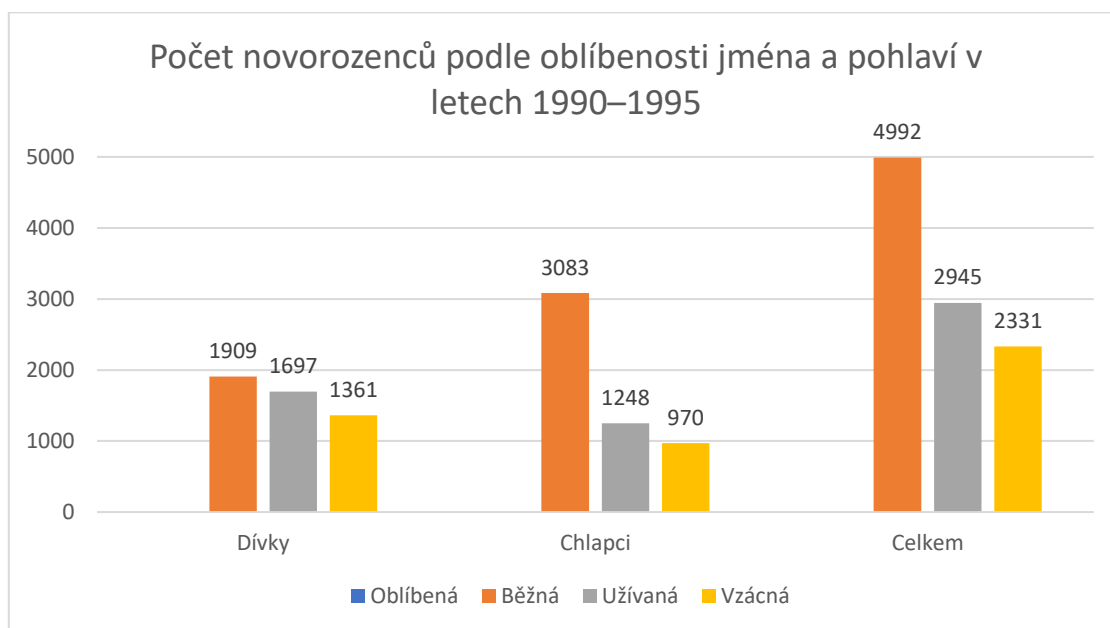


Stejně jako v předchozím období tvoří nejpočetnější skupinu jména vzácná (88,4 %) – *Dana, Marie, Jitka; Vladimír, Jáchym, Benjamin*. Méně je jmen užívaných (7 %) – *Aneta, Anna, Martina; Daniel, Filip, Marek*. Oproti minulému období, kdy se objevilo jedno jméno oblíbené – *Jan* – se žádné jméno za oblíbené považovat nedá. Za běžná lze pokládat 20 jmen tvořících 4,5 % celkového počtu jmen – *Kateřina, Michaela, Lucie; Pavel, Ondřej, Jiří...* Výsledky odpovídají předchozímu zjištění, že došlo k rozšíření repertoáru použitých jmen.

Tab. 6 Počty osob v jednotlivých skupinách

Oblíbenost	Dívky	%	Chlapci	%	Celkem	%
Oblíbená	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Běžná	1909	38,4 %	3083	58,2 %	4992	48,6 %
Užívaná	1697	34,2 %	1248	23,5 %	2945	28,7 %
Vzácná	1361	27,4 %	970	18,3 %	2331	22,7 %

Graf 4



Běžná jména má největší počet narozených dětí – 48,6 %, to je o necelých 5 % více než v předchozím období. Stejně jako v prvním sledovaném období je více běžných jmen u chlapců; u dívek převládají jména užívaná a vzácná.

Koncentrace

Deseti nejčastějšími jmény je pojmenováno 41,25 % dívek a 55,12 % chlapců. Jedná se opět o koncentraci vysokou, neboť nejčastější jména nosí kolem 50 % narozených dětí. Oproti předchozímu období lze postřehnout pokles – o 5,05 % u dívek a 4,68 % u chlapců.

Koncentrace chlapeckých jmen je stejně jako v prvním období vyšší než jmen dívkách.

Stabilita

V této části budeme zjišťovat, která jména zůstávají mezi deseti nejoblíbenějšími, tedy která jména se nově dostávají mezi deset nejoblíbenějších, a která naopak na oblíbenosti ztrácejí.

Dívčí jména, umístěná v první desítce nejoblíbenějších jmen, se proti minulému období značně proměnila. Za stabilní jména (zůstavší z minulého období) lze považovat pouze 4 dívčí RJ, a to *Kateřina*, *Lucie*, *Veronika* a *Jana*.

Repertoár nejoblíbenějších chlapeckých jmen je mnohem stabilnější. Zůstává nám zde devět z deseti jmen. Na prvním místě zůstává jméno *Jan*, stejně tak na svých pozicích zůstávají jména *Michal* a *Lukáš*. Z prvních deseti mizí jméno *Pavel* a nově se objevuje *David*.

9. Období 2000–2005

Repertoár

Ve třetím sledovaném období se v Hradci Králové narodilo 11 002 dětí, z toho 5 328 dívek (48,4 %) a 5 674 chlapců (51,6 %). Rodiče zvolili 386 různých podob dívčích jmen zabírajících 7,2 % z celkového počtu jmen. Na jedno jméno vychází průměrně 13,8 dívek. Novorozěným chlapcům bylo dáno 319 různých podob jmen, což je 5,6 % z celkového počtu. Jedno jméno průměrně nosí 17,7 chlapců narozených na počátku třetího tisíciletí.

Rozdíl mezi počty různých chlapeckých a dívčích jmen je 67, tj. o 20 více než v předchozím období. Dále si můžeme povšimnout, že opět klesl průměrný počet nositelů stejného jména ve sledovaném období, a to zhruba o sedm dívek a osm chlapců. Zdá se, že vzrůstá třeba pojmenovávat děti novými neobvyklými jmény.

Výrazně také vzrostl počet vícečlenných jmen. Dvoučlenných bylo proti minulému období o 137 více, celkem 159; počet vícečlenných jmen naopak klesl z počtu 5 na 3. Dvoučlenná jména stoupla 7,2krát, což je téměř dvakrát rychlejší nárůst proti minulému roku. Vícečlenná klesla 1,6krát.

Celkem jsme zjistili 82 nositelek dvojčlenného jména, což tvoří 21,24 % z celkového počtu použitých dívčích jmen. Jako příklad uvedeme *Anna Marie, Stefanie Elizabeth*. Všechna tři vícečlenná jména byla dívčí a tvořila 0,78 % celkového počtu (*Tyrza Galiena Wilhelmina, Thi Tu Anh, Věda Susan George*). Chlapeckých dvoučlenných jmen bylo 77 (24,14%) – *Jakub Přemysl, Jan Tobiáš*.

Obliba

Tab. 7 Přehled nejoblíbenějších jmen

Pořadí	Jméno	Počet	%	Jméno	Počet	%
1.	Tereza	315	5,91 %	Jan	360	6,34 %
2.	Kateřina	245	4,60 %	Jakub	343	6,05 %
3.	Anna	218	4,09 %	Tomáš	325	5,73 %
4.	Eliška	217	4,07 %	Lukáš	249	4,39 %
5.	Adéla	211	3,96 %	Ondřej	244	4,30 %
6.	Lucie	211	3,96 %	David	240	4,23 %
7.	Natálie	197	3,70 %	Martin	226	3,98 %
8.	Veronika	192	3,60 %	Vojtěch	210	3,70 %
9.	Barbora	188	3,53 %	Filip	209	3,68 %
10.	Michaela	171	3,21 %	Matěj	205	3,61 %
Celkem		2165	40,63 %		2611	46,02 %

Stejně jako ve druhém období se skladba nejoblíbenějších jmen u dívek změnila výrazněji než u chlapců. Z prvních deseti míst zmizela jména *Kristýna*, *Nikola*, *Jana* (ta klesla až na 20. místo) a *Aneta*. Nově se objevují čtyři RJ: *Anna* – jméno oblíbené již ve 14. století (Davídek, 1941, s. 55); *Eliška* – oblíbené jméno šlechtičen 14. století (tamtéž); germánské jméno *Adéla* a *Natálie* latinského původu.

U zbylých jmen se mění pořadí jejich oblíbenosti. Před jméno *Kateřina* se na první místo dostala ze šestého místa *Tereza*. Druhá *Lucie* se výrazně propadla až na šesté místo, stejně tak *Michaela*, která měla v předchozím období vysoký nárůst, opět poklesla – i když ne tak razantně – na desáté místo.

Chlapecká jména se změnila výrazněji než mezi prvním a druhým sledovaným obdobím. Nově se mezi oblíbená dostávají jména: *Vojtěch* – staroslovanské jméno, nabylo znovu oblíbenosti již v 16. století (Davídek, 1941, s. 57); *Matěj* – oblíbené selské jméno taktéž v 16. století (Davídek, 1941, s. 56) a *Filip*. K výraznému propadu došlo u jmen *Michal*, *Petr* a *Jiří*, která zmizela z pořadí prvních deseti.

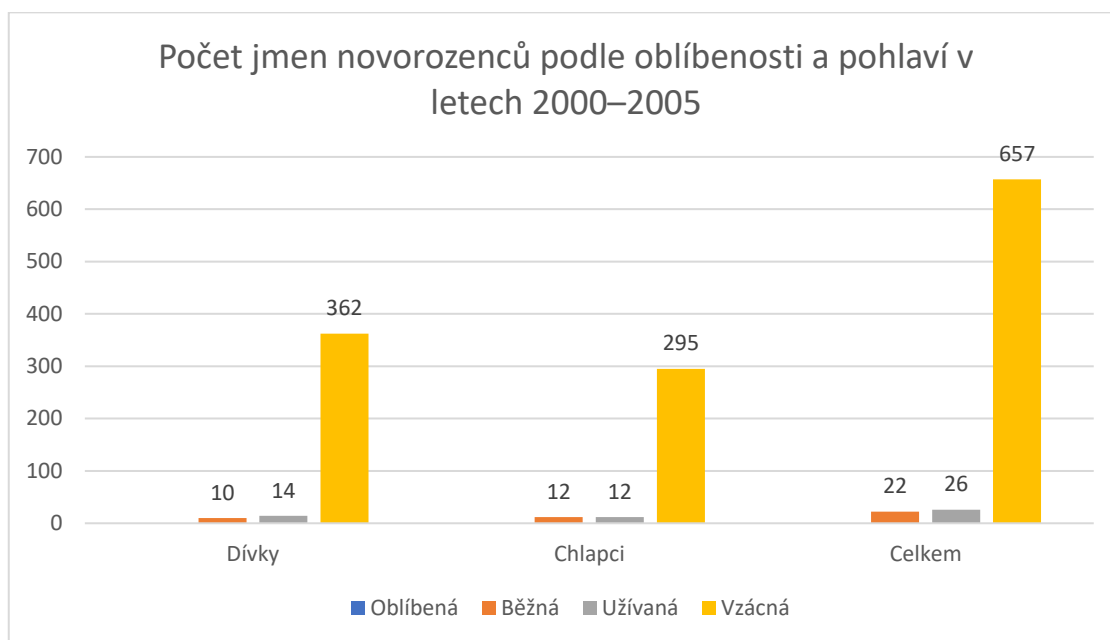
Zbylá jména pouze změnila své pořadí. Na prvním místě stále zůstává RJ *Jan*, které v tomto období dostalo 360 chlapců, což je o 79 méně než v minulém období. Můžeme tedy říci, že jeho oblíbenost klesá. Stejně tak se zmenšuje rozdíl mezi jeho zastoupením a zastoupením druhého místa v pořadí. Zatímco v minulém období bylo *Janů* o 119 více než *Tomášů* na místě druhém, tentokrát jich je pouze o 17 méně než *Jakubů* (druhé místo tabulky).

Frekvence

Tab. 8 Frekvence jmen v repertoáru

Oblíbenost	Dívky	%	Chlapci	%	Celkem	%
Oblíbená	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Běžná	10	2,6 %	12	3,8 %	22	3,1 %
Užívaná	14	3,6 %	12	3,8 %	26	3,7 %
Vzácná	362	93,8 %	295	92,5 %	657	93,2 %

Graf 5

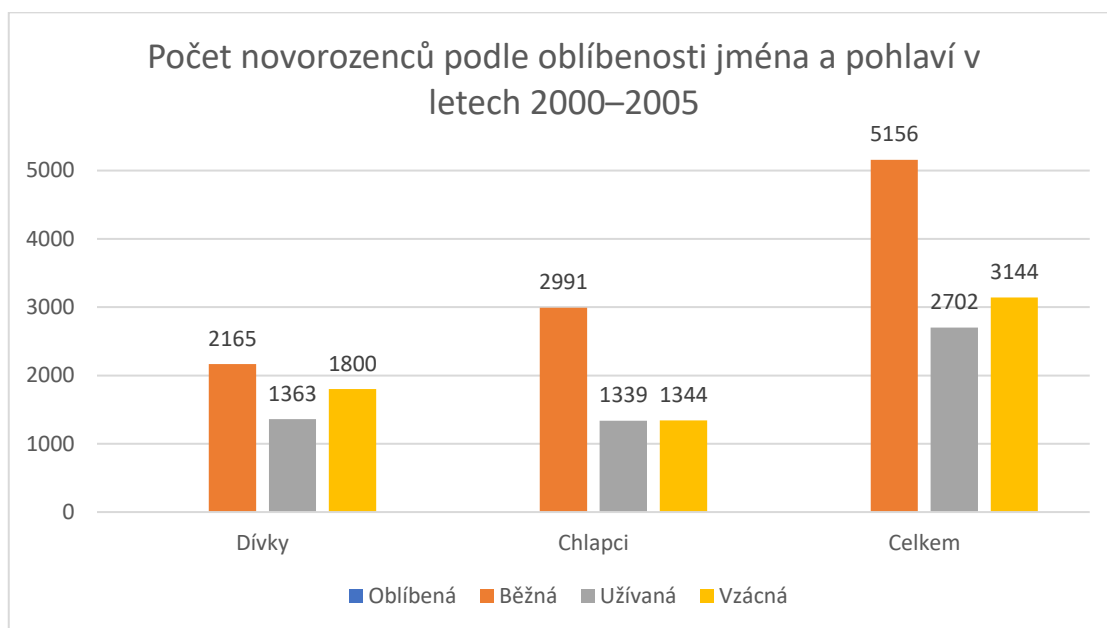


Počet vzácných jmen se v tomto období přiblížil hranici 100 %, celkem jich totiž bylo 93,2 % z celkového počtu (*Martina, Andrea, Hana; Michael, Radek, František*). Užívaných jmen je 26 (3,7 %), což je méně, než ve druhém období – 31 (7 %) – *Kristýna, Denisa, Sára; Josef, Václav, Štěpán*. Počet běžných jmen se zvýšil celkově o dvě jména – na 22 (3,1 %). Spadají tam všechna jména umístěná na prvních deseti místech v oblíbenosti, navíc *Daniel a Adam*.

Tab. 9 Počty osob v jednotlivých skupinách

Oblíbenost	Dívky	%	Chlapci	%	Celkem	%
Oblíbená	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Běžná	2165	40,6 %	2991	52,7 %	5156	46,9 %
Užívaná	1363	25,6 %	1339	23,6 %	2702	24,6 %
Vzácná	1800	33,8 %	1344	23,7 %	3144	28,6 %

Graf 6



Zatímco v minulém období procento počtu dětí s běžnými jmény stoupl o 5 %, v tomto období klesá téměř o 2 %, a to i přesto, že celkový počet dětí s běžnými jmény je vyšší, než tomu bylo ve druhém období. Počet dětí s užívanými jmény klesl, stejně tak procento jejich zastoupení. Naopak výrazně stoupl počet i procento dětí pojmenovaných jmény vzácnými.

Stále více rodičů dává svým dětem běžná jména, což způsobuje celkový nárůst jejich nositelů. Zároveň roste počet rodičů, kteří volí jména vzácná, originální, díky čemuž klesá celkové procento zastoupení běžných jmen.

Koncentrace

Koncentrace u nejoblíbenějších jmen dívek klesla o 0,63 % na 40,63 %, nejedná se tedy o žádný markantní rozdíl. U chlapců klesla zřetelně více – o 9 % na 46,02 %. Počet maminek, které svým synům volí jméno z deseti nejoblíbenějších, značně klesl, naopak roste rozmanitost volených chlapeckých RJ. Zmenšuje se tak rozdíl v koncentraci dívčích a chlapeckých jmen.

Stabilita

Oproti předchozímu období je repertoár dívčích jmen o něco stabilnější. Zůstává zde šest stejných RJ, mezi nimi *Veronika*, *Barbora* a *Michaela*. Z první desítky zmizela jména *Kristýna*, *Nikola* a *Aneta*, jež se v minulém období objevila mezi prvními deseti

jako nová. Propadlo se také jméno *Jana*, které jsme zaznamenali již v prvním období, a to jako jméno nejoblíbenější. Přibyla jména *Anna*, *Eliška*, *Adéla* a *Natálie*.

Repertoár chlapeckých jmen je naopak méně stabilní, než tomu bylo v předchozích letech, stále je však zůstává stabilnějším než dívčích RJ. Mezi prvními deseti jmény zůstává sedm jmen, všechna obsadila prvních sedm pozic. Jsou to například *Jan*, *Jakub* a *Tomáš*, jména dělící se jako v předchozím období o první tři místa. Zajímavé je jméno *Jan* držící se na prvním místě v oblíbenosti již třetí sledované období. Mezi prvními deseti už nenajdeme jména *Michal*, *Petr* a *Jiří*, naopak se nově objevují *Vojtěch*, *Filip* a *Matěj*.

10. Období 2006–2011

Repertoár

Ve čtvrtém období jsme zaznamenali celkem 14 452 dětí, z toho 7 024 dívek (48,6 %) a 7 428 chlapců (51,4 %). Našli jsme 593 různých dívčích jmen zaujímavých 8,4 % celkového počtu. Jedná se o 207 různých RJ více než v předchozím období. Na jedno jméno připadá průměrně 11,8 dívek, tedy o dvě méně než ve třetím sledovaném období.

Chlapeckých RJ bylo do matriky zapsáno 478, tj. 6,4 % z celkového počtu jmen. I zde je počet zvolených jmen vyšší – o 159. Na jedno RJ vychází průměrně 15,5 chlapců, také zhruba o dvě méně než v minulém období.

Rozdíl mezi počty dívčích a chlapeckých jmen je 115, o 48 více než v letech 2000–2005. Stále se tak zvětšuje rozdíl mezi počtem udělených dívčích a chlapeckých jmen. Nadále také klesá průměrný počet dětí na jedno jméno, dochází tedy k rozrůžňování repertoáru.

Opět se zvýšil počet dvojčlenných jmen, a to o 183 na celkový počet 342 dvoučlenných jmen. Na rozdíl od předchozího období je vícečlenných jmen více – celkem 11 z původních tří. Počet dvoučlenných RJ se zvýšil 1,8krát, což je podstatně menší nárůst než mezi prvním a druhým sledovaným obdobím. Vícečlenná jména vzrostla 3,6krát.

Dvojčlenných dívčích jmen bylo 179, což je 30,2 % z celkového počtu RJ. Objevila se například dvojčlenná jména *Laura Kateřina*, které dostalo 15 dívek; *Anna Marie* (13 dívek) či *Sofie Anna* (5 dívek). Vícečlenných dívčích jmen bylo o sedm více než v minulém období, tedy devět. Jako příklad uvedeme *Anh Dieu Minh*, *Melvina Elsa Hornella*, *Merveille Elva Laura*.

Chlapeckých dvojčlenných jmen jsme objevili 163, tj. 34,1 % z celkového počtu RJ. Patří mezi ně např. *Nikolas Gabriel*, která nosí 5 chlapců, *Jakub Jiří* (3 chlapci), *František Josef* (2 chlapci). Vícečlenná jména jsme u chlapců našli dvě – *Khahn Dan Pham* a *Muhammad Hamzah Faruq*.

Obliba

Tab. 10 Přehled nejoblíbenějších jmen

Pořadí	Jméno	Počet	%	Jméno	Počet	%
1.	Tereza	368	5,24 %	Jakub	453	6,10 %
2.	Anna	295	4,20 %	Jan	452	6,09 %
3.	Adéla	293	4,17 %	Tomáš	354	4,77 %
4.	Eliška	285	4,06 %	Matěj	292	3,93 %
5.	Natálie	272	3,87 %	Vojtěch	284	3,82 %
6.	Karolína	223	3,18 %	Adam	275	3,70 %
7.	Kateřina	197	2,81 %	David	274	3,69 %
8.	Lucie	196	2,79 %	Lukáš	265	3,57 %
9.	Barbora	189	2,69 %	Ondřej	258	3,47 %
10.	Veronika	187	2,66 %	Filip	226	3,04 %
Celkem		2505	35,67 %		3133	42,18 %

Jména umístěná na prvních deseti místech se relativně ustálila – oproti minulému období nedošlo k výrazné změně repertoáru. U dívek na prvním místě zůstává *Tereza*, oblíbená již ve třetím sledovaném období. Výrazný posun zaznamenalo dosud velmi oblíbené jméno *Kateřina*, které se v předchozích obdobích drželo na předních místech tabulky a nyní kleslo až na sedmé místo. Stejně tak klesla oblíbenost RJ *Michaela*, to skončilo v tomto sledovaném období z původně desátého místa čtrnácté. Naopak velký nárůst oblíbenosti můžeme zaznamenat u jména germánského původu *Karolína* – z dvanáctého místa se posunulo až na místo šesté. Toto jméno patří na našem území k oblíbeným již v období baroka, tedy v 18. století (Davídek, 1941, s. 59). Další změny v pořadí nejsou nijak markantní.

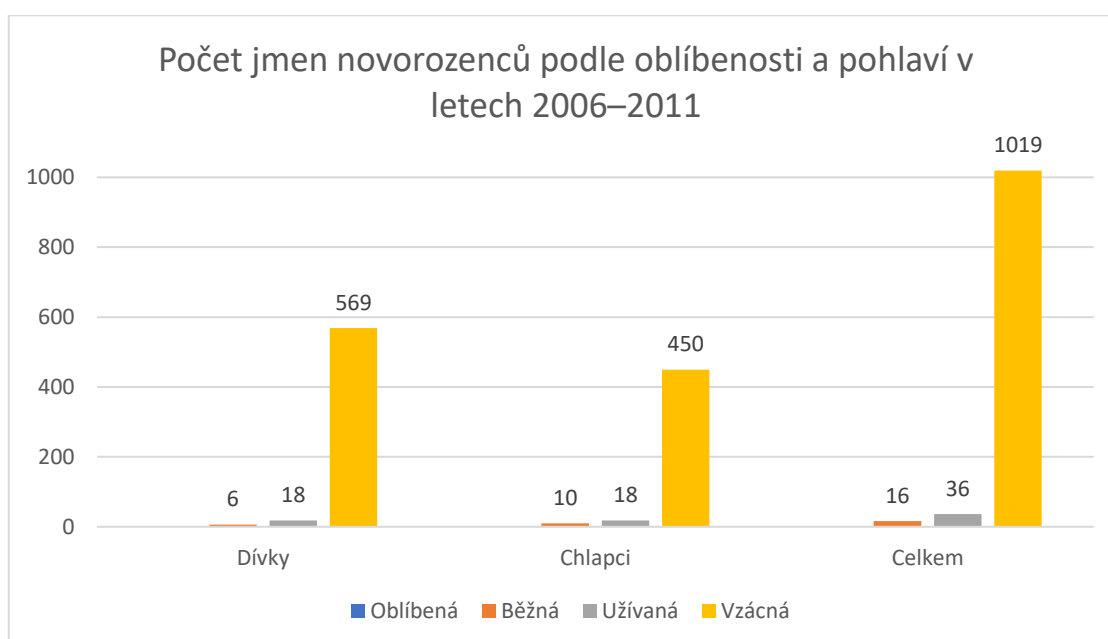
Chlapecká jména se v tabulce prvních deseti nejoblíbenějších RJ promíchala trochu více, než tomu bylo u dívek. První dvě místa se prohodila, *Jan* klesl z prvního jména na druhé, vystřídalo ho jméno *Jakub*. Největší posun vidíme u jmen *Matěj*, které se z desátého místa dostalo na místo čtvrté. Nově se mezi deset nejoblíbenějších jmen dostává *Adam*, ten se z dvanáctého místa posunul na šesté. *Adam* se na našem území v hojnější míře vyskytuje již v patnáctém století (Davídek, 1941, s. 57). Naopak výrazně klesla oblíbenost jmen *Lukáš* a *Ondřej*, z prvních deseti nejoblíbenějších RJ zmizelo jméno *Martin*.

Frekvence

Tab. 11 Frekvence jmen v repertoáru

Oblíbenost	Dívky	%	Chlapci	V%	Celkem	%
Oblíbená	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Běžná	6	1,0 %	10	2,1 %	16	1,5 %
Užívaná	18	3,0 %	18	3,8 %	36	3,4 %
Vzácná	569	96,0 %	450	94,1 %	1019	95,1 %

Graf 7



Počet vzácných jmen, udělených ve čtvrtém sledovaném období se, stejně jako v tom předchozím, zvýšil. Je jich 95,1 % z celkového počtu, což je o 1,9 % více než v minulých letech. Zmíníme jména: *Linda, Elisabeth, Aneli; Timothy, William, Andělín*. Sledujeme nárůst jmen užívaných z počtu 26 RJ na 36 RJ, celkové procentuální zastoupení je však nižší než v minulém období (3,7 % > 3,4 %) – *Marie, Aneta, Markéta; Dominik, Štěpán, František*.

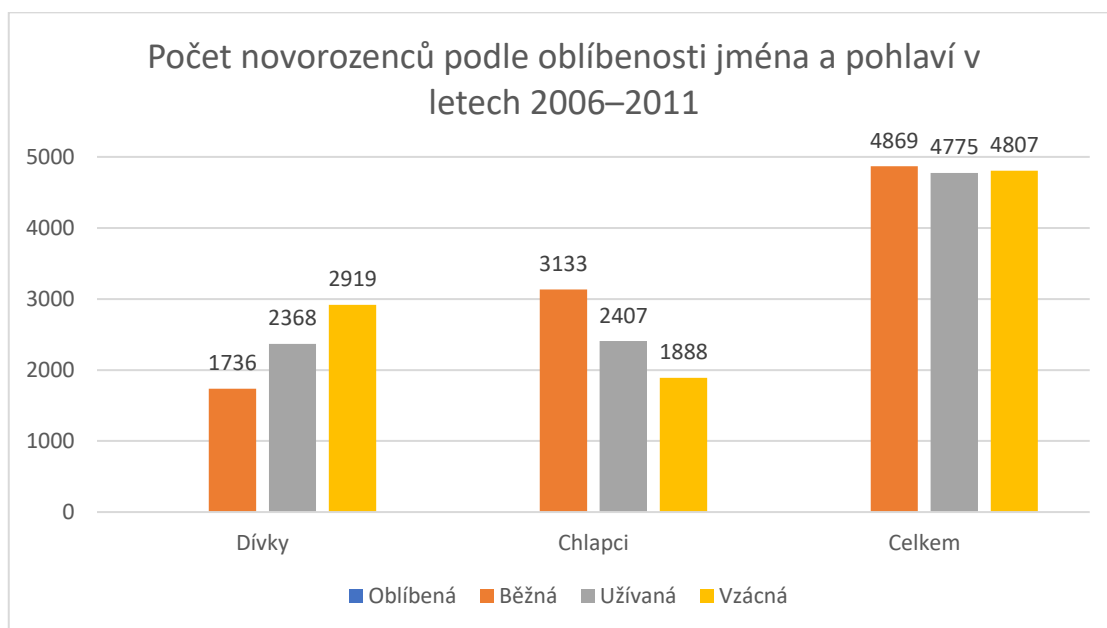
Poprvé se v tomto období také stalo, že se jména běžná objevují mezi prvními deseti nejoblíbenějšími jmény, konkrétně z dívčích jmen jsou to *Veronika, Barbora, Lucie* a *Kateřina*. Ačkoli se umístila v první desítce nejoblíbenějších RJ, jejich frekvence v hradecké společnosti klesá.

Běžných jmen je celkem 16, tedy o 6 méně než v minulém období. Dívčí běžná jména klesla na 6, chlapecká na 10 a odpovídají prvním deseti nejoblíbenějším jménům.

Tab. 12 Počty osob v jednotlivých skupinách

Oblíbenost	Dívky	%	Chlapci	%	Celkem	V%
Oblíbená	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Běžná	1736	24,7 %	3133	42,2 %	4869	33,7 %
Užívaná	2368	33,7 %	2407	32,4 %	4775	33,0 %
Vzácná	2919	41,6 %	1888	25,4 %	4807	33,3 %

Graf 8



Počet nositelů vzácných, užívaných a běžných jmen je v tomto období srovnatelný. Ve všech třech případech se pohybuje kolem 33 %. U dívek vedou jména vzácná, naopak u chlapců jména běžná. Odpovídá to stavu, který je vidět u všech předchozích období. Rodiče dívek volí častěji jména neobvyklá, zatímco rodiče chlapců se více drží jmen tradičně užívaných. Stejně jako v minulém období, ani tady nemůžeme mluvit o žádném jménu jako o oblíbeném, jeho výskyt nepřevyšuje 10 % z celkového počtu užitých jmen.

Koncentrace

Ve srovnání s minulým obdobím klesla koncentrace dívčích jmen téměř o 5 % (4,96 %), což je podstatně větší rozdíl než mezi druhým a třetím obdobím. Deset nejoblíbenějších jmen tak tvoří 35,67 % z celkového počtu narozených dívek. U chlapeckých jmen klesla méně – o 3,84 % na 42,18 %. Zatímco ve třetím sledovaném období se rozdíl mezi koncentrací dívčích a chlapeckých RJ zmenšil, v tomto období se opět zvětšuje.

Stabilita

Repertoár prvních deseti nejoblíbenějších dívčích i chlapeckých jmen můžeme v tomto sledovaném období považovat za stabilní. V obou případech zůstává devět křestních jmen z deseti.

U dívek zůstává na první pozici jméno *Tereza*, na čtvrté *Eliška*. Ostatní pozice se mění. Z první desítky mizí jméno *Michaela* a nově se zde objevuje jméno *Veronika*.

U chlapců se poprvé mění jméno na prvním místě. Místo *Jana* se poprvé objevuje *Jakub*. I tak je ale jméno *Jan* stále velmi oblíbené, neboť zůstává na druhém místě tabulky. Stabilní se jeví také *Tomáš*, který je již potřetí na stejném – třetím – místě. V prvních deseti RJ už nenajdeme jméno *Martin*, ale nově se objevuje *Adam*.

11. Období 2012–2017

Repertoár

Mezi lety 2012 a 2017 se v Hradecké porodnici narodilo celkem 14 547 dětí, z toho 7 160 dívek, které tvoří 49,22 % z celkového počtu, a 7 387 chlapců, tvořících tak 50,78 % z celkového počtu dětí přivedených na svět.

Různých dívčích jmen jsme v tomto období nasbírali 703, tj. 9,8 % z celkového počtu udělených jmen. Je to o 110 různých jmen více než v předešlém období. Na jedno jméno pak průměrně připadá 10,2 dívky – zhruba o jednu méně než v minulém období.

Různých chlapeckých jmen jsme našli 556, což tvoří 7,52 % z celkového počtu. Je jich o 78 více než v období 2006–2011. Stejně jako u dívčích jmen je nárůst různých jmen oproti předchozímu období zpomalen. Na jedno chlapecké RJ pak připadá 13,3 chlapce, což je zhruba o dva méně než v minulém období.

Rozdíl mezi počty dívčích a chlapeckých jmen je 147 RJ – o 32 více než v předchozím období. Průměrný počet dětí připadajících na jedno jméno klesá, odpovídá to tak tendenci k rozrůžňování repertoáru, k němuž dochází ve všech sledovaných obdobích.

I v tomto sledovaném úseku nám stoupá počet dvojčlenných jmen. Celkem jsme jich našli 372, což je o 30 více. Počet dvojčlenných jmen vzrostl celkem 1,1krát; mezi třetím a čtvrtým sledovaným obdobím to bylo 2,1krát, nárůst dvojčlenných jmen se tedy zpomaluje. Vícečlenných jmen jsme našli 15, což je o 4 více než v minulém období; vzrostla tak 1,4krát. I jejich nárůst se proti minulému období zpomalil.

Dvojčlenných dívčích jmen bylo 178, to je 25,3 % z celkového počtu jednotlivých dívčích RJ. Jako příklad uvedeme jména *Viktorie Anna*, které má celkem 33 nositelek, *Kristýna Lucie* (29 nositelek) a *Nela Sofie* (21 nositelek). Vícečlenných dívčích jmen bylo 12, o tři více než v minulém období. Jejich počet tedy stoupá s každým obdobím. Jedná se převážně o jména pravděpodobně vietnamského původu – *Ngoc Duy Anh*, *Thi Cam Anh*, *Thi Khanh Huyen*.

Chlapeckých dvojčlenných jmen jsme zaznamenali celkem 194, což je 2,6 % z počtu chlapeckých RJ. Zmíníme jména *Josef Diego*, to dostalo 18 chlapců, *Kryštof Michael*, také 18 hochů, a *Adam Josef* (2 chlapci). Vícečlenná chlapecká jména jsme zaznamenali pouze 3, o jedno více než v letech 2005–2011. I zde můžeme hovořit o jménech mimoevropského původu – *Ba Minh Chien*, *Daniel Bao Nhan* a *Yassine Ahmed Samir*.

Obliba

Tab. 13 Přehled nejoblíbenějších jmen

Pořadí	Jméno	Počet	%	Jméno	Počet	%
1.	Eliška	339	4,76 %	Jakub	380	5,14 %
2.	Anna	324	4,55 %	Jan	359	4,86 %
3.	Tereza	308	4,32 %	Tomáš	288	3,90 %
4.	Adéla	243	3,41 %	Adam	267	3,61 %
5.	Natálie	197	2,76 %	Matyáš	256	3,47 %
6.	Sofie	170	2,39 %	Vojtěch	246	3,33 %
7.	Karolína	168	2,36 %	Filip	238	3,22 %
8.	Ema	163	2,29 %	Matěj	230	3,11 %
9.	Viktorie	148	2,08 %	Ondřej	211	2,86 %
10.	Lucie	144	2,02 %	David	202	2,73 %

Repertoár dívčích jmen se mezi třetím a čtvrtým obdobím relativně ustálil, došlo jen k minimálním změnám. V pátém období můžeme opět pozorovat větší změny. Předně došlo k posunu jména *Eliška*, které se ze čtvrtého místa stalo jménem nejoblíbenějším. Naopak původně nejoblíbenější *Tereza* klesla na třetí místo oblíbenosti. Propad z osmého místa na desáté můžeme vidět také u jména *Lucie*, které se zpočátku drželo na předních příčkách tabulky. Z první desítky zcela zmizela jména *Kateřina*, *Barbora* a *Veronika*. Naproti tomu jsme zaznamenali v deseti nejoblíbenějších RJ poprvé ve sledovaných obdobích jména – *Sofie*, *Ema* a *Viktorie*. *Viktorie* lze v podobě *Viktorka* zaznamenat jako oblíbené již v XVIII. století jako jméno venkovské (Davídek, 1941, s. 60). *Sofie* je cizí podoba českého jména *Žofie* (Kopečný, 1974, s. 122). Jméno se často objevuje u šlechticů již ve XIV. století (Davídek, 1941, s. 55).

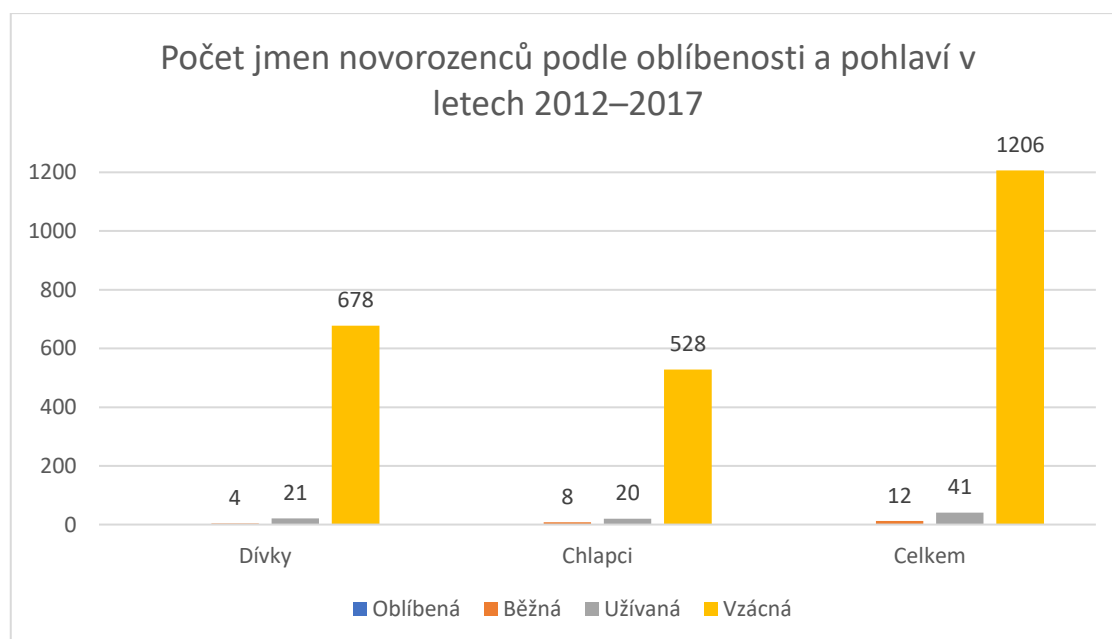
U chlapců, stejně jako v předchozím období, dochází k ustálení repertoáru. Jména na prvních třech místech zůstávají neměnná, na ostatních dochází k posunu. Zvýšené oblíbenosti se těší jméno *Adam*, které se posunulo z šestého místa na čtvrté, a *Filip*, z desátého místa obsadilo příčku sedmou. Naopak klesla oblíbenost jmen *Matěj* (propadl se ze čtvrtého místa na osmé) a *David* (ze sedmého místa v minulém období poklesl na desáté). Z první desítky se propadlo jméno *Lukáš*, naopak je nahradilo jméno *Matyáš*, plná podoba jména *Matěj*.

Frekvence

Tab. 14 Frekvence jmen v repertoáru

Oblíbenost	Dívky	%	Chlapci	%	Celkem	%
Oblíbená	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Běžná	4	0,6 %	8	1,4 %	12	1,0 %
Užívaná	21	3,0 %	20	3,6 %	41	3,3 %
Vzácná	678	96,4 %	528	95,0 %	1206	95,8 %

Graf 9



Stejně jako v předchozích obdobích i v posledním sledovaném úseku vzrostl počet vzácných jmen, a to o 187, tedy na 1 206 RJ. Tvoří tak 95,8 % všech udělených jmen za toto období. Počet vzácných jmen vzrostl jak u dívek, tak u chlapců. Mezi dívčí vzácná RJ patří např.: *Inna, Elissa* či *Lola*; mezi chlapecká: *Anar, Artuš* a *Bivoj*.

Vzrostl také počet jmen užívaných z 36 na 41. Stejně jako v minulém sledovaném období však kleslo procentuální zastoupení těchto jmen o jednu desetinu procenta na 3,3 %. U chlapců i u dívek se za jména užívaná poprvé v tomto období považují i jména umístěná v prvních deseti nejoblíbenějších RJ. U dívek to jsou jména: *Natálie, Sofie, Karolína, Ema, Viktorie* a *Lucie*. Mezi chlapci to jsou pak *Ondřej* a *David*.

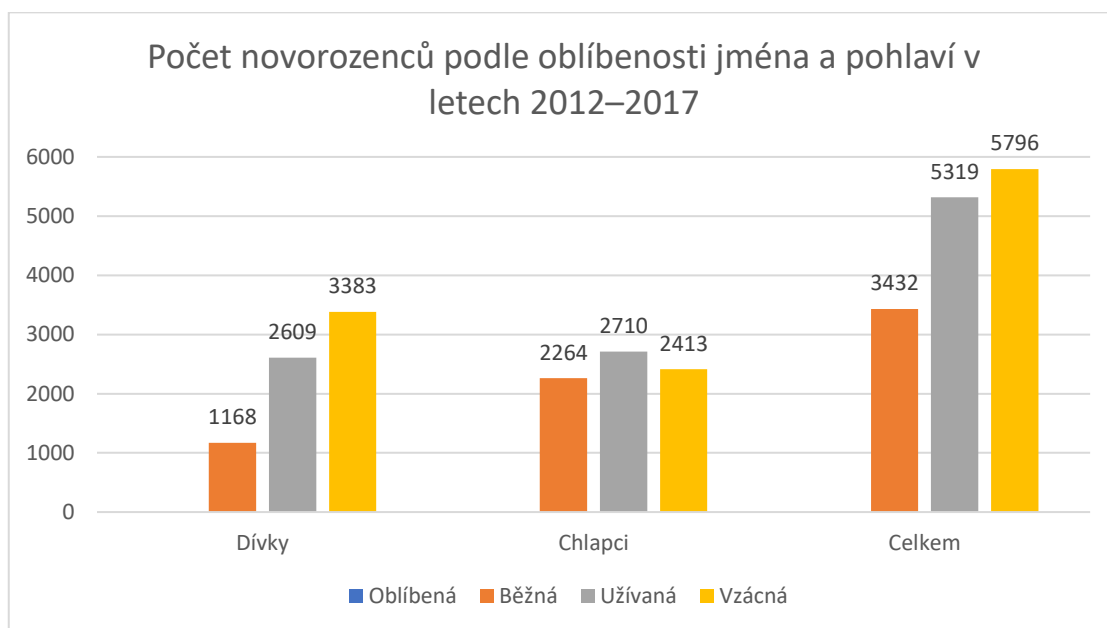
I zde můžeme pozorovat klesavou tendenci u jmen, která považujeme za běžná. V minulém období jsme jich našli 16, tentokrát jich je pouze 12. Ve všech případech se jedná o jména, umístěná v první desítce. U dívek pozorujeme pouze čtyři běžná jména, a to *Eliška, Anna, Tereza* a *Adéla*. U chlapců je těchto jmen 8. Zmíníme pouze tři nejoblíbenější – *Jakub, Jan, Tomáš*.

Podobně jako ve většině předchozích sledovaných období jsme ani zde nenašli žádné jméno, které by se dalo považovat za oblíbené.

Tab. 15 Počty osob v jednotlivých skupinách

Oblíbenost	Dívky	%	Chlapci	%	Celkem	%
Oblíbená	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Běžná	1168	16,3 %	2264	30,6 %	3432	23,6 %
Užívaná	2609	36,4 %	2710	36,7 %	5319	36,6 %
Vzácná	3383	47,2 %	2413	32,7 %	5796	39,8 %

Graf 10



Rozdíl mezi počty dětí v jednotlivých skupinách je oproti minulému období opět patrný. Nejvíce je nositelů vzácných jmen. Jejich počet vzrostl na 39,8 % z celkového počtu narozených dětí. K nárůstu došlo jak u chlapců, tak u dívek. Vyšší procento nositelů můžeme spatřit také u jmen užívaných – 36,6 % z 33 % za minulé období. Naopak klesl počet nositelů jmen běžných z 33,7 % na 23,6 %. Potvrzuje to tendenci rodičů dávat svým potomkům jména spíše neobvyklá, originální.

Koncentrace

Koncentrace dívčích jmen klesla v tomto období o 5,5 %. Deset nejoblíbenějších dívčích jmen v letech 2012–2017 tvoří 30,14 % z celkového počtu. U chlapeckých jmen klesla téměř o šest procent (5,93 %). Jedná se o větší pokles, než tomu bylo v minulém období. Je zřejmé, že i rodiče chlapců se stávají více otevření novým netradičním jménům.

Stabilita

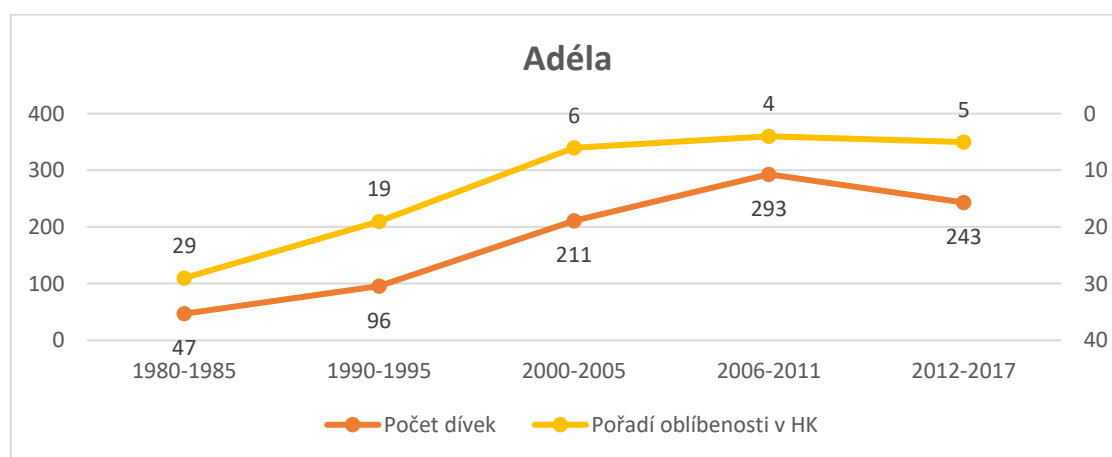
Repertoár prvních deseti dívčích jmen je méně stabilní, než tomu bylo v minulém období. Zůstává nám zde pouze sedm stejných jmen. Nejstabilněji se zde jeví *Anna* a *Natalie*, které zůstávají na stejných pozicích. Zbytek je promíchaný. Proti minulému období zde již nenajdeme jména *Kateřina*, *Barbora* a *Veronika*, nově se objevuje *Sofie*, *Ema* a *Viktorie*.

Chlapecká jména zůstávají stabilní jako v minulých letech. Mění se zde pouze jedno jméno – mizí *Lukáš* a objevuje se *Matyáš*. Zajímavá je také situace na prvních třech místech tabulky, která zůstává zcela neměnná. Můžeme tedy říci, že jména *Jakub*, *Jan* a *Tomáš* jsou jména velmi stabilní. Všechna tři se dokonce drží v prvních deseti nejoblíbenějších jménech ve všech sledovaných obdobích.

12. Vývoj jednotlivých jmen

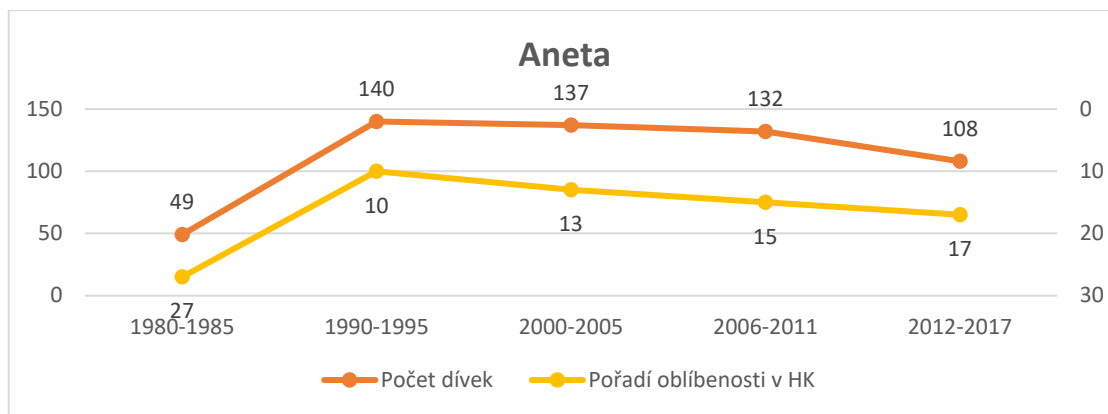
V této části si krátce představíme jednotlivá jména, která se objevila v prvních deseti nejoblíbenějších jménech alespoň jednou za celé sledované období, a budeme sledovat jejich vývoj. Nejprve posoudíme jména dívčí, poté chlapecká. Jména budou řazena abecedně.

12.1. Dívčí jména



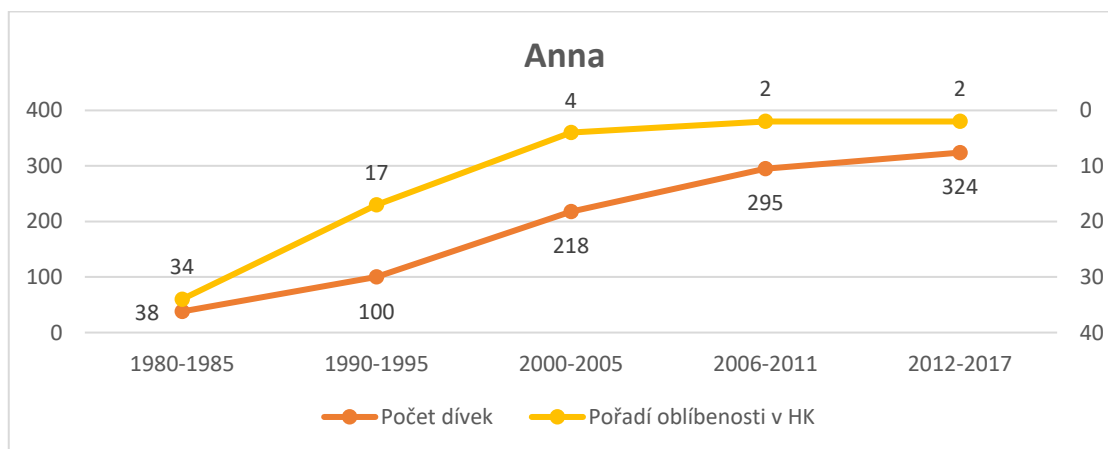
Adéla je germánského původu. Jedná se o zkrácenou podobu jména *Adelheid*, což znamená „ušlechtilá bytost vznešených způsobů a postavy. Staročeská podoba tohoto jména je *Adléta*. (Knappová, 2006, s. 201).

V prvních čtyřech obdobích dochází k růstu počtu nositelek tohoto jména. Největší nárůst jméno zaznamenalo mezi druhým a třetím sledovaným obdobím, kdy se zvětšil počet jeho nositelek o 115. Právě ve třetím období se dostává na páté místo v tabulce nejoblíbenějších dívčích RJ. Jméno *Adéla* je nejoblíbenější ve třetím sledovaném úseku. Mezi čtvrtým a pátým obdobím pak vidíme mírný pokles v počtu dívek, které jím byly pojmenovány. Nejméně oblíbené ze všech sledovaných období bylo hned v prvním časovém úseku.



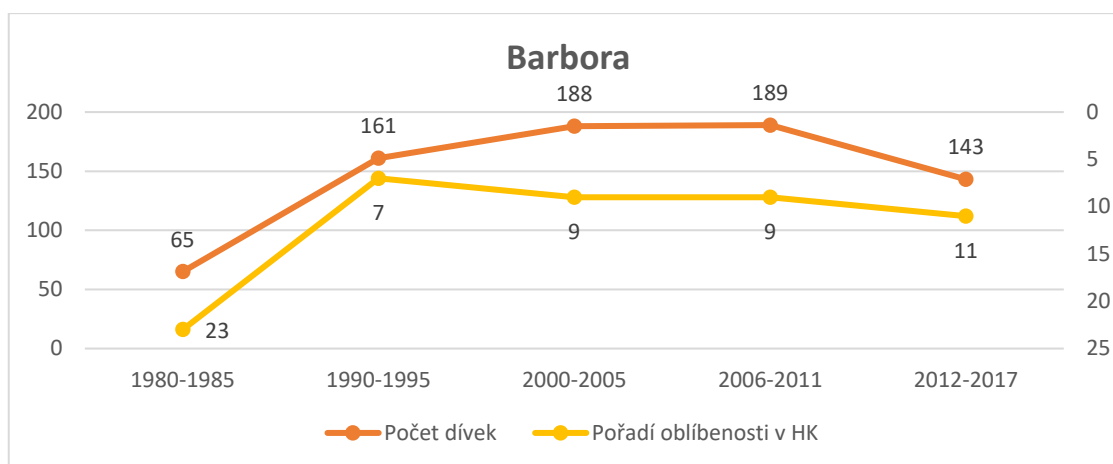
Aneta je francouzská zdrobnělina původně hebrejského jména *Anna*, která se však osamostatnila; znamená „milostná, milostiplná“ (tamtéž, s. 301).

K největšímu nárůstu počtu nositelek tohoto jména došlo mezi prvním a druhým obdobím, a to o 91. Je to proto, že v prvním období bylo toto jméno nejméně oblíbené ze všech sledovaných let, ve druhém pak naopak dosáhlo své největší oblíby. Dále můžeme říci, že se jedná o jméno víceméně stabilní, u kterého dochází k postupnému klesání počtu takto pojmenovaných dívek – za čtyři období kleslo pouze o 32 nositelek.



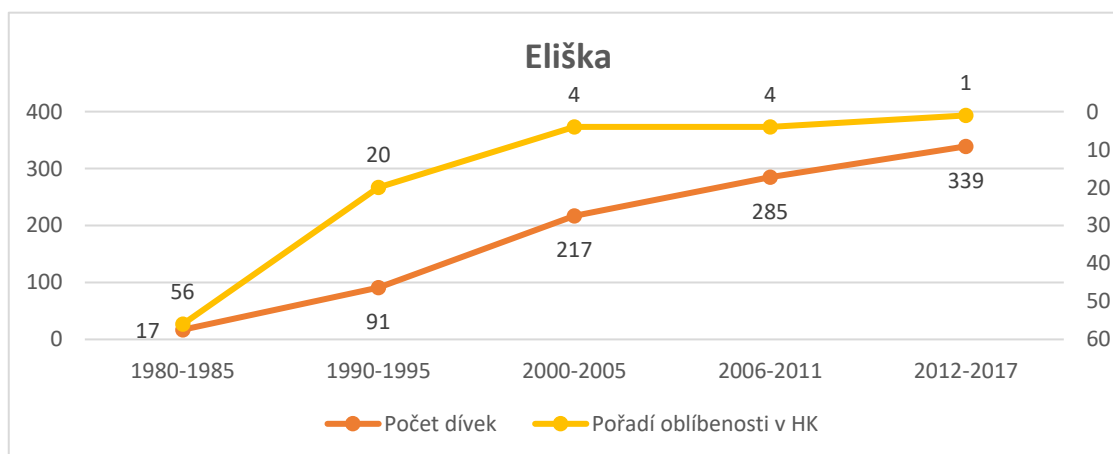
Anna je jméno hebrejského původu a má stejný význam jako jeho již výše zmiňovaná odvozenina *Aneta* (tamtéž, s. 302).

Jedná se o jméno, jehož oblíbenost má ve sledovaných obdobích stoupavou tendenci. Nejméně oblíbené bylo právě v prvním období, v němž ho dostalo pouze 38 dívek. Největší nárůst je mezi druhým a třetím obdobím, kdy se zvedlo o 118 nositelek a dostalo se tak do první desítky nejoblíbenějších jmen. Je patrné, že se jedná o jméno dlouhodobě preferované – počet jeho nositelek stále stoupá; v posledním sledovaném úseku je s počtem 324 nositelek na vrcholu své četnosti.



Barbora je jméno řeckého původu a znamená „cizinka, barbarka“ (tamtéž s. 308).

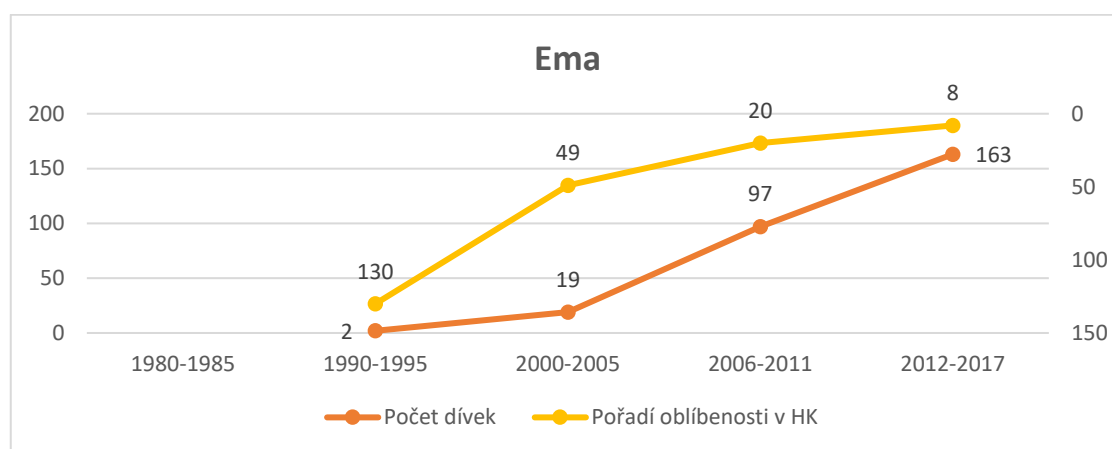
Křivka vývoje jména *Barbora* v jednotlivých obdobích připomíná oblouk sinusoidy, jehož vrchol je ve třetím a čtvrtém období, kdy se počet nositelek liší o pouhou jednu dívku. K největšímu nárůstu dochází mezi prvním a druhým obdobím, v němž se množství takto pojmenovaných dívek zvýšilo o 96. Tehdy se *Barbora* také dostává mezi deset nejoblíbenějších dívčích RJ. Mezi čtvrtým a pátým obdobím dochází k poklesu o 46 nositelek. Největší obluby se jméno těšilo ve druhém období, nejmenší v 80. letech.



Eliška je českou variantou hebrejského jména *Alžběta* a znamená „můj bůh je přísaha“ (tamtéž, s. 335).

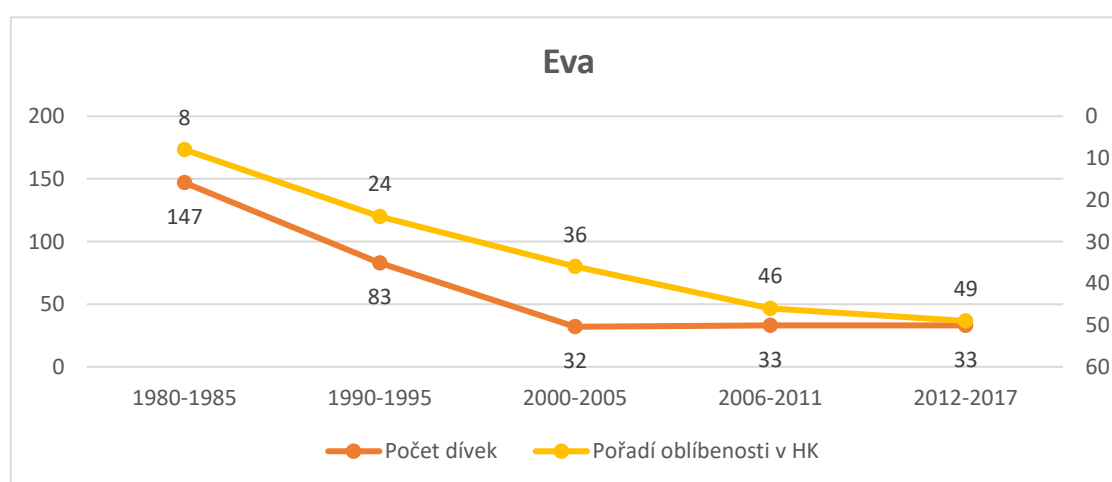
U tohoto jména dochází celkem k prudkému růstu. Z původních sedmnácti takto pojmenovaných dívek a 56. místa v prvním sledovaném období se dostala v posledním období až na první místo nejoblíbenějších dívčích jmen s celkovým počtem 339 nositelek. Největší nárůst jsme zaznamenali mezi druhým a třetím obdobím, kdy se počet dívek

nesoucích jméno *Eliška* zvedl o 126. Umístilo se tak na čtvrtém místě oblíbenosti, kde setrvalo i v následujícím období.



Ema – německé jméno, vytvořené zkrácením jmen začínajících na *Erm-* (*Ermgard...*). Znamená „veselá, všeobsáhlá“ (tamtéž, s. 336).

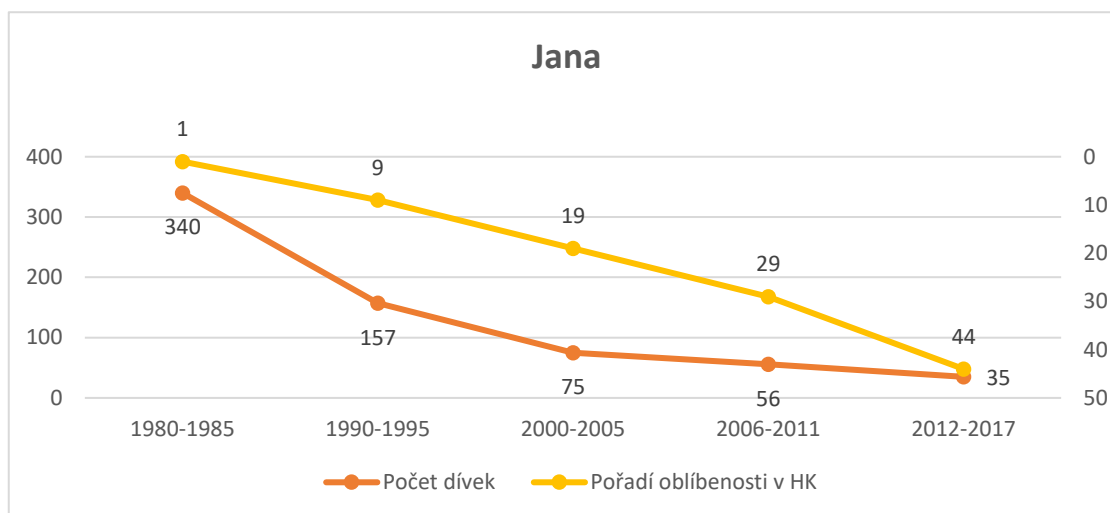
Jméno *Ema* se v Hradci Králové poprvé objevuje až mezi lety 1990–1995, kdy jsou tak pojmenovány pouze dvě dívky. Pak dochází k vzestupu jeho oblíbenosti, který je největší mezi třetím a čtvrtým obdobím – počet dívek se jménem *Ema* vzrostl o 78. V posledním období se pak toto jméno dostalo až do první desítky oblíbených dívčích jmen. V letech 2012–2017 tak zažívá s počtem 163 pojmenovaných dívek vrchol své oblíbenosti.



Eva je biblické jméno hebrejského původu. Znamená „živá, životodárná, matka života“ (tamtéž, s. 340).

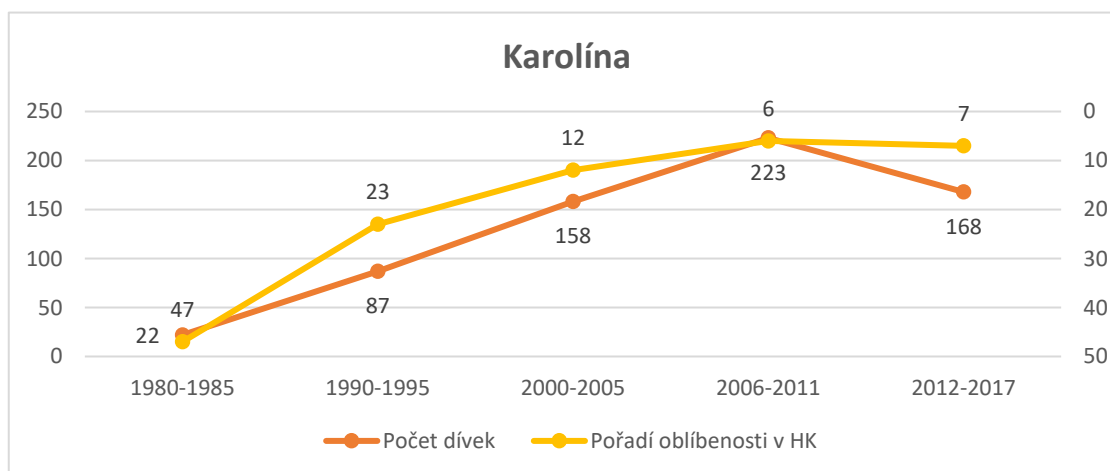
Původně osmé nejoblíbenější jméno *Eva* zaznamenalo mezi prvním a třetím obdobím téměř plynulý a prudký pokles. Nejprve kleslo o 64 nositelek, poté o 51.

Nejméně oblíbené je v posledních sledovaných letech. Od třetího období lze mluvit o jménu stabilním, neboť počet jeho nositelek je ve všech zbývajících obdobích srovnatelný – 32 a 33 dívek, jeho oblíbenost se v posledních letech taktéž nijak výrazně nemění – 46. a 49. místo za posledních 11 let.



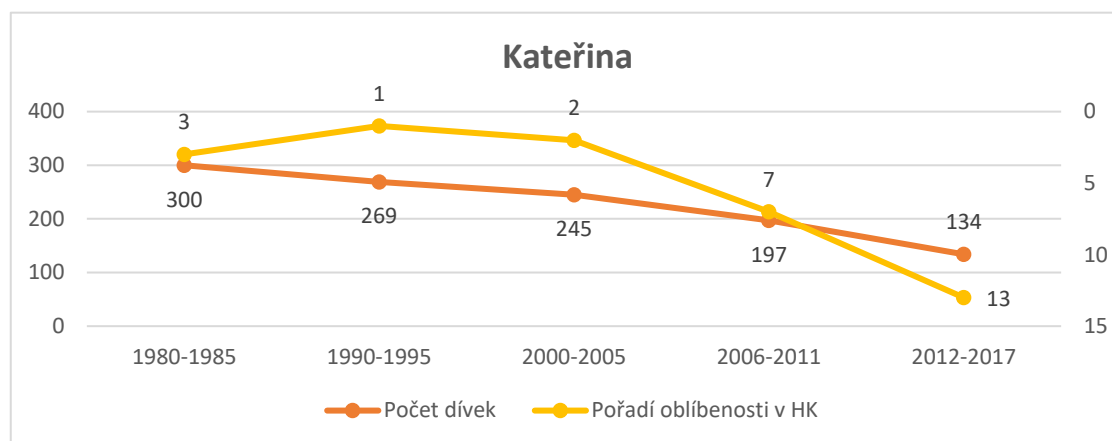
Jana je ženská podoba hebrejského jména *Jan*, což znamená „bůh je milostivý“, „bohem daný“ (tamtéž, s. 365).

Jana byla v prvním období se svými 340 nositelkami jménem nejoblíbenějším. Ve druhém období zaznamenala prudký úbytek o 183 nositelek a propadla se tak až na deváté místo tabulky. V následujících letech její obliba stále klesá, v téměř pravidelných intervalech. V posledních sledovaných letech je *Jana* nejméně oblíbená z celého období.



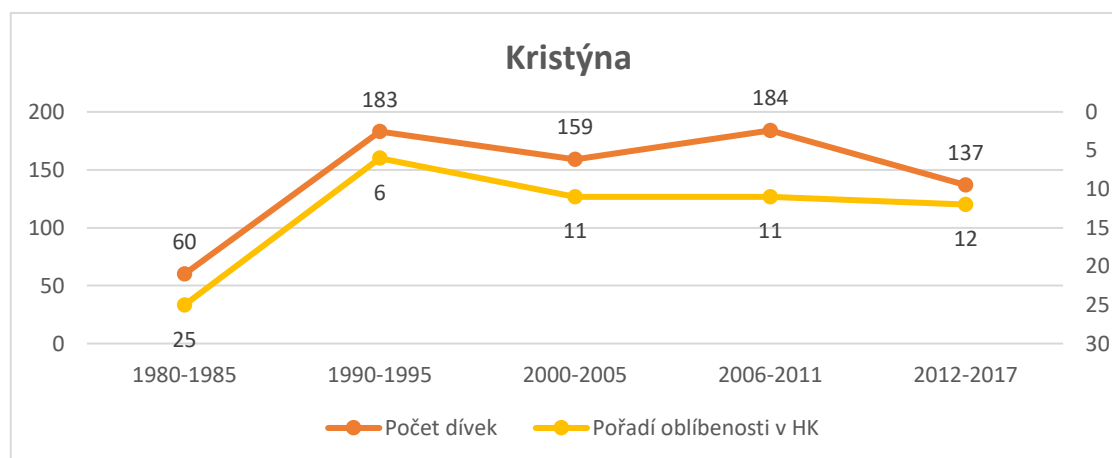
Karolína je jméno německého původu, k nám ale přejaté z latiny. Jedná se o ženskou podobu jména *Karel*, což znamená „svobodný muž, chlap“ (tamtéž, s. 374).

V prvním období je jméno *Karolína* málo populární, nejméně za celý sledovaný čas. Pak ale dochází k postupnému růstu jeho oblíbenosti, který má vrchol ve čtvrtém sledovaném období, kdy se také poprvé dostává do první desítky nejoblíbenějších jmen, konkrétně na šesté místo. Mezi čtvrtým a pátým obdobím dochází k jeho poklesu, a to nejen v počtu nositelek, který je nižší o 55, ale také na pozici v našem pomyslném žebříčku, a to o jedno místo.



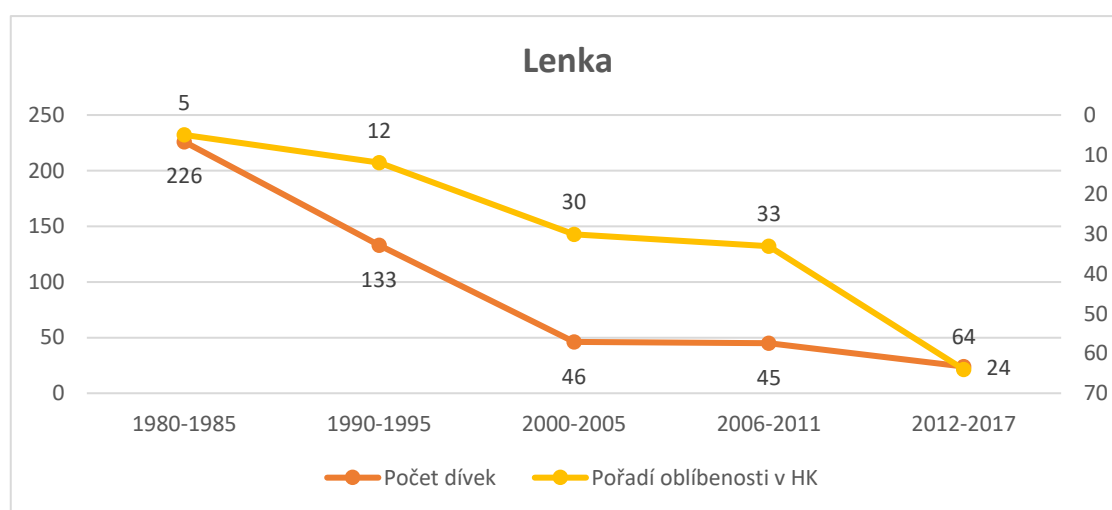
Kateřina je jméno řeckého původu, často se vykládá jako „čistá, cudná, mravná“ (tamtéž, s. 375).

Co se týče počtu nositelek, má jméno *Kateřina* klesavou tendenci, která je téměř lineární. Největší posun je mezi posledními dvěma sledovanými obdobími, kdy počet nositelek tohoto jména klesl o 63 dívek. Vrchol své oblíbenosti zažívá ve druhém sledovaném období, v něm se stalo nejoblíbenějším dívčím RJ. V pátém období kleslo v oblíbenosti až pod tabulku prvních deseti RJ a má také nejméně svých nositelek.



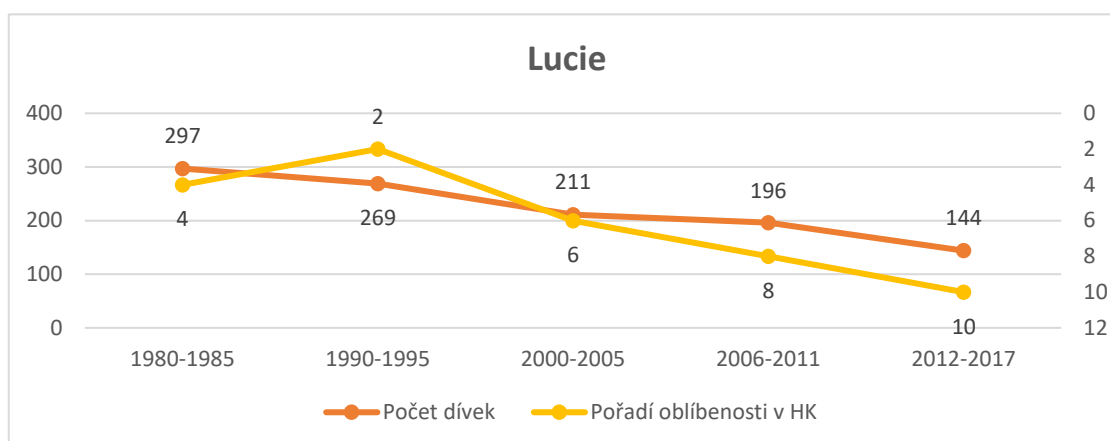
Kristýna je ženská podoba mužského jména řeckého původu *Kristián* a znamená „křesťanka“. Má i staročeskou podobu, kterou je *Křišťana* (tamtéž, s. 381).

Největší posun toto jméno zaznamenalo hned mezi prvním a druhým obdobím, kdy vzrostl jeho počet o 123 a dostalo se tak mezi prvních deset nejoblíbenějších jmen. Je to způsobené tím, že v prvním období bylo toto jméno nejméně oblíbené ze všech sledovaných úseků, zatímco ve druhém se dostává na vrchol své oblíbenosti. Následuje mírný pokles počtu takto pojmenovaných dívek v letech 2000–2005, načež ve třetím období opět stoupá a dosahuje se 184 nositelkami svého vrcholu. Proti druhému období však jeho oblíbenost naopak klesá – dostává se na jedenácté místo v pořadí. V posledním období dívek se jménem *Kristýna* v Hradci Králové opět ubývá.



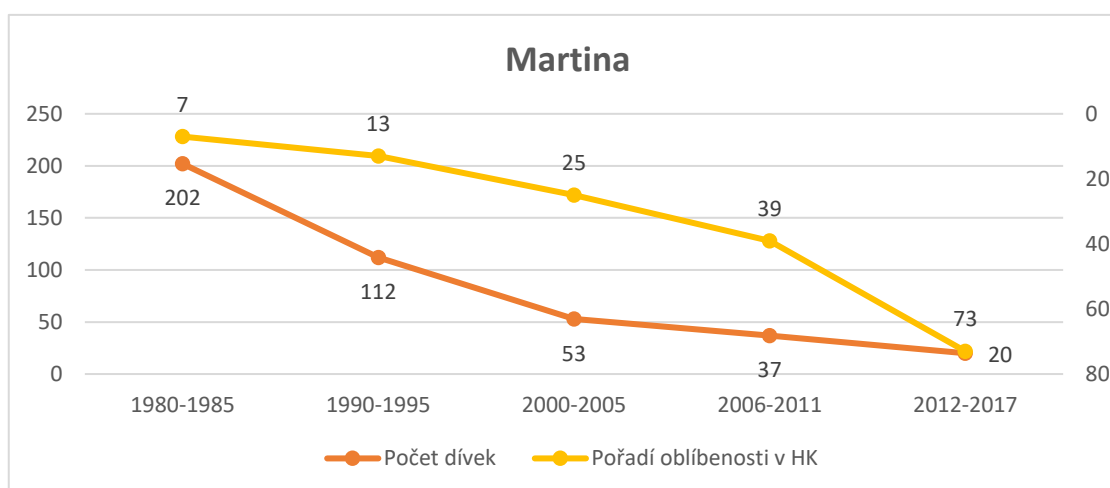
Lenka je jméno, které se osamostatnilo ze zkrácenin domácích podob jmen zakončených na *-len(k)a*, např. *Helena*, *Magdaléna* (tamtéž, s. 385).

Jméno *Lenka* bylo v prvním sledovaném období páté nejoblíbenější jméno, jedná se o vrchol v oblíbenosti tohoto jména. Ve druhém období ale počet jeho nositelek klesl o 93 dívek a jméno se tak dostalo mimo tabulku. Ve třetím období jméno opět kleslo o téměř stejný počet nositelek – o 87. Jeho pokles je tedy skoro lineární. Mezi třetím a čtvrtým obdobím se jméno relativně ustálilo, došlo k poklesu pouze o jednu dívku; v pátém období jeho obliba opět klesá – o 21. Právě v posledních letech je toto jméno nejméně populární za celou zkoumanou dobu.



Lucie – jméno latinského původu je ženskou podobou jména *Lucius*, což znamená „světlý, zářící“ (tamtéž, s. 392).

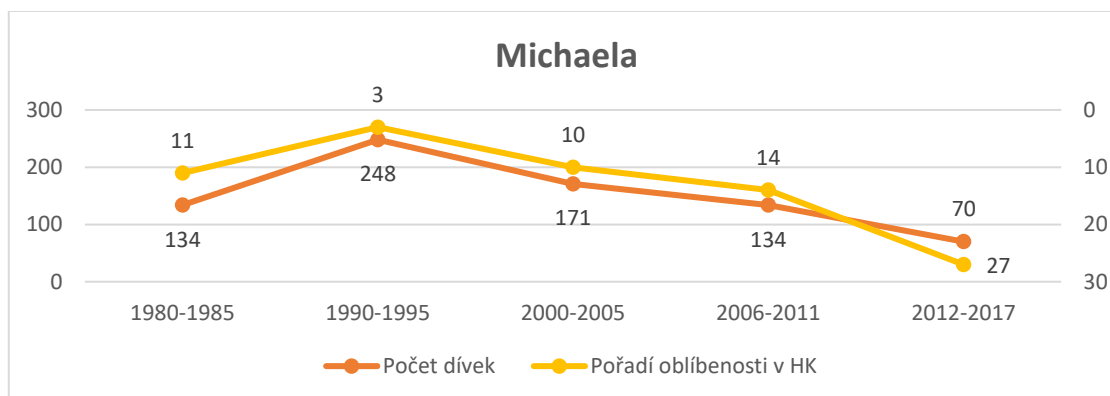
U jména *Lucie* dochází k postupnému poklesu jeho oblíbenosti. Je tedy jasné, že vrcholem oblíbenosti jsou hned první sledovaná léta; nejméně oblíbené je pak v posledním úseku. V prvním období se jedná o čtvrté nejoblíbenější dívčí jméno; v posledním klesá na desáté místo. Po celou dobu se však drží v první desítce nejoblíbenějších jmen. Největší pokles jsme zaznamenali mezi druhým a třetím obdobím, kdy kleslo o 58 nositelek.



Martina je ženskou podobou jména *Martin*, tj. „zasvěcený bohu Martovi“, přeneseně „bojovný“ (tamtéž, s. 402).

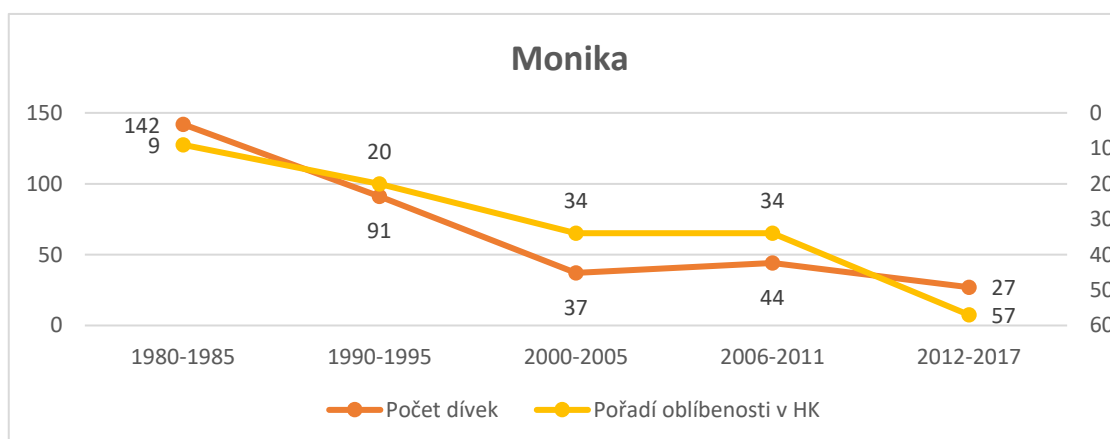
Mezi prvním a druhým obdobím dochází u jména *Martina* k prudkému poklesu o 90 jeho nositelek, čímž také mizí z prvních deseti nejoblíbenějších dívčích jmen. 80. léta jsou tak vrcholem v jeho oblíbenosti. I v následujících obdobích počet jeho nositelek klesá. Mezi třetím a pátým sledovaným úsekem se pak jeho pokles zpomaluje.

Celkově se jedná o velký rozdíl, protože z původních 202 dívek pojmenovaných *Martina* jich je v posledním období, kdy je nejméně oblíbené ze všech úseků, pouze 20; ze sedmého nejoblíbenějšího místa se proto dostává na 73.



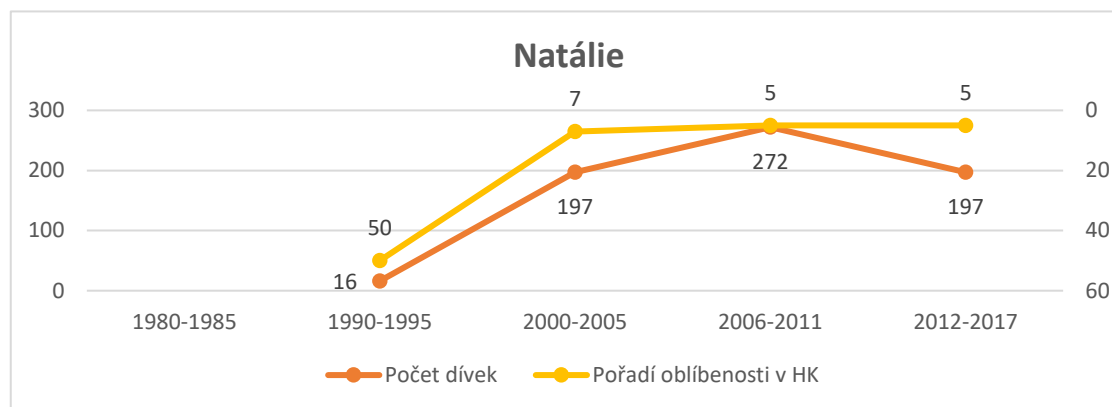
Michaela je opět ženskou podobou hebrejského jména *Micha(e)l*. Znamená „ten, kdo je podobný bohu“ (tamtéž, s. 406).

Mezi prvním a druhým obdobím můžeme pozorovat nárůst počtu dívek pojmenovaných *Michaela* o 114. Dostává se tak do prvních deseti nejoblíbenějších jmen, a to na třetí místo. Zároveň je to období, v němž se těší největší oblibě ze všech sledovaných let. Ve třetím období jeho obliba klesá o 77 takto pojmenovaných děvčat, čímž klesá i v žebříčku na poslední, tedy desáté místo. V následujících obdobích stále klesá a dostává se tak mimo prvních deset nejoblíbenějších jmen. V posledních sledovaných letech je jeho obliba nejnižší – toto jméno dostalo pouze 70 dívek proti 134, které jej dostaly v prvním období.



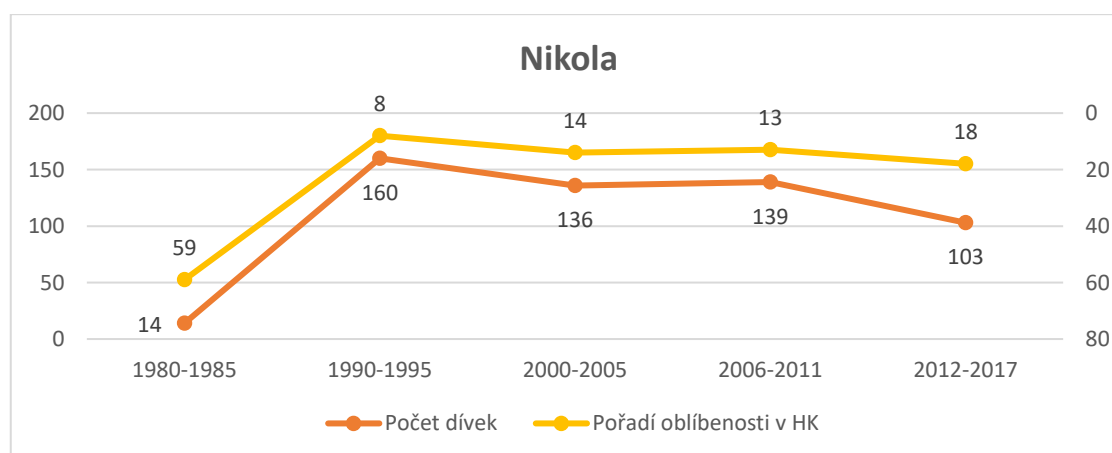
Monika je jméno nejasného původu. Uvažuje se hned o třech původech tohoto jména – z řeckého *monos* – „osamělá, jediná“; z fénického výrazu pro bohyni, či z latinského základu *moneo* – „rádkyně“ (tamtéž, s. 411).

Jméno *Monika* bylo nejoblíbenější hned v prvním období. Poté jeho oblíbenost lineárně klesá až do třetího období. Právě mezi druhým a třetím obdobím dochází k jeho největšímu poklesu. Ve čtvrtém sledovaném úseku pak můžeme vidět mírný nárůst o sedm nositelek, avšak z hlediska oblíbenosti nadále klesá. V posledním sledovaném období je se svými 27 nositelkami nejméně oblíbené za celou dobu – 27. místo.



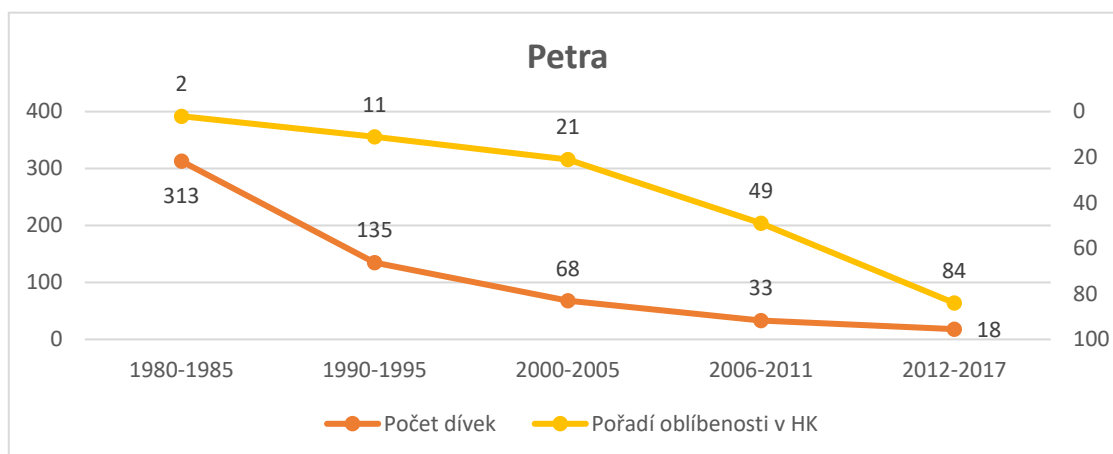
Natálie je jméno latinského původu, které se vykládá jako „rodný den, narozeniny“, případně „narozená v den Kristova narození, dítě Vánoc“ (tamtéž, s. 414).

Jméno *Natálie* se v Hradci Králové poprvé objevuje až v 90. letech, kdy ho dostalo 16 dívek. V tomto období je také nejméně časté ze všech sledovaných úseků, poté totiž jeho oblíbenost prudce stoupá. Ve třetím období můžeme vidět už 197 nositelek tohoto jména, což je celkový nárůst o 181 dívek. Jedná se tak o jeho největší vzestup. Svého vrcholu dosahuje ve čtvrtém sledovaném období, tehdy takto pojmenovali 272 dívek. V posledních letech počet jeho nositelek klesá na 197 děvčat, ale v pořadí oblíbenosti zůstává na 5. místě.



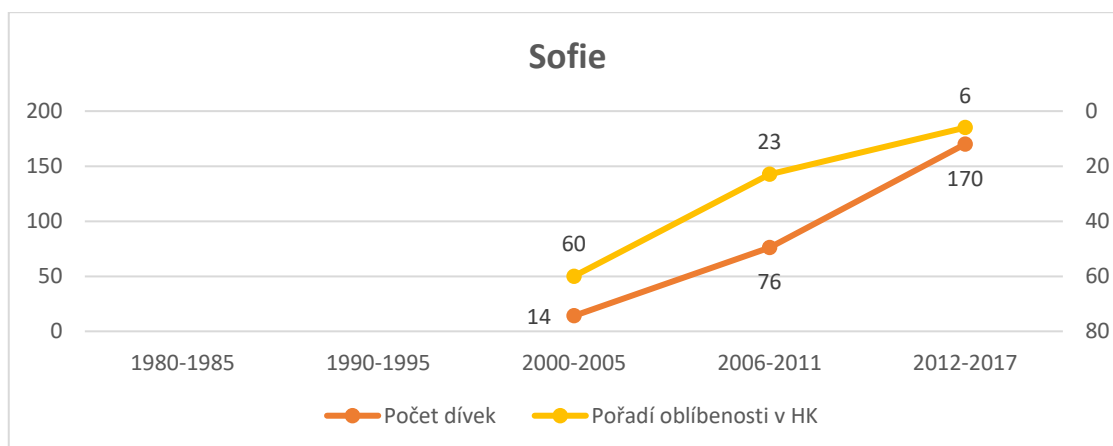
Nikola – jméno řeckého původu, u nás přejaté z francouzštiny. Znamená „vítězka nad lidem, vítězství lidu“. Jeho starší českou podobou je *Mikuláška* (tamtéž, s. 416–417).

RJ *Nikola* bylo nejméně oblíbené v prvním sledovaném období, kdy mělo pouze 13 nositelek. Následuje prudký nárůst počtu o 146 takto pojmenovaných dívek. Ve druhém období je zároveň na vrcholu své oblíbenosti. Je to také jediné období, během něhož se dostává mezi prvních deset nejoblíbenějších jmen. Následně totiž jeho oblíbenost klesá. Mírně se zvedne ještě ve čtvrtém období, ale v posledních letech se jeho oblíbenost opět snižuje, i když se stále drží nad počtem sta nositelek.



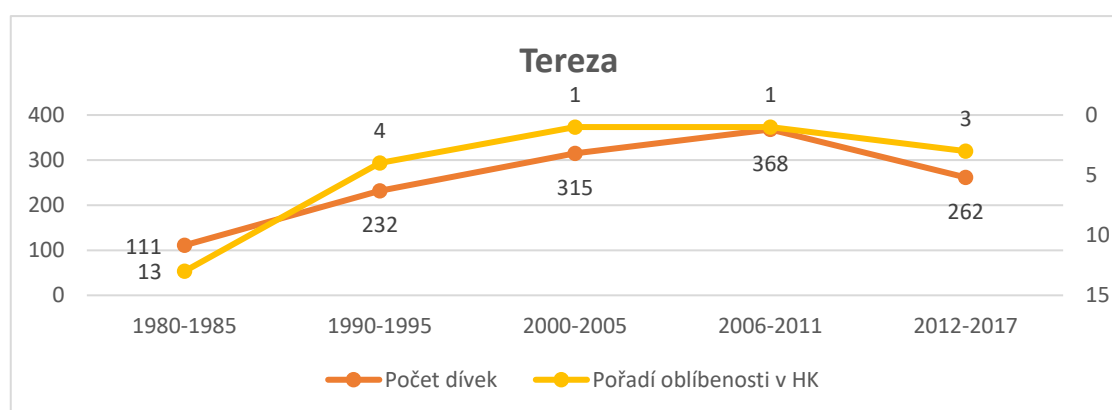
Petra je ženská podoba mužského jména řeckého původu *Petr*. Znamená „skála, skálopevný“ (tamtéž, s. 426).

Jméno *Petra* bylo nejvíce oblíbené v osmdesátých letech, kdy ho dostalo celkem 313 dívek. Jednalo se dokonce o druhé nejoblíbenější jméno v tomto období. Následuje však velký pokles jeho oblíbenosti – o 178 nositelek. Dostává se tak až pod žebříček prvních deseti jmen. Nadále se mezi nejoblíbenější jména již nedostala, můžeme totiž sledovat postupný pokles v oblíbenosti, který trvá až do posledních zkoumaných let, během nichž jméno *Petra* dostalo pouze 18 narozených dívek.



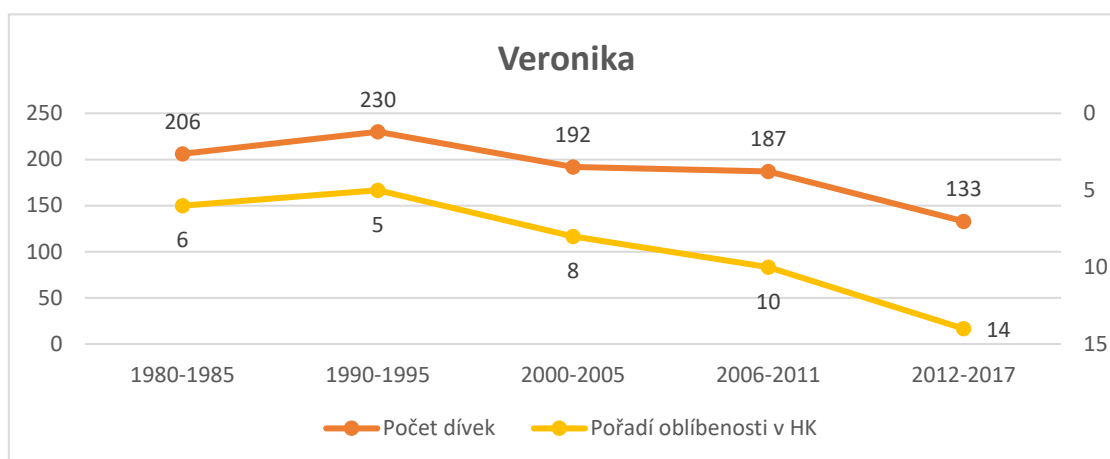
Sofie je cizí variantou českého jména *Žofie*. Je řeckého původu a znamená „moudrost“. Za českou podobu tohoto jména byla někdy považována i *Mudroslava* (tamtéž, s. 448 a 377).

Jméno *Sofie* se v této podobě v Hradci Králové poprvé objevuje až ve třetím sledovaném období, tehdy ho dostalo 14 zde narozených dívek. Poté následuje jeho celkem prudký nárůst, který vrcholí v posledních letech. Mezi čtvrtým a pátým obdobím vzrostlo až o 94 nositelek. V tomto období se také dostává mezi deset nejoblíbenějších jmen, konkrétně na šesté místo.



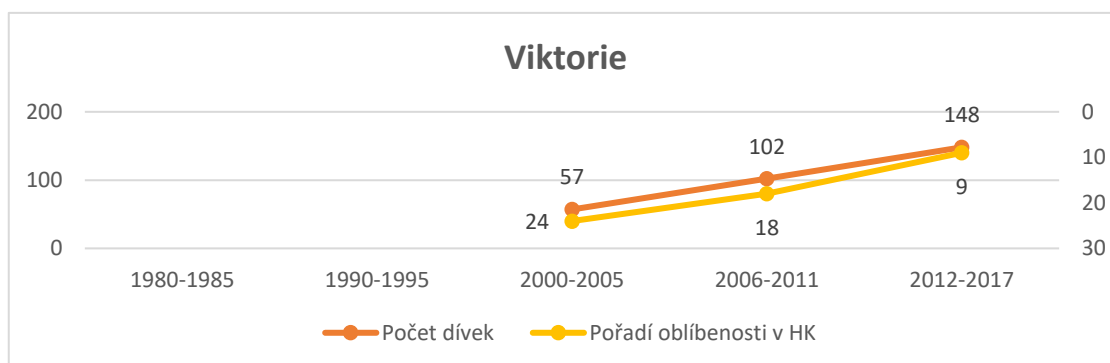
Tereza je jméno řeckého původu s nejasným významem. Nejčastěji bývá spojováno s názvem ostrovů *Thera* v Egejském moři, či *Therasia* u Sicílie. Vykládá se tak jako „pocházející z ostrova Thery nebo Therasia“ (tamtéž, s. 457).

Jak je patrné z grafu, *Tereza* patří v Hradci Králové k dlouhodobě oblíbeným jménům. V prvním období se sice nedostala do první desítky nejoblíbenějších jmen, ale se svou více jak stovkou nositelek se umístila na místě třináctém. Její oblíbenost stoupá, nejprudčeji ve druhém období, kdy se zvýšil počet nositelek tohoto jména o 121. Ve třetím a čtvrtém sledovaném období se stává nejoblíbenějším dívčím jménem ze všech, v letech 2006–2011 se také dostává na vrchol v počtu takto pojmenovaných dívek. V pátém období dívek se jménem *Tereza* ubývá a celkově klesá i jeho oblíbenost.



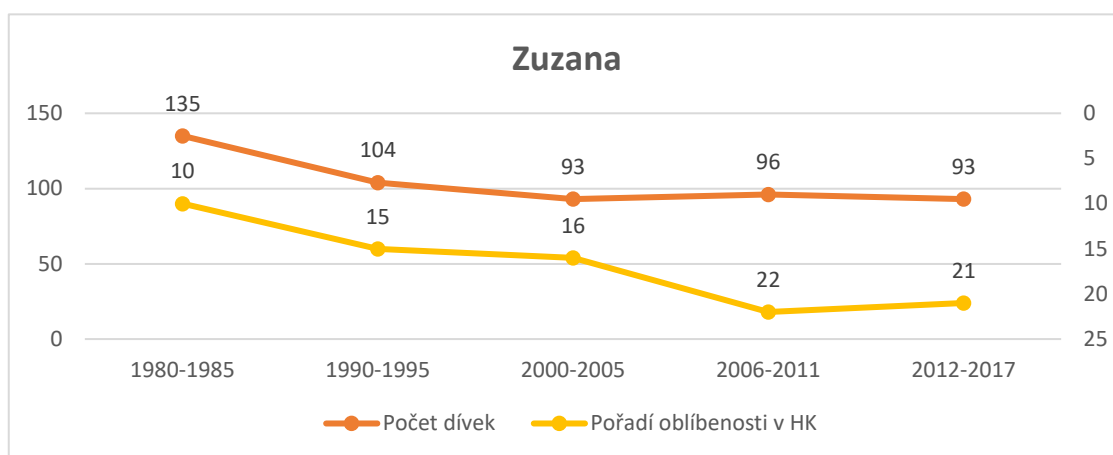
Veronika je jméno pravděpodobně řeckého původu, které znamená „nositelka/přinášející vítězství“. Někdy je vykládána i z řecko-latinského veraiconica – „pravý obraz“ (tamtéž, s. 465).

Mezi prvním a druhým obdobím oblíbenost jména *Veronika* mírně stoupá počtem 24 nositelek o jedno místo v pomyslném žebříčku. V devadesátých letech je tak na vrcholu své oblíbenosti. V těchto letech dostalo jméno *Veronika* 230 dívek. Následuje jeho mírný pokles, který trvá až do posledního sledovaného období, kdy také mizí z deseti nejoblíbenějších dívčích RJ v Hradci Králové.



Viktorie je jméno latinského původu a znamená „vítězství“ (tamtéž, s. 466).

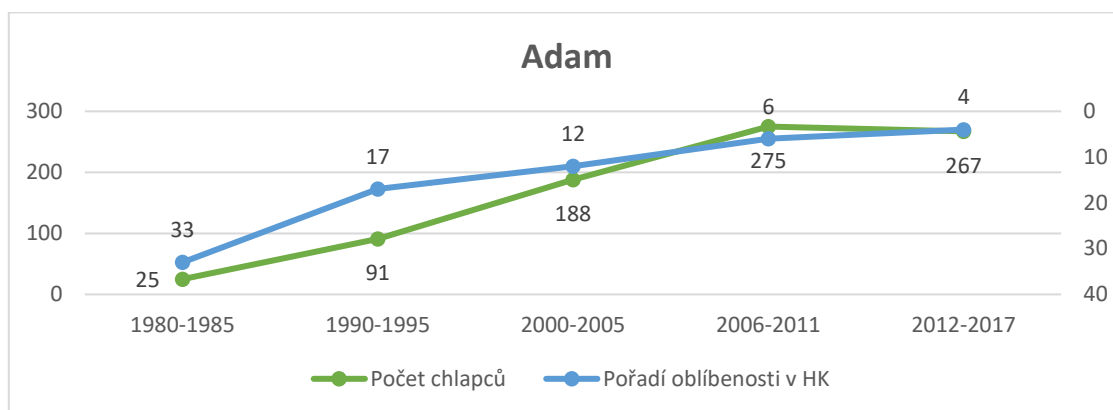
Viktorie začíná být v Hradci Králové oblíbená až ve třetím sledovaném období, v němž se objevuje rovnou u 57 dívek. Oblíbenost jména stoupá i v následujících letech, a to vždy o zhruba 50 nositelek. Vrcholu dosahuje mezi lety 2012 a 2017, tehdy se stává devátým nejoblíbenějším jménem ze všech dívčích RJ.



Zuzana je jméno hebrejského původu, znamená „lilie“. Ze stejného základu je však i název rostliny sasanka (tamtéž, s. 475).

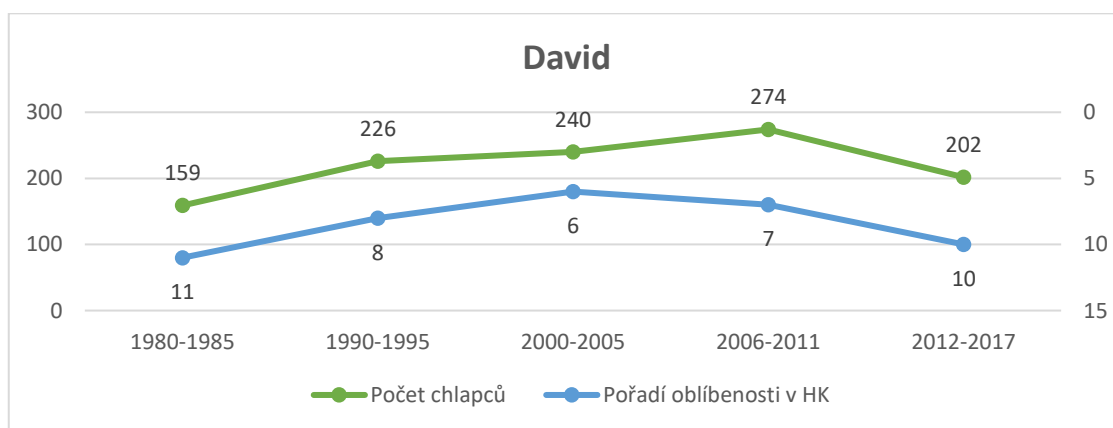
Jméno *Zuzana* bylo v prvním sledovaném období desátým nejoblíbenějším jménem ze všech dívčích RJ. Následně jeho oblíbenost klesá, nejvíce do druhého období, a to o 31 nositelek. Obliba klesá až do čtvrtého období, v němž je nejnižší za všechna období. V posledních letech oblíbenost tohoto jména opět stoupá a dosahuje počtu 93 takto pojmenovaných dívek, jako tomu bylo ve třetím sledovaném úseku. V pořadí oblíbenosti je na 21. místě, o které se dělí se jménem *Marie*.

12.2. Chlapecká jména



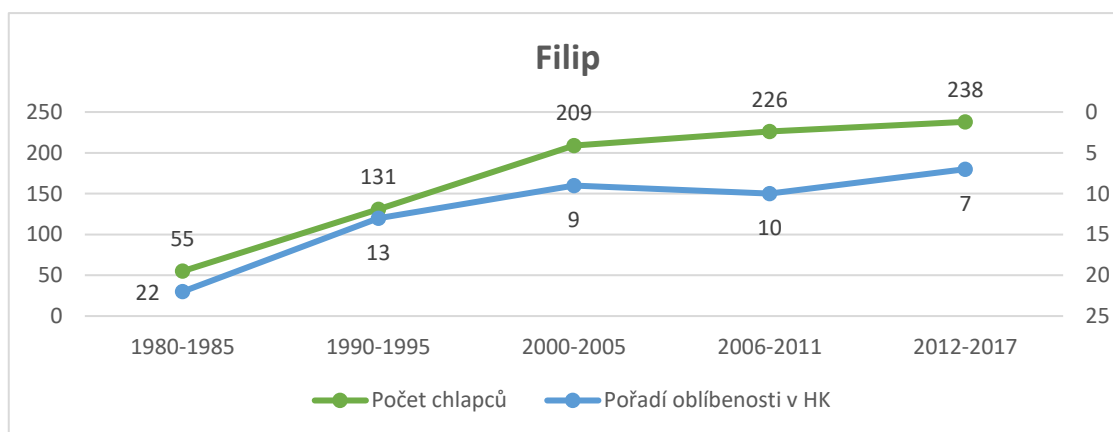
Adam je biblické jméno hebrejského původu a znamená „citlivý, smyslný, jemný“ (Knappová, 2006, s. 112). František Kopečný vykládá jméno *Adam* jako jméno symbolické, jehož význam je „pozemšťan“ (Kopečný, 1974, s. 31).

V prvním sledovaném období je jméno *Adam* poměrně málo oblíbené. Dostalo jej pouze 25 chlapců narozených v Hradci Králové. Poté můžeme sledovat postupný nárůst jeho oblíbenosti, který je největší mezi třetím a čtvrtým obdobím, kdy se počet jeho nositelů zvedl o 87. Vrchol početnosti zažívá mezi lety 2006 a 2011, tehdy se také dostává na šesté místo v tabulce deseti nejoblíbenějších chlapeckých RJ. V pátém období počet nositelů jména *Adam* mírně klesá, ale protože v tomto období celkově klesá frekvence výskytu jmen, posunuje se se v oblíbenosti až na čtvrté místo.



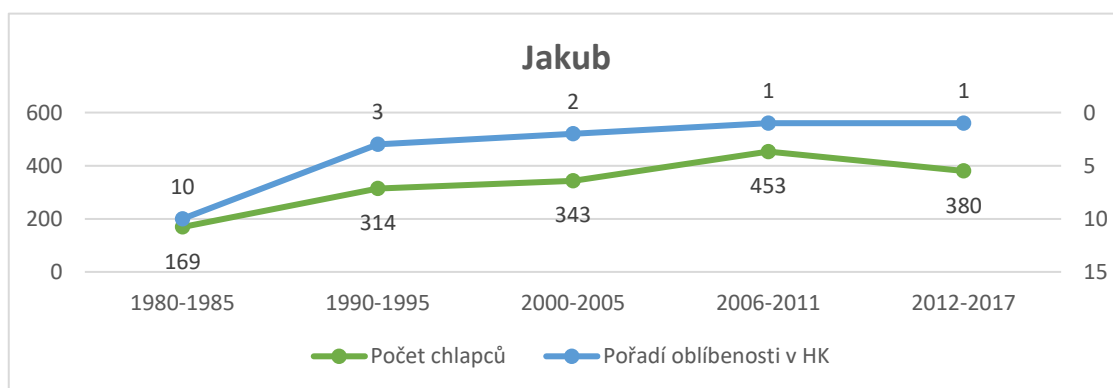
David je biblické jméno pravděpodobně hebrejského původu a má nejasný význam. Nejčastěji se vykládá jako „miláček“. Někdy je jméno od původu označováno za přezdívku a spojuje se s ugaritským slovem *dauidu*, což znamená „náčelník“ (Knappová, 2006, s. 142).

Jedná se o jméno oblíbené po všechna sledovaná období. Nejméně chlapců pojmenovaných *David* bylo v prvním sledovaném úseku, i tak ale bylo jedenáctým nejoblíbenějším mužským jménem. Jeho oblíbenost v následujících letech pozvolna stoupá. Největší nárůst zažilo mezi prvním a druhým sledovaným obdobím, kdy počet jeho nositelů vzrostl o 67. Tehdy se také dostává mezi deset nejoblíbenějších jmen, kde zůstává až do posledních let. Vrchol oblíbenosti zažívá ve čtvrtém sledovaném úseku, v němž je také sedmým nejoblíbenějším chlapeckým jménem ze všech. Poslední dobou však jeho oblíbenost opět klesá.



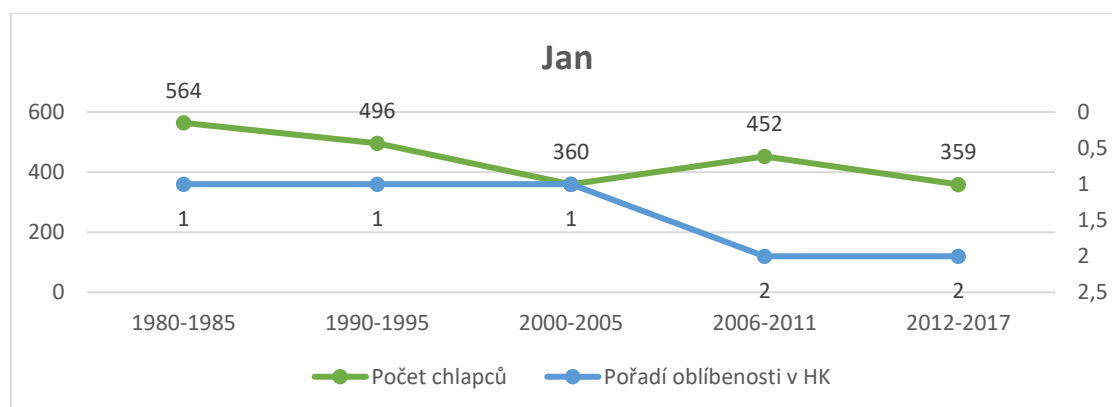
Filip je řeckého původu a znamená „milovník koní“ (tamtéž, s. 158).

U jména *Filip* dochází k postupnému nárůstu jeho oblíbenosti, který je poměrně rychlý mezi prvním a třetím obdobím, pak se ale zpomaluje. Nejrychlejší vzestup zažilo toto jméno na počátku nového tisíciletí, během něhož se počet jeho nositelů zvýšil o 78 chlapců. Právě v tomto období se dostává mezi deset nejoblíbenějších chlapeckých jmen. Ve čtvrtém období dochází k mírnému poklesu v jeho oblíbenosti. Svého vrcholu pak dosahuje v posledních letech, kdy bylo v Hradci Králové pojmenováno 238 chlapců a jméno skončilo na 7. místě.



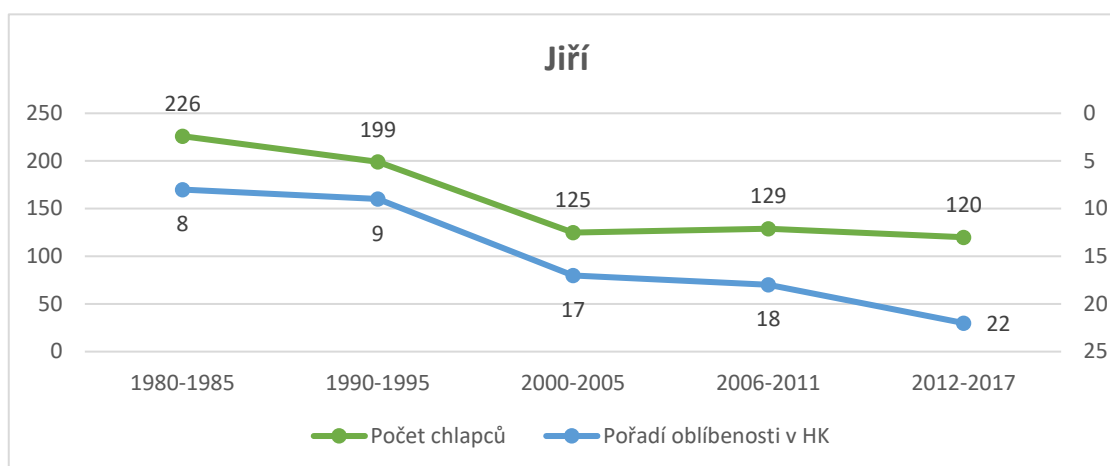
Jakub – jeho význam se nejčastěji odvozuje z hebrejštiny a vykládá se jako „ten, kdo se drží za patu“, přeneseně „druhorozený“ (tamtéž, s. 178).

Jakub patří dlouhodobě k nejoblíbenějším jménům. Nejméně jeho nositelů – 169 – bylo v prvním sledovaném období, kdy bylo toto jméno desáté nejoblíbenější mezi chlapeckými jmény. Ve druhém období zažilo prudký nárůst o 145 nositelů a dostalo se na pozici třetího nejoblíbenějšího jména. Vrcholu své oblíbenosti dosahuje ve čtvrtém a pátém období. V obou případech se jeví jako nejoblíbenější chlapecké jméno ze všech.



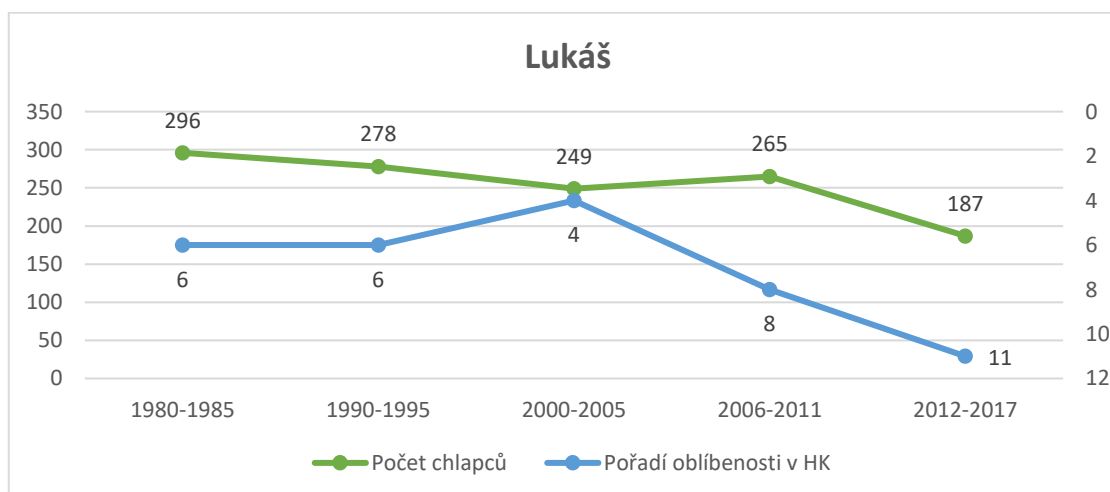
Jan je jméno hebrejského původu a znamená „bůh je milostivý“ (tamtéž, s. 179). Jeho ženskou podobou je *Jana*, která také patří mezi oblíbená jména (viz výše).

Jan patří dlouhodobě k nejoblíbenějším chlapeckým jménům. V prvních třech obdobích sice klesá počet jeho nositelů, ale ve všech třech případech se drží v oblíbenosti na první pozici pomyslného žebříčku. To odpovídá klesající frekvenci jmen, kterou jsme zaznamenali. Ve čtvrtém období vidíme naopak nárůst počtu chlapců, kteří jméno *Jan* dostali, i tak se jméno dostává na druhou pozici hned za *Jakuba*. Nejmenší počet chlapců nosících toto jméno jsme zaznamenali v posledním období, nadále se však jedná o druhé nejoblíbenější chlapecké RJ.



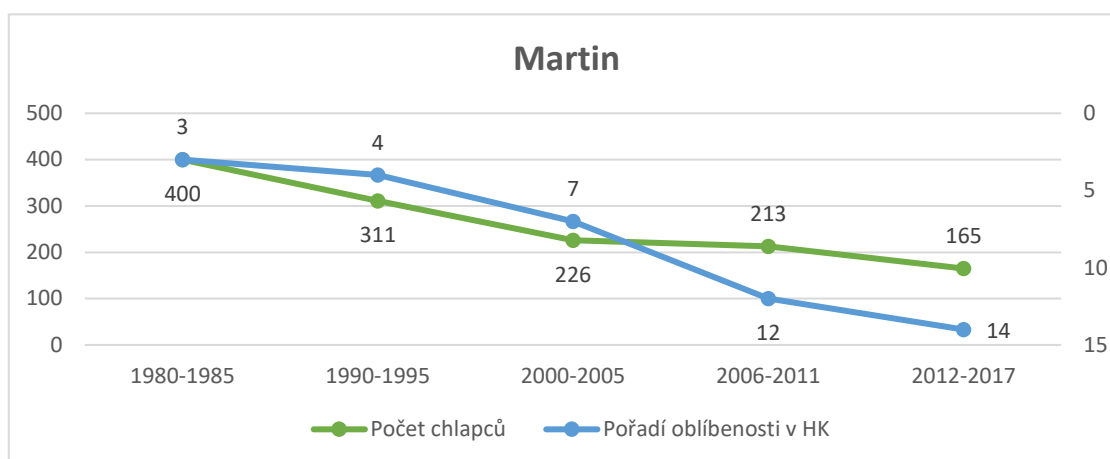
Jiří je jméno řeckého původu a znamená „zemědělec, rolník“ (tamtéž, s. 183).

Jméno *Jiří* bylo u rodičů chlapců nejoblíbenější v prvním sledovaném období, kdy mělo pozici jako osmé nejoblíbenější chlapecké RJ. V následujícím období však jeho oblíbenost klesá. Největší pokles vidíme ve třetím období, v němž se počet jeho nositelů snížil o 74 chlapců. Tehdy také mizí z první desítky nejoblíbenějších jmen. Ve čtvrtém období sice vidíme mírný nárůst v jeho oblíbenosti, v posledních letech ale opět klesá a dostává se na nejnižší počet takto pojmenovaných chlapců.



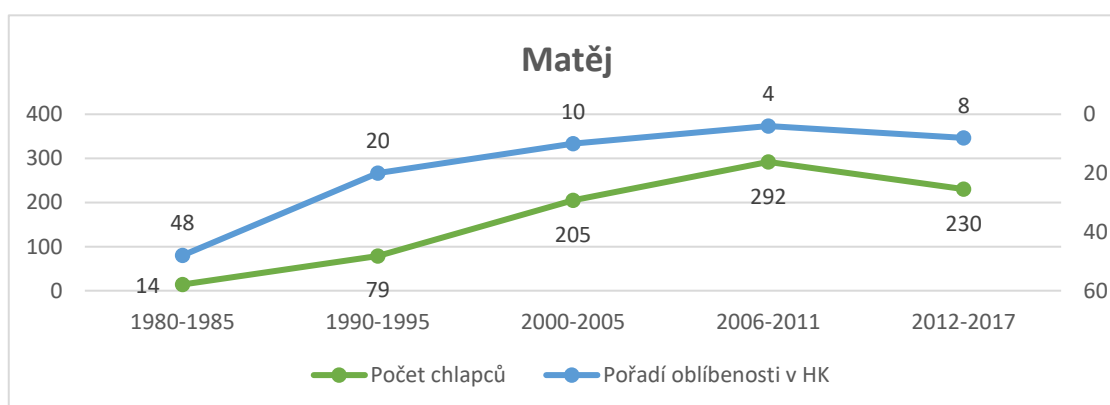
Lukáš – jméno latinského původu; zkrácená podoba jména *Lucanus*, což znamená „Lukánec, pocházející z Lukánie – krajiny v jižní Itálii“ (tamtéž, s. 204).

Jedná se o jméno oblíbené po celou námi sledovanou dobu. Nejvíce nositelů jsme zaznamenali v prvním sledovaném období, počet jeho nositelů pak klesá. Nejoblíbenější však bylo ve třetím období, kdy se dostalo na čtvrté místo pomyslného žebříčku, třebaže má nejméně nositelů proti předchozím obdobím. V dnešních dnech klesá jak počet chlapců takto pojmenovaných, tak jeho oblíbenost – v oblíbenosti je na jedenáctém místě.



Martin je jméno latinského původu. Jedná se o přídavné jméno ke jménu *Mars*, znamená tedy „Martův, zasvěcený bohu Martovi“, přeneseně pak „bojovný“ (tamtéž, s. 208).

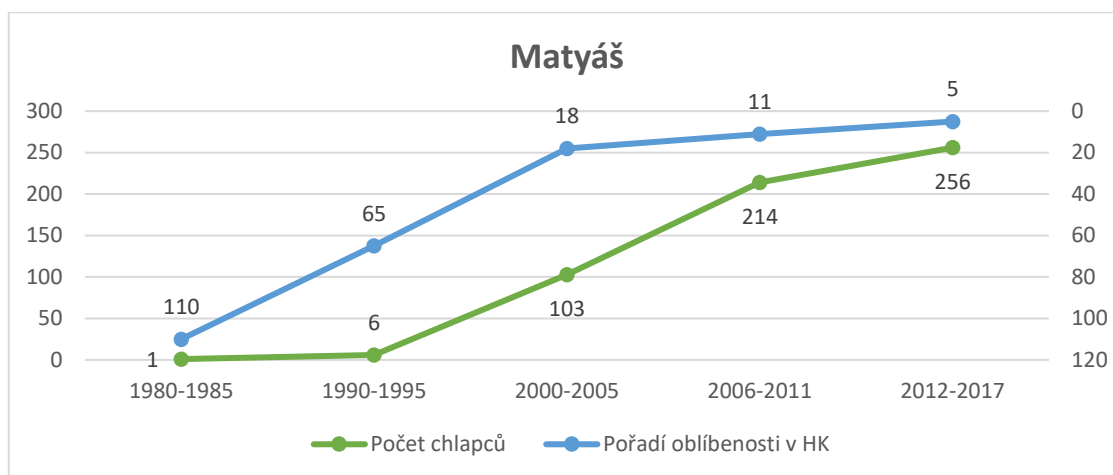
Jméno *Martin* bylo nejoblíbenější hned v prvním období, v němž bylo třetí v pořadí oblíbenosti. Počet jeho nositelů i jeho oblíbenost pak klesají. V počtu nositelů zažilo největší propad mezi prvním a druhým sledovaným obdobím, kdy se počet jím pojmenovaných chlapců snížil o 89. Ve třetím období kleslo o podobný počet chlapců (85), pak se jeho pokles zpomalil. Přesto se ale ve čtvrtém období dostává až na dvanácté místo v oblíbenosti, ve které tak zažilo největší pokles. V posledních letech nadále klesá počet jeho nositelů i oblíbenost.



Matěj je jméno hebrejského původu, které znamená „boží dar“. Na naše území se toto jméno dostalo z řečtiny (tamtéž, s. 208).

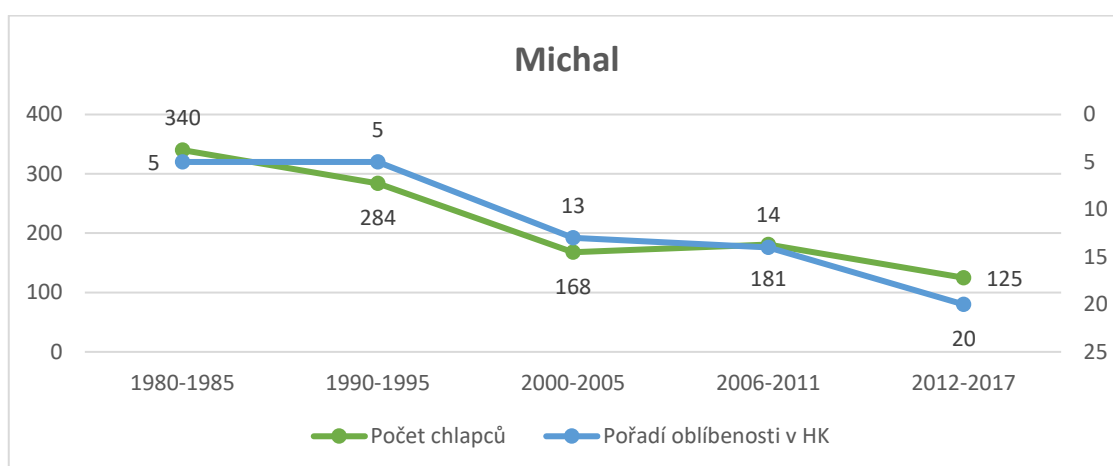
V 80. letech minulého století nebylo jméno *Matěj* příliš oblíbené. Dostalo je pouze 14 chlapců narozených v Hradci Králové. Ve druhém období se jeho oblíbenost zvýšila o 65 nositelů a posunula se tak o 28 míst v pořadí oblíbenosti. K největšímu nárůstu

nositelů došlo ve třetím období, kdy se počet takto pojmenovaných chlapců zvýšil o 126 a dostává se tak na desáté místo v oblíbenosti. Vrcholu *Matěj* dosáhl ve čtvrtém sledovaném období, v němž se stal čtvrtým nejoblíbenějším jménem. V posledních letech však jeho oblíbenost opět klesá.



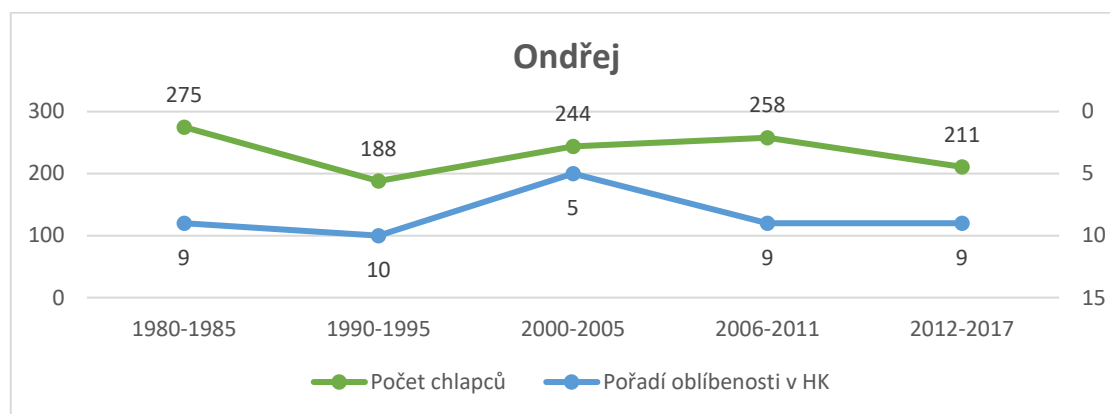
Matyáš je variantou výše zmíněného jména *Matěj* (tamtéž, s. 209).

V prvních sledovaných obdobích se, podobně jako *Matěj*, jméno *Matyáš* netěšilo přílišné oblíbenosti. V 80. letech tak byl pojmenován pouze jeden chlapec narozený v Hradci Králové. V devadesátých letech se jeho obliba mírně zvýšila o pět nositelů. Na počátku tisíciletí však jeho obliba prudce stoupá. Největší nárůst pak sledujeme ve čtvrtém sledovaném úseku. V posledních letech se stává jméno *Matyáš* oblíbenější než jeho varianta *Matěj* a dostává se na páté místo nejoblíbenějších chlapeckých jmen.



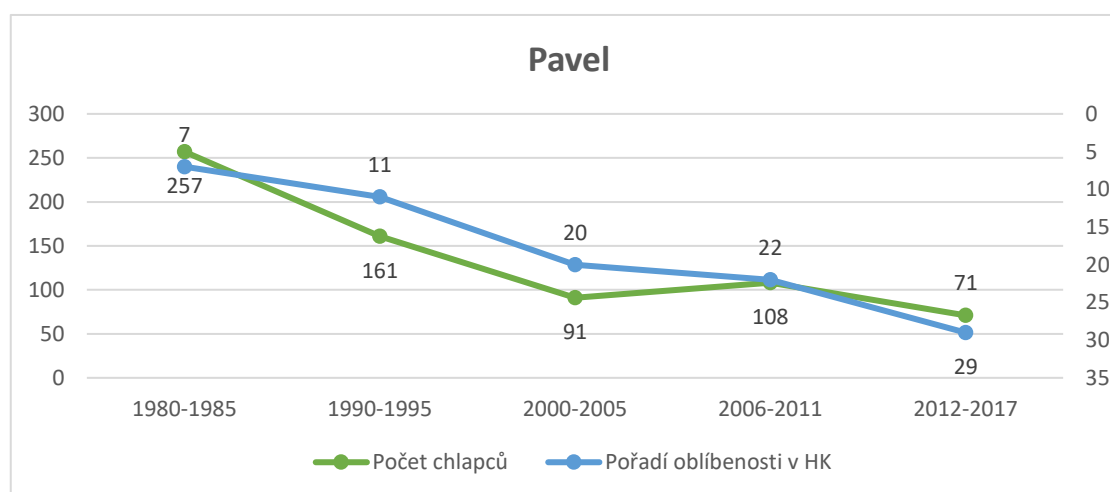
Michal je biblické jméno hebrejského původu a znamená „kdo je jako bůh, podobný bohu?“ (tamtéž, s. 211).

Jméno Michal se těšilo největší oblíbenosti v osmdesátých a devadesátých letech minulého století, tehdy bylo pátým nejoblíbenějším chlapeckým jménem. Ve třetím období dochází k velkému propadu, kdy počet takto pojmenovaných chlapců klesl o 116. Ve čtvrtém období jeho oblíba mírně stoupá, na pomyslný žebříček deseti nejoblíbenějších jmen však už nedosahuje. V posledních letech počet jeho nositelů i oblíbenost opět mírně klesá.



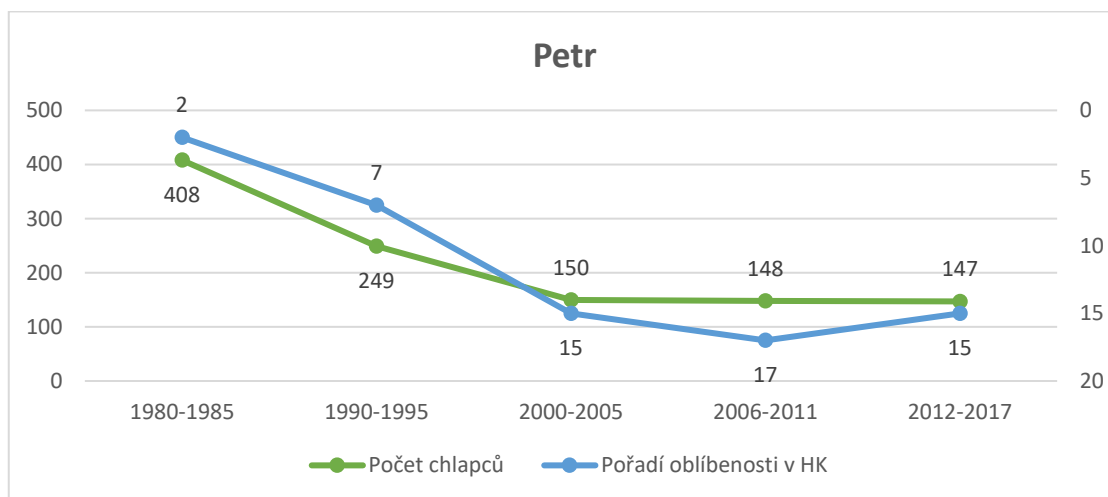
Ondřej je jméno řeckého původu, znamená „mužný, statný, odvážný“ (tamtéž, s. 225).

Jméno *Ondřej* se drží mezi deseti nejoblíbenějšími jmény po všechna sledovaná období, jeho oblíbenost však velmi kolísá. Nejvíce nositelů mělo v prvním období, kdy se také umístilo na devátém místě v oblíbenosti. Nejoblíbenější však bylo ve třetím období, i přes to, že počet jeho nositelů klesl. Ve čtvrtém a pátém období jeho oblíbenost opět klesla na deváté místo. Postupně se snižuje i počet dětí takto pojmenovaných.



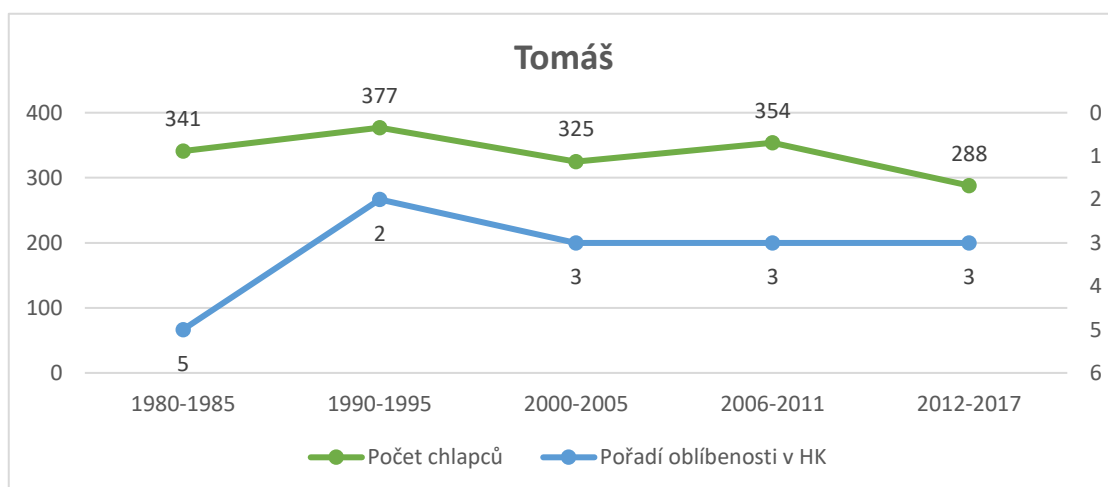
Pavel je jméno latinského původu a znamená „malý“, v přeneseném významu „skromný, nepatrný“ (tamtéž, s. 230).

Jméno *Pavel* bylo nejoblíbenější hned v prvním sledovaném období, jednalo se o sedmé nejčastější jméno, které rodiče svým synům dali. Poté jeho popularita klesá, největší propad nastal v 90. letech minulého století, a to o 96 nositelů. Nejméně oblíbené bylo na počátku tisíciletí; ve čtvrtém sledovaném období sice počet jeho nositelů opět mírně vzrostl, oblíbenost ale nadále klesá, a to až do posledního sledovaného roku.



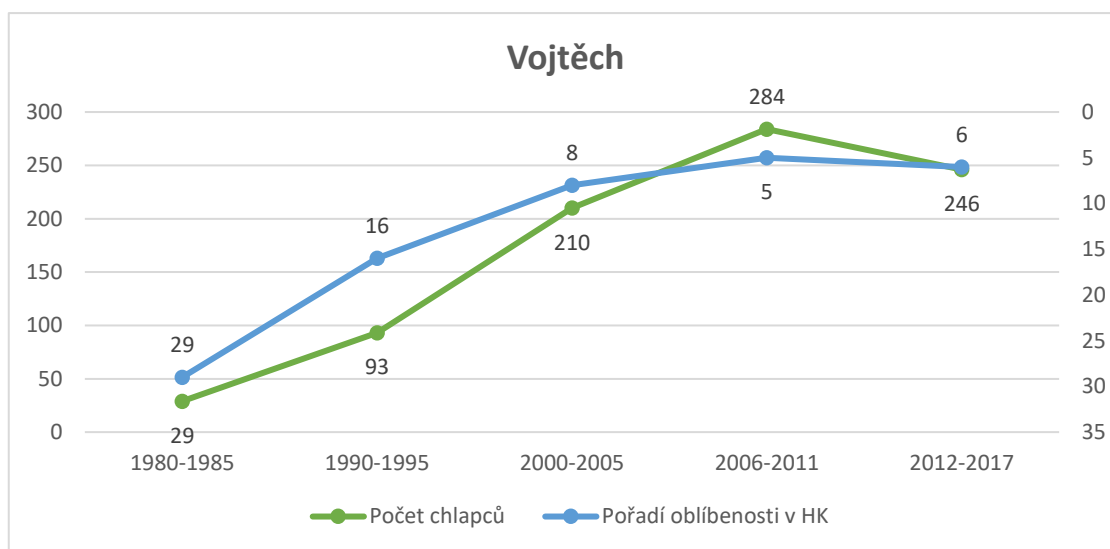
Petr – jméno řeckého původu znamená „skála, skálopevný“ (tamtéž, s. 231).

V 80. letech bylo jméno *Petr* druhým nejoblíbenějším RJ ze všech. Jeho popularita však v následujícím období prudce klesá – o 159 nositelů. Dostává se tak až na sedmé místo v oblíbenosti. Klesá i v následujícím období, konkrétně o 99 takto pojmenovaných chlapců, čímž se řadí mimo prvních deset nejoblíbenějších RJ. Od třetího období můžeme mluvit o jméně stabilním, neboť počet jeho nositelů i pozice v pořadí oblíbenosti se drží zhruba ve stejných hodnotách.



Tomáš je biblické jméno aramejského původu, znamená „dvojče, blíženeček“ (tamtéž, s. 267).

Tomáš je dlouhodobě jedno z nejoblíbenějších chlapeckých jmen vůbec. Nejméně oblíbené bylo v prvním sledovaném období, ale i tak bylo čtvrté v pořadí nejoblíbenějších jmen. V devadesátých letech bylo se svými 377 nositeli na vrcholu oblíbenosti, což je vyneslo na druhé místo našeho pomyslného žebříčku. Ačkoli v následujících třech obdobích počet jeho nositelů kolísá, konstantně se drží jako třetí nejoblíbenější chlapecké jméno v Hradci Králové a jeví se tedy jako jméno stabilní.



Vojtěch je jméno slovanského původu, které znamená „útěcha, posila vojska“. Nesprávně je někdy považováno za obdobu jména *Adalbert* (tamtéž, s. 280).

V prvním sledovaném období nebylo jméno *Vojtěch* v Hradci Králové příliš oblíbené, dostalo ho pouze 29 chlapců. Následuje však jeho nárůst, který je nejvýraznější ve třetím sledovaném období, během něhož se počet takto pojmenovaných chlapců zvedl o 117. Na počátku nového tisíciletí se tak stává osmým nejoblíbenějším jménem. Vrchol jeho oblíbenosti nastává ve čtvrtém sledovaném období, kdy bylo na pátém místě žebříčku. V posledních letech jeho oblíbenost opět mírně klesá.

Závěr

V diplomové práci jsem sledovala vývoj rodných jmen u dětí narozených v Hradci Králové mezi lety 1980 a 2017. V teoretické části jsem přiblížila problematiku týkající se onomastiky jako vědy, definovala pojem rodného jména, jeho statut v naší společnosti a funkci. Krátce jsem také nahlédla na právní stránku pojmenovávání novorozenců, tedy jaká jména úřady umožňují zapsat do matriky a jaká nikoli. Ve stručnosti jsem nastínila obecné tendence ve vývoji našich jmen, jejich rozdělení podle původu a nejčastější důvody, které rodiče vedou k výběru konkrétního jména. V úvodu jsem také krátce představila město Hradec Králové a jeho historii.

Stěžejním tématem práce bylo postihnout vývoj rodných jmen. Zaměřila jsem se zejména na oblibu, frekvenci a koncentraci jednotlivých jmen, a to jak mužských, tak ženských. Hlavním zdrojem pro výzkum mi byl seznam křestních jmen, získaný na matrice Magistrátu města Hradec Králové. Vyčlenila jsem pět období po šesti letech: 1980–1985, 1990–1995, 2000–2005, 2006–2011 a 2012–2017.

Za všechna období dohromady se mi podařilo získat 60 561 jmen, z toho 29 466 dívčích a 31 095 chlapeckých. Celkem bylo dětem dáno 2 258 oficiálních různých rodných jmen – 1 238 ženských a 1 020 mužských, v poměru k počtu dětí je tedy repertoár ženských jmen širší než mužských. Je tudíž zřejmé, že rodiče volí pro dívky širší škálu jednotlivých podob křestních jmen, a to po všechna sledovaná období. Již od počátku se ukazovalo, že se neustále zvyšuje jak počet narozených dětí, tak širší repertoáru jednotlivých RJ, čímž zároveň klesala koncentrace jmen.

Počet dětí pojmenovaných deseti nejoblíbenějšími jmény se od osmdesátých let minulého století postupně snižoval. V prvním období u dívek dosahoval téměř 50 % (46,3 %), u chlapců tu to hranici výrazně převýšil (59,8 %). V posledním období je dívek, pojmenovaných deseti nejoblíbenějšími jmény už pouze 30,1 %, chlapců 36,2 %. To souvisí s výše zmiňovaným rozšiřováním repertoáru jmen. Také si lze všimnout, že se výrazně zmenšil rozdíl mezi koncentracemi ženských a mužských RJ.

V práci jsem se zaměřila nejen na jména jednočlenná, která jsou nejčastější, ale také na dvojčlenná a vícečlenná. Ta se objevují již od prvního sledovaného období, v němž jsem našla dvojčlenná tři dívčí a jedno chlapecké jméno. Počet dvojčlenných jmen se postupně zvyšoval. V posledním období dostalo dvojčlenné jméno 223 dívek a 194 chlapců. Jedná se o poměrně vysoký nárůst. Za 37 let se počet dívčích dvojčlenných jmen zvýšil 73krát; chlapeckých 194krát. K největšímu nárůstu došlo mezi třetím a čtvrtým

sledovaným obdobím, tj. mezi prvním a druhým šestiletím nového tisíciletí. Dívčích dvojčlenných jmen bylo o 97 více, chlapeckých o 86.

V prvním období vícečlenné jméno nedostala žádná dívka, dostali ho ale dva chlapci. I zde došlo k celkovému zvýšení. V posledním období jsem našla celkem 12 dívčích vícečlenných jmen a 3 chlapecká, tedy zde není nárůst tak velký, jako tomu bylo u jmen dvojčlenných. Jak vyplývá z páté kapitoly, v níž se zabývám právní stránkou pojmenování, občané ČR smějí dítěti zapsat do matriky maximálně dvě jména. Z toho vyplývá, že ve všech případech vícečlenných jmen se jedná o jména dětí cizinců.

V následující tabulce je seznam deseti nejoblíbenějších jmen v souhrnu za všechna sledovaná období.

Tab. 16 10 nejoblíbenějších jmen za všechna období

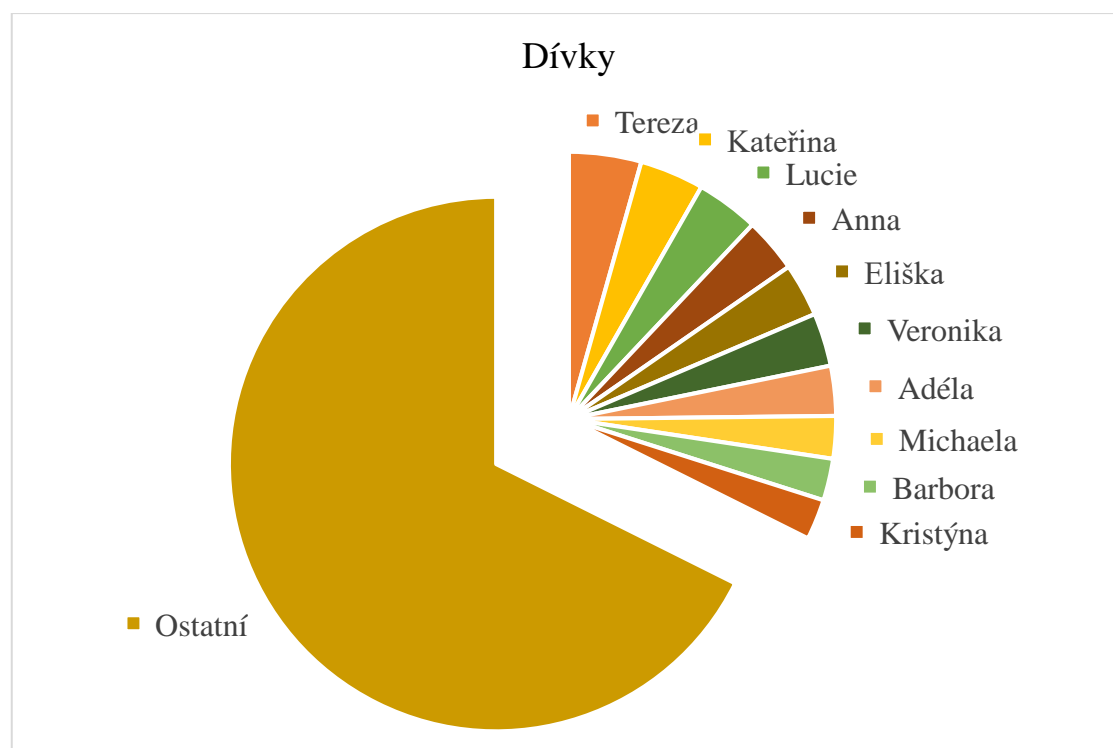
Jméno	Počet	%	Jméno	Počet	%
Tereza	1288	4,4 %	Jan	2231	7,2 %
Kateřina	1145	3,9 %	Tomáš	1685	5,4 %
Lucie	1117	3,8 %	Jakub	1659	5,3 %
Anna	975	3,3 %	Martin	1315	4,2 %
Eliška	949	3,2 %	Lukáš	1275	4,1 %
Veronika	948	3,2 %	Petr	1102	3,5 %
Adéla	890	3,0 %	David	1101	3,5 %
Michaela	757	2,6 %	Michal	1098	3,5 %
Barbora	746	2,5 %	Ondřej	1076	3,5 %
Kristýna	723	2,5 %	Vojtěch	862	2,8 %

Ačkoli stojí *Tereza* v 80. letech zcela mimo tabulku deseti nejoblíbenějších jmen, v celkovém hodnocení se jeví jako nejoblíbenější dívčí RJ. Podobně je na tom i druhá *Kateřina*, která v posledním sledovaném úseku taktéž stojí mimo pomyslný žebříček.

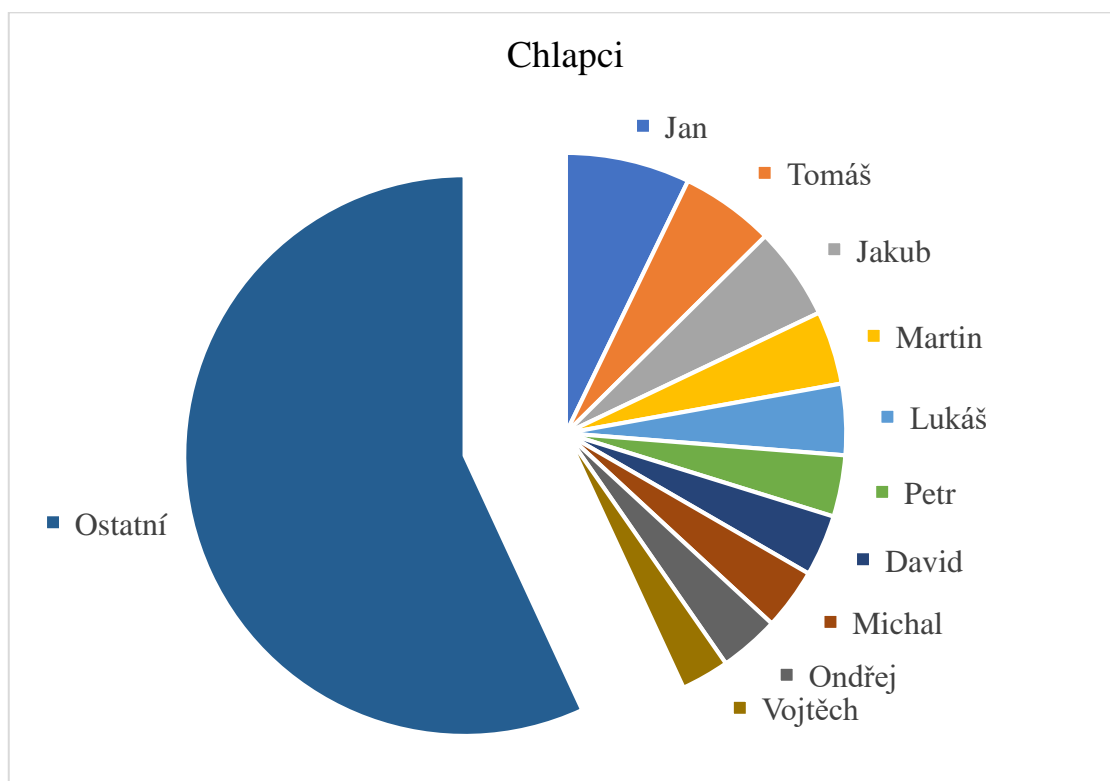
U chlapců je podle očekávání nejoblíbenějším jménem *Jan*, ten se na prvním místě držel dokonce tři sledovaná období. Překvapením může být druhé nejoblíbenější jméno *Tomáš* (do čela žebříčku se nedostalo v žádném období, na druhé pozici skončilo pouze jednou), které se v celkovém výčtu jeví oblíbenějším než jméno *Jakub*, přestože se v posledních dvou obdobích objevovalo v čele tabulky.

Pro představu přikládám dva koláčové grafy zobrazující v procentech poměr zastoupení jednotlivých oblíbených jmen a celku (pro dívky a chlapce zvlášť).

Graf 11



Graf 12



V práci jsem dále zkoumala jména z hlediska jejich frekvence, tedy četnosti výskytu. Rozdělila jsem je do čtyř frekvenčních skupin podle Vladimíra Šmilauera na jména oblíbená (nad 10 %), běžná (v rozmezí od 3 do 10 %), užívaná (1–2 %) a vzácná (méně než 1 %).

V 80. letech minulého století je celkem 86 % jmen vzácných, 9 % užívaných, 4,7 % běžných a 0,3 % oblíbených. Přestože vzácných jmen je v tomto období nejvíce, počet dětí takto pojmenovaných odpovídá pouze 23,4 % všech osob; nejvíce je dětí pojmenovaných běžnými jmény (43,7 %). Oblíbenými jmény je pojmenováno 5,5 % dětí.

Změnu přináší 90. léta. Již se v nich neobjevuje ani jedno jméno, jehož frekvence by přesáhla 10 % a dalo by se tak považovat za jméno oblíbené. Tento stav přetrvává až do posledního sledovaného období. Jména běžná v průběhu let postupně klesají. Z původních 4,7 % jich je v posledním období pouze 1 %. Klesá zároveň počet jejich nositelů (z 86 % na 23,6 %). Konstantně dochází také k poklesu počtu jmen užívaných, a to téměř o třetinu. V 80. letech jich bylo 9 %, v posledních letech pouze 3,3 %. Zajímavá je ale situace s počtem jejich nositelů. Do třetího období zvolna klesá z 27,5 % na 24,6 %, ve čtvrtém a pátém období však opět stoupá. V posledních letech jsme zaznamenali 36,6 % nositelů užívaných jmen, což je o 9,1 % více, než bylo

v osmdesátých letech. Naopak za všechna období můžeme pozorovat postupný nárůst jmen vzácných, který v letech 2011–2017 dosáhl téměř 100 % (95,8 %). Počet jejich nositelů také stoupá, ale až od druhého období. Mezi 80. a 90. léty došlo k mírnému poklesu na 22,7 %. V posledních letech můžeme vidět 39,8 % nositelů vzácných jmen. Ve čtvrtém sledovaném období dochází k zajímavému jevu – počet nositelů běžných, užívaných a vzácných jmen se téměř vyrovnal (B – 33,7 %; U – 33 %, V – 33,3 %).

V práci jsem také posuzovala stabilitu repertoáru rodných jmen. Zjišťovala jsem, která jména se držela v prvních deseti nejoblíbenějších po všechna sledovaná období. Nejstabilnější dívčí jméno je *Lucie*. Mezi prvními deseti nejoblíbenějšími jmény se jako jediná udržela od osmdesátých let až do současnosti, tedy téměř 40 let. Dnes však její obliba klesá, naskytá se tudíž otázka, jestli se na vrcholu oblíbenosti udrží i v dalších letech. Velmi stabilní jsou také jména *Kateřina* a *Tereza*, která jsou v první desítce čtyři sledovaná období. Po tři období patřila k nejoblíbenějším také jména *Barbora*, *Anna*, *Eliška*, *Adéla* a *Natálie*.

Repertoár nejoblíbenějších mužských jmen se jeví mnohem stabilněji než ženských RJ. Zaznamenala jsem celkem 4 chlapecká jména, která se umístila v první desítce po všechna sledovaná období. Konkrétně se jedná o jména *Jan*, *Tomáš* a *Jakub* a *Ondřej*. Tři z nich – *Jakub*, *Jan* a *Tomáš* – vyšla jako nejoblíbenější jména v součtu všech sledovaných let. *Ondřej* je v celku devátým nejoblíbenějším RJ. Čtyřikrát jsem zaznamenala jména *Lukáš* a *David*; za stabilní můžeme považovat i *Martina*, *Vojtěcha*, *Filipa* a *Matěje*, ti se v první desítce objevili třikrát.

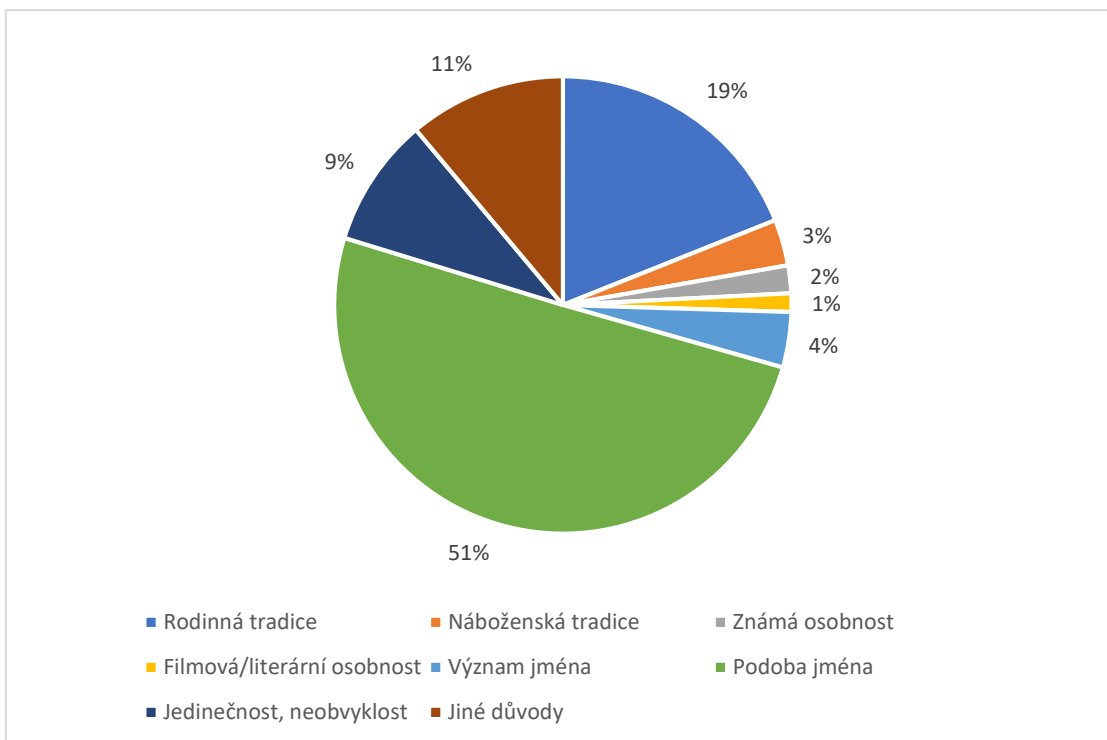
V úvodu a metodologii jsem zmínila otázku motivace výběru RJ, která vede rodiče k výběru jména pro jejich potomka, a cestu k ní skrze dotazníky. Závěrem se tedy podíváme na výsledky. Pro tento výzkum jsem spojila poslední tři sledovaná období (od roku 2000 do roku 2017 včetně), abych tak postihla aktuální tendence. Zajímala jsem se o to, zda rodiče k výběru jména vede tradice rodinná či náboženská, jestli se inspirovali jménem nějaké významné nebo literární a filmové postavy, zda je zajímal význam jména, jeho podoba a originalita. Do dotazníku jsem připojila i možnost „jiného důvodu“, kde rodiče měli za úkol napsat konkrétní motivaci.

Dotazníky jsem rozeslala mezi své známé, rozdala na hradeckém gymnáziu a některé jsem nechala v dětském oddělení Městské knihovny. Z rozdaných 250 dotazníků se mi vrátilo 153 vyplněných.

Tab. 17 Motivace volby jména

Motivace	Počet
Rodinná tradice	29
Náboženská tradice	5
Znamá osobnost	3
Filmová/literární osobnost	2
Význam jména	6
Podoba jména	77
Jedinečnost, neobvyklost	14
Jiné důvody	17

Graf 13 Procentuální zastoupení



Nejvíce respondentů – 77 (51 %) – zvolilo šestou možnost. Jméno se jim líbilo, dobře znělo, někteří volbu upřesnili dalšími lingvistickými důvody – často se opakovalo, že je jméno tvárné, dají se z něj lehce tvořit zdrobněliny, případně dobře ladí s příjmením. Mezi takto zvolená jména patří například *Meda*, *Martin*, *Eliška*. Podoba jména nejvíce ovlivňuje rodiče, kterým je více než třicet let a mají vysokoškolské vzdělání. Naopak nejméně rodiče se střední školou pod dvacet let.

Druhým nejčastěji udávaným důvodem byla rodinná tradice, tu vybralo celkem 29 rodičů. Rodinné tradice se drží převážně vysokoškolsky vzdělaní rodiče – mladší i starší. Nejméně ji volí středoškolsky vzdělaní rodiče pod třicet let. Aktuálně se zdá být velkým trendem pojmenovávat děti po jednom z dávnějších předků. Celkem 11 dotazovaných odpovědělo, že je dítě pojmenováno po jednom z prarodičů či starších předků. Jedna maminka dokonce prozradila, že její syn *Nikolas* je pojmenován po nejstarším doloženém předkovi rodiny. Devět respondentů uvedlo pojmenování dítěte po rodičích – například *Libuše* či *Tomáš*; 4 uvedli prarodiče – *František, Josef*; 3 jiného člena rodiny.

Jedinečnost a neobvyklost jména byla důležitá pro 14 rodičů. Jednalo se např. o jména *Žofie, Matylda* či *Alex*. Šest respondentů jako důvod uvedlo význam jména – *Anna, Ráchel* a *Tadeáš*; pět náboženskou tradici – *Anežka, Barbora, Matouš*; tři se inspirovali známou osobností – *Tomáš, Kryštof, Martina*; dva ve filmovou či literární postavou – *Jana, Soňa*.

Celkem 17 rodičů uvedlo jako motivaci jiný důvod. Objevovalo se například pojmenování po kamarádce matky – *Žaneta*, výběr jména sestrou dítěte – *Michaela, Klára, Vojta*, intuice či nápad během těhotenství, který byl vykládán jako znamení – *Anežka*.

Závěrem bych ráda připomněla, že jméno je symbolem naší osobnosti, znakem naší identity. Ačkoli české zákony umožňují v průběhu života změnu rodného jména, většina z nás si ho s sebou nese po celý život. A proto ať jsou důvody k volbě křestního jména dítěti jakékoli, měli by k ní rodiče přistupovat zodpovědně a uvážlivě. To platí obzvláště v dnešní době, kdy děti ve snaze rodičů o originalitu a výlučnost dostávají stále bizarnější jména a mohou se tak stát terčem posměchu svých vrstevníků.

Seznam použité literatury

Knižní publikace

- BLÁHA R. a kol.: *Hradec Králové. Historie, kultura, lidé*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2017.
- DAVÍDEK V. a kol.: *Česká jména osobní a rodová*. Praha: Rodopisná společnost, 1941.
- KNAPPOVÁ M.: *Jak se bude vaše dítě jmenovat*. Praha: Academia, 2006.
- TÁŽ, 2010.
- TÁŽ, 2017.
- KNAPPOVÁ M.: *Rodné jméno v jazyce a společnosti*. Praha: Academia, 1989.
- KOPEČNÝ F.: *Průvodce našimi jmény*. Praha: Academia, 1974.
- PLESKALOVÁ, J.: *Vývoj vlastních jmen osobních v českých zemích v letech 1000–2010*. Brno: Host, 2011).
- SVOBODA Jan: *Staročeská osobní jména a naše příjmení*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964.
- ŠRÁMEK R.: *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Vydavatelství Masarykovy univerzity, 1999.

Internetové zdroje

- PLESKALOVÁ J.: *Antroponyma*. in.: *Nový encyklopedický slovník češtiny*. <https://www.czechency.org/slovník/ANTROPONYMUM#antroponymie> [cit. 19. 6. 2018].
- PLESKALOVÁ J.: *Onomastika*, in.: *Nový encyklopedický slovník češtiny*, <https://www.czechency.org/slovník/ONOMASTIKA#bibitem%2013> [cit. 5. 4. 2018].
- <http://www.ptejteseknihovny.cz/dotazy/gocaruv-okruh-v-hradci-kralove> , [cit. 13. 4. 2018].

Bakalářské a diplomové práce

- KUBÍKOVÁ H.: *Vývoj rodných jmen na Blatensku v letech 1640–1980*. České Budějovice, 1986. Nepublikovaná diplomová práce PF JU v Českých Budějovicích.
- MALÁ H.: *Rodná jména na Vimpersku v letech 1900–1993*, České Budějovice, 1989. Nepublikovaná diplomová práce PF JU v Českých Budějovicích.
- POZLEROVÁ J.: *Příjmení, jména po chalupě a přezdívky v obci Dobřenice*, České Budějovice 2017. Nepublikovaná diplomová práce FF JU v Českých Budějovicích.
- VAŠATA M.: *Rodná jména v Třešti a blízkém okolí v rozmezí let 1900–1985*, České Budějovice, 1986. Nepublikovaná diplomová práce PF JU v Českých Budějovicích.